NR. 10 · OKTOBER 2026 · JAARGANG 132 · AFGIFTEKANTOOR GENT X P 911952

Boer&Tuinder

Thema oktober ***Energie***

Niels Keereman

“We produceren dag en nacht hernieuwbare energie. Op jaarbasis draaien we energie-neutraal.”

DOSSIER

“Ook groene energie moet zich terugverdienen.”

3 op 4 landbouwers namen al maatregelen voor hernieuwbare energie

BOEREN BOND

copyright Boerenbond

Inspiratieconference

Harder lopen of slimmer stappen? Hoe krijg ik alles gedaan?

Heel wat bedrijfsleiders worstelen met het organiseren van de vele taken en uitdagingen op hun bedrijf. Op deze avond willen we inspiratie aanreiken over hoe je het hoofd koel kunt houden, ruimte vrijhoudt om vooruit te kijken en toch alles efficiënter gedaan krijgt.

Wouter Torfs
voor de inspiratie

Land- en tuinbouwers
over hoe zij het aanpakken

Roosje Pertz
voor de glimlach

BOEREN BOND

Dinsdag 1 december, 20 uur | De Oude Melkerij, Gits
Donderdag 3 december, 20 uur | Cinema Pathé, Genk

Schrijf je nu in via **boerenbond.be/robuustondernemen**

Met steun van acerta

copy

Overleg op hoog niveau • 4 september
Overleg met de Vlaamse regering en de sociale partners. In een overleg wezen we onder meer op de knelpunten in de vergunningverlening.

Internationaal bezoek • 11 september
We ontvingen landbouwattachés van over de hele wereld om hen te laten kennismaken met onze Vlaamse land- en tuinbouwbedrijven, coöperaties, onderzoek en innovatie in de sector.

Dag van de Landbouw • 13 september
Op Dag van de Landbouw openden 50 land- en tuinbouwbedrijven de deuren. Ondanks de regen trokken massaal veel mensen naar onze bedrijven om te zien hoe innovatief en duurzaam onze sector is.

Boeren in Vlaanderen is uniek

Het is een open deur intrappen door te zeggen: zonder boeren, geen eten. Vlaamse land- en tuinbouwers zijn de basis van onze voedselvoorziening, en onze siertelers zorgen dagelijks voor nieuwe bloemen, planten of bomen die onze omgeving opfleuren.
De manier waarop ze dat doen is uniek. Op een beperkte oppervlakte en in een dichtbevolkte regio zijn onze land- en tuinbouwers erin geslaagd uit te groeien tot de meest productieve, innovatieve en duurzame landbouwers die tot de wereldtop behoren. Ze zijn al generaties lang een sector van pioniers. De voortdurend wijzigende omstandigheden dagen land- en tuinbouwers telkens opnieuw uit om vooruit te denken en zich aan te passen.
Ondanks dat aanpassingsvermogen blijven er nieuwe uitdagingen komen: klimaatverandering, internationale concurrentie, regelgeving en maatschappelijke trends vragen telkens opnieuw om ondernemerschap en innovatie. Ze kijken daarbij ook verder dan hun kernactiviteit. Want landbouwers zorgen niet alleen voor het eten op ons bord, een bloemetje op tafel en bomen in onze open ruimte. Ze werken ook aan biodiversiteit en kunnen een deel zijn van de oplossing als het bijvoorbeeld gaat over hernieuwbare energieproductie. Op vlak van hernieuwbare energieopwekking ligt er een enorm potentieel zoals je verder in dit nummer zal lezen.
Laat ons er samen voor zorgen dat we ook in de toekomst kunnen blijven pionieren. Daarvoor hebben onze land- en tuinbouwers drie zaken nodig: grond om te ondernemen en om Vlaanderen te voeden, ruimte om te verduurzamen en vertrouwen om te investeren en welvaart te blijven creëren. Want als pioniers de kans krijgen om oplossingen te ontwikkelen, wint niet alleen de landbouw, maar heel Vlaanderen.
En net in dat pionierschap schuilt onze kracht. De geschiedenis toont dat onze landbouwers niet afwachten tot verandering hen overkomt. Ze nemen het initiatief, zoeken oplossingen en bouwen stap voor stap aan een duurzamere en sterkere sector. Daarbij kunnen ze rekenen op een sterke agrovoedingsketen en een unieke kenniscluster van onderzoeksinstellingen, praktijkcentra, technologiebedrijven en onderwijsinstellingen, en natuurlijk ook op Boerenbond.
Onze boeren bewijzen al eeuwenlang dat pionieren geen eenmalige prestatie is, maar een houding. Een houding die Vlaanderen mee heeft gemaakt tot wat het vandaag is: een landbouwregio die internationaal respect afdwingt en die ook morgen wil blijven behoren tot de wereldtop.

“Onze boeren bewijzen al eeuwenlang dat pionieren geen eenmalige prestatie is, maar een houding.”

voorzitter@boerenbond.be

Volg Lode Ceyssens op Facebook of Instagram

Copyright Boerenbond

Dag van de Landbouw

6 Negen op tien Vlamingen pleiten voor voedsel van bij ons

Thema oktober | Energie

16 Hernieuwbare energie krijgt een vaste plek op de boerderij
18 Eerst de zonnepanelen, nu de batterijen
22 Niels Keereman: “Ook groene energie moet zichzelf terugverdienen”
28 Naar een opgeladen platteland
30 Energie staat hoog op de agenda
33 Een energieplan op maat van jouw serre
34 In gesprek met Lisa Deraedt en Céline Wyffels van Biogas-E
38 Energie-oplossingen op maat van landbouwbedrijven
42 Hernieuwbare energie wint terrein, fossiele brandstoffen blijven dominant
44 “Ga eerst na welke techniek past op jouw bedrijf”

De markt | oktober

46 Prijsevoluties in de belangrijkste markten
48 Glasgroentebarometer: gunstige periode met teelttechnische uitdagingen

Sectoren

52 Het seizoen
54 Maak kennis met de tuinbouwconsulenten van Boerenbond
58 Erosiemaatregelen, denk vandaag al aan morgen
60 Marktgerichte sierteeltkwekerijen in Ierland
62 Kan agro-ecologie ook in de melkveehouderij?
64 AI versnelt ingeslagen weg in melkvee
66 “De toekomst ligt in het samenbrengen van data”

68 Duosep-V pakt emissie in de kraamstal brongericht aan
70 Van Sanitel tot salmonella, wat moet je wettelijk weten?

Zitdagen

73 Heb je je accijnsvrijstelling al gecontroleerd?

Mechanisatie

74 Eerste AURA-voedermengwagen succesvol opgestart in België

Dossier: Boerderij-compostering

80 Is eigen compost een win-win?
81 Nu is het tijd om vooruit te gaan

De mens achter de boer

84 Marjan Denie uit Lichtaart

© JORIS SNAET

Copyright Boerenbond

© IVAN DE CLERCQ

In beweging

86 Joris Relaes schetst toekomst van landbouw en voeding

88 Samen werken aan wateruitdagingen, met respect voor landbouw

90 Landinrichtingsplannen: na het openbaar onderzoek

92 Praktijktest toont mogelijkheden van mobiele waterkeringen voor landbouwbedrijven

Project in de kijker

94 Circlair wil kalversector bijkomende broodnodige techniek aanbieden

Innovatie

97 19 nieuwe landbouw-trajecten bouwen aan de landbouw van morgen

Vorming in de kijker

100 Bereid je bedrijfs-overdracht tijdig voor

Over de grens

102 Polen boert beter, maar de uitdagingen groeien mee

Europa

108 Korte berichten

Ledenvoordeel

110 Ledenvoordeel zonnepanelen helpt bij keuze en investering

Terugblik

113 Toen turf de Kempense haard warm hield

114 Kalender

Blik op de maand

Editoriaal van Sandra Michiels, hoofdredacteur *Boer&Tuinder*

Landbouw geeft energie

Energie produceren, energie opslaan en energie slim inzetten op het landbouwbedrijf: het zijn thema’s waarin onze sector al jaren pioniert. Uit onze ledenbevraging blijkt dat zonnepanelen op staldaken, warmte-krachtkoppeling, vergisting, batterijopslag en efficiënter energiegebruik vandaag op drie vierde van de bedrijven al realiteit zijn. Met zulke investeringen versterken landbouwers niet alleen hun eigen bedrijf. Ze leveren ook een concrete bijdrage aan continue energievoorziening. En als ze daar ook de nodige armslag en zekerheid toe krijgen, in de vorm van voorspelbare regels, haalbare vergunningen en rentabiliteit, zijn ze bereid daarin nog meer te investeren.
Maar de meest waardevolle energie op een landbouwbedrijf is niet op te slaan in een batterij. Het is de energie van de landbouwer zelf. De inzet waarmee ondernemers elke dag opnieuw aan de slag gaan om te zorgen voor hun dieren, gewassen, bodem en bedrijf.

Die energie was enkele weken geleden opnieuw te voelen tijdens de Dag van de Landbouw, waar duizenden bezoekers konden ervaren met hoeveel inzet jullie dag in, dag uit aan de slag gaan.
Met die onuitputtelijke bron van energie maken landbouwers voedsel voor mensen in Vlaanderen, België en ver daarbuiten. Voedsel dat mensen de energie geeft om te leven, te werken en vooruit te gaan. Zo geeft landbouw ook letterlijk energie aan de samenleving. Als dat geen circulair verhaal is!

“De meest waardevolle energie op een landbouwbedrijf is niet op te slaan in een batterij.”

Copyright Boerenbond

Liesbet Corthout

Negen op de tien Vlamingen pleiten voor voedsel van bij ons

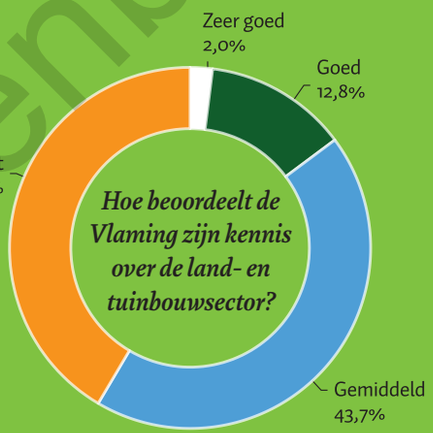

90% van de Vlamingen vindt dat Vlaanderen voldoende voedsel moet produceren om zichzelf te kunnen voeden. Dat blijkt uit een bevraging die Boerenbond liet uitvoeren door iVOX. Dat hoge cijfer is een duidelijke stijging tegenover vorig jaar. Tegelijk willen zes op tien Vlamingen meer leren over land- en tuinbouw, terwijl 42% toegeeft daar vandaag weinig kennis over te hebben. Net daarom is en blijft Dag van de Landbouw ook in 2026 meer dan nodig én aantrekkelijk.

Ondanks de regen was de interesse op 13 september groot. Dit jaar zetten vijftig land- en tuinbouwbedrijven hun deuren open tijdens Dag van de Landbouw. Ze deden dat onder het thema 'Meer boer dan je denkt'. Want de boer hoeft geen vreemde te zijn voor de burger. Er zijn meer gelijkenissen dan je zou denken en Dag van de Landbouw is het uitgelezen moment om die te ontdekken.

In cijfers

Maar liefst 90% van de Vlamingen vindt het belangrijk dat Vlaanderen voldoende voedsel produceert om zichzelf te kunnen voeden. Dat is bijna 10% meer dan vorig jaar. Boerenbond vermoedt dat daar de geopolitieke onzekerheid in meespeelt. Tegelijk geeft 42% van de respondenten aan weinig kennis te hebben over de land- en tuinbouwsector en kent amper 46% een landbouwer uit de eigen buurt bij naam.

Ook de kennis over wat in Vlaanderen wordt geteeld, verschilt sterk van product tot product. Aardbeien zijn goed ingeburgerd: 96% weet dat ze hier worden geteeld. Bij nieuwere, opkomende teelten ligt dat anders. Slechts 30% weet dat Vlaamse landbouwers soja verbouwen en amper 14% is op de hoogte van de lokale quinoateelt. "De opkomst van nieuwe teelten is een concreet voorbeeld van de manier waarop de sector inspanningen levert om op het veranderende klimaat in te spelen. Daarnaast innoveren ze ook om de impact op het milieu te verkleinen. Tegelijk geeft 60% aan meer te willen leren over land- en tuinbouw.

Weet de Vlaming of dit product in Vlaanderen geteeld wordt?

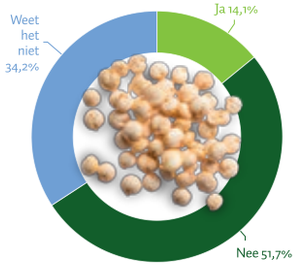

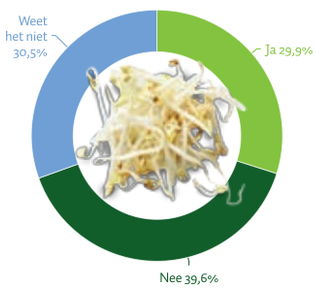

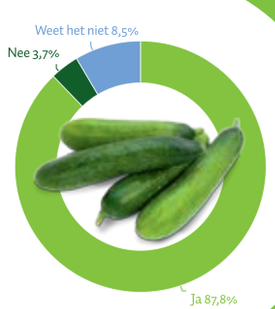

copyright Boerenbond

DAG VAN DE LANDBOUW

Onze voorzitter aan het woord

Dag van de Landbouw biedt dus de mogelijkheid aan het grote publiek om te ontdekken hoe het echt werkt. Het is ook een ideale aanleiding om onze thema's bij beleidsmakers onder de aandacht te brengen. In zijn toespraak benadrukte onze voorzitter Lode Ceyssens het belang van lokale landbouwproductie.

"Als we voor ons eigen voedsel willen zorgen, hebben we landbouwgrond nodig. We zijn tevreden dat de Vlaamse regering via het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen 765.000 hectare landbouwgrond als landbouwgrond erkent en zo ook het strategisch belang van onze land- en tuinbouwsector bevestigt. Voor onze land- en tuinbouwers is het cruciaal dat de gronden die ze vandaag bewerken, ook in de toekomst hun landbouwbestemming behouden. Landbouw moet in deze gebieden bovendien te allen tijde als de normale activiteit beschouwd worden. Daarom is het belangrijk dat er een wettelijk initiatief komt om landbouwgrond te beschermen.
Want de land- en tuinbouwsector vormt de basisschakel in de hele agrovoedingsketen. Het is een belangrijk deel van een economisch geheel dat in totaal meer dan 100.000 jobs omhelst. De productiewaarde van de Vlaamse agrovoeding bedraagt zo'n 70 miljard euro. De Vlaamse land- en tuinbouw behoort tot de meest productieve landbouwsystemen van Europa en de wereld dankzij specialisatie, technologie en ondernemerschap. We produceren de producten waar we het beste in zijn, en doen dat op een duurzame en kwaliteitsvolle manier.

Dag van de Landbouw is dan ook het ideale moment om kennis over de sector bij te spijkeren en bezoekers op een laagdrempelige manier kennis te laten maken met de plaats en de manier waarop hun voedsel geproduceerd wordt en de flexibiliteit die zij telkens opnieuw aan de dag moeten leggen. Het thema van dit jaar is 'Meer boer dan je denkt' en kadert binnen onze campagne die we in maart van dit jaar lanceerden. Op Dag van de Landbouw zien mensen dat er eigenlijk heel veel gelijkenissen en verrassende parallellen te trekken zijn tussen de werkdag en het leven van landbouwers en die van hen zelf: administratie, in de file staan, de zoektocht naar de werk-privébalans, de passie voor een job, onregelmatige uren, geduld … en natuurlijk de waardering voor het platteland." ▸

copyright Boer&Tuinder

Lange rijen

Hoeveel bezoekers er precies afkomen op Dag van de Landbouw is altijd een beetje afwachten. Het weer werkte - vooral in de provincie Antwerpen - niet mee. In Kruisem in Oost-Vlaanderen, bij Duroc d'Olives van Filip en Katrien Van Laere-Vanderwee, was het alvast wel over de koppen lopen.
Dat hoeft niet zo heel hard te verbazen.
De varkenshouderij is een relatief onzichtbare sector. Het publiek blijkt nieuwsgierig te zijn naar wat er precies gebeurt aan de andere kant van de muur van de varkensstal.

Landelijke Gilden paraat

Boerenbond en Landelijke Gilden organiseren Dag van de Landbouw in tandem. Veel land- en tuinbouwbedrijven kunnen rekenen op de hulp van een plaatselijke gilde bij de voorbereiding, organisatie, logistiek of catering. Pijltjes ophangen, worsten bakken, instaan voor de bediening... Ook dit jaar droegen de vrijwilligers van Landelijke Gilden weer meer dan hun steentje bij.

Copyright Boerenbond

Bioveilig bezoeken

Bioveiligheid is een - zeer terechte - bezorgdheid van bedrijfsleiders. Wie deelneemt aan Dag van de Landbouw, moet dus de juiste maatregelen nemen. Dat geldt voor zowel dierlijke als plantaardige bedrijven. Bij Willem en Laura Derynck-Loncke in Ardooie konden bezoekers de komkommers door het serreglas bekijken. Bij de start van de route, die was aangeduid met plastic lint, werden natuurlijk ook de handen ontsmet.

Een vergelijkbare aanpak zagen we bij Den Berk Délice in de provincie Antwerpen, waar bezoekers met ontsmette handen weliswaar in de serre mochten, maar ook via linten en paletten op veilige afstand gehouden werden van de tomatenplanten.

Bij de dierlijke bedrijven zagen we hoe elk bedrijf een eigen - creatieve - aanpak koos: nadarhekken voor de koeien, de volledige voedergang afgesloten, één lege stal waar bezoekers door konden lopen om te ontdekken hoe zo'n stal eruitziet zonder met de dieren in contact te komen, varkens spotten achter glas ... Mogelijkheden genoeg dus om de bioveiligheid te garanderen en bezoekers toch een unieke beleving te kunnen bezorgen.

Zoek je nog meer foto's en filmpjes? Die vind je op www.boerenbond.be/tags/dag-van-de-landbouw-2026

1,5 miljoen

Dag van de Landbouw was ook op het scherm een succes! Via foto's en video's vertelden we het verhaal van de deelnemende bedrijven op sociale media. Dat leverde meer dan anderhalf miljoen weergaven op. Via die weg leerden dus nog veel meer mensen onze bedrijven kennen.

Samengesteld door Sandra Michiels

© BOERENBOND

Het platteland als klaslokaal

Met de start van het nieuwe schooljaar krijgen opnieuw duizenden leerlingen de kans om de Vlaamse land- en tuinbouw van dichtbij te beleven. Samen met geëngageerde landbouwers zet Boerenbond sterk in op landbouweducatie die jongeren laat ontdekken waar hun voedsel vandaan komt, welke passie en ondernemingszin achter een landbouwbedrijf schuilgaan en waarom de sector onmisbaar is voor onze samenleving.

Daguitstap

Tijdens een daguitstap ontvangt een landbouwer klassen voor een kwalitatief en educatief sterk boerderijbezoek. In totaal, en in samenwerking met de provincies, gaat het jaarlijks om meer dan 65.000 leerlingen.

Plattelandsklassen

Ook de **plattelandsklassen** blijven een belangrijke pijler. Vanuit twaalf plattelandsklassencentra trekken jaarlijks zo'n **4.000 leerlingen** op ontdekking in de landelijke omgeving. Landbouwbedrijven vormen daarbij een onmisbare schakel. Tijdens meerdaagse verblijven maken leerlingen kennis met verschillende facetten van het platteland en bezoeken ze meerdere landbouwbedrijven.

Boerenwijs

Met **Boerenwijs** brengt het team Landbouweducatie van Boerenbond de landbouw tot in de klas. Land- en tuinbouwers nemen er even de rol van leerkracht over en gaan met leerlingen in gesprek over thema's als technologie, ondernemerschap en klimaat. Via praktijkcases van echte landbouwbedrijven ontdekken jongeren bovendien hoe het er vandaag op een landbouwbedrijf aan toegaat.

Meer weten?
www.boerenbond.be/tags/thema/mens-en-maatschappij/onderwijs-en-vorming/landbouweducatie ■

Haal nóg meer uit je Boerenbond-lidmaatschap

Onze pagina met ledenvoordelen kreeg een frisse make-over. Je vindt voortaan sneller en makkelijker alle voordelen, kortingen en diensten die jou als Boerenbondlid vooruithelpen.
Of je nu op zoek bent naar interessante voorwaarden voor energie en verzekeringen, opleidingen, bedrijfsadvies of exclusieve aanbiedingen van onze partners: alles staat nu overzichtelijk gebundeld en is eenvoudig terug te vinden. Dankzij de vernieuwde structuur navigeer je vlot naar de informatie die aansluit bij jouw bedrijf en jouw behoeften.

Benieuwd welke voordelen jouw lidmaatschap allemaal biedt?

Ga naar www.boerenbond.be/ledenvoordelen en ontdek het volledige aanbod.

copyright Boerenbond

YOUPOWER
independent total power system

EEN INTELLIGENT BATTERIJSYSTEEM

KIES VOOR UW EIGEN ENERGIE

Combineer een **batterij met zonnepanelen of een windmolen** en profiteer maximaal van uw zelf opgewekte energie.

OFF-GRID & SEMI OFF-GRID BATTERIJSYSTEMEN

GEEN VERZWARING NAAR MIDDENSPANNING

GEEN DURE NETAANSLUITING

ENKEL UW EIGEN GROENE ENERGIE

SLIM GESTUURD VIA DE BELPEX-MARKT

De automatische aansturing **koopt** energie wanneer de marktprijs **laag** is en **verkoopt** wanneer de prijs **hoog** is.

LEDENVOORDEEL
Bereken uw Belpex-potentieel

youpower.be/nl/boerenbond ⟶

Copyright Boerenbond

acerta

Hallo! Wij zijn payroll advisors bij Acerta.

Wordt één van ons binnenkort jouw nieuwe payroll advisor? Bij Acerta werk je met een vaste regionale contactpersoon die je dossier door en door kent.

Maak kennis met onze persoonlijke aanpak

omdathetloont.be

Way2Milk

Gezond melken begint van binnenuit!

Voeding gaat verder dan wat de koe eet. Een gezonde koe benut haar voedingsstoffen efficiënter en produceert meer.

We nodigen je uit om kennis te maken met Way2Milk op één van de deelnemende melkveebedrijven. Ontdek hoe voeding, koesignalen en staldata samen de sleutel vormen tot betere technische én economische resultaten.

Ga mee op onze roadshow en ontdek hoe gezond melken in de praktijk wordt omgezet. We kijken ernaar uit je te ontmoeten op één van deze locaties:

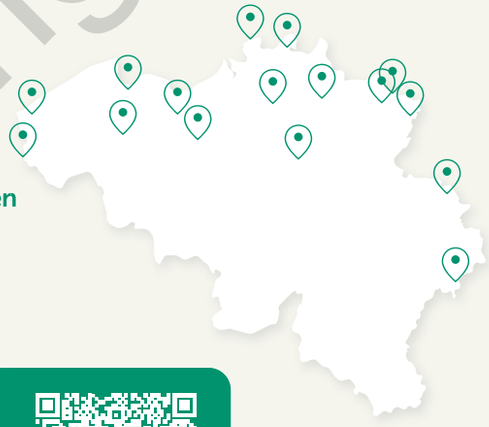

Broekx Jelle	Peer
Familie Decalf	Watou
De Meerleer Dirk	Erpe
De Schutter Bob en Lieselotte	Geel
Dezeure Pieter	Veurne
van den Keybus Jan en D'Eer Kathleen	Essen
Familie Hermie	Maldegem
Keutgen Romain	Walhorn
Martens Mathieu en Declercq Marjon	Aarsele
Mertens Jan en Deboel Heidi	Minderhout
Pieters Marnik en Suzy	Berlaar
Schrevens Lieze en Hugo	Lubbeek
Schroyen Karel en Stef	Maaseik
Familie Van De Keere	Zeveneken
Familie Vandesteen	Bocholt

PRAKTISCHE INFO

Registreer je hier voor een locatie naar keuze. Data en praktische info vind je terug via deze QR-link:

Aveve
passie voor landbouw

Aveve Veevoeding
Eugeen Meeusstraat 6, 2170 Merksem (België)
veevoeding@aveve.be | www.aveveagrarisch.be

by arvesta

copyright Boerenbond

Samengesteld door Sandra Michiels

Heb jij de Boerenbond-app al?

Heb jij onze Boerenbond-app al gedownload? Dankzij deze app ben je altijd als eerste op de hoogte van landbouwnieuws dat relevant is voor jouw sector én regio! Of het nu gaat om belangrijke nieuwsberichten, waarnemingen en waarschuwingen of marktberichten, via een melding weet je het meteen.

Meldingen: meteen mee

Heb je de app, maar krijg je geen meldingen? Controleer dan of je de juiste sectoren hebt aangeduid. Meldingen voor marktprijzen worden enkel verstuurd naar gebruikers die de betreffende sector hebben aangeduid in hun profiel én notificaties voor marktinfo hebben ingeschakeld. Kijk daarvoor zeker ook de instellingen van je smartphone na. Je moet voor de Boerenbond-app aangeven dat meldingen van deze app zijn toegestaan.

1 x aanmelden = aangemeld blijven

De voorbije periode is er nog hard gewerkt aan de app en zijn de aanmeldingsproblemen opgelost. Sommige gebruikers werden na een tijdje automatisch uitgelogd. Dat probleem is intussen van de baan. Eén keer ingelogd, blijf je voortaan ook ingelogd.

Boer&Bondig

Elke week landbouwnieuws in onze podcast

Wat leeft er vandaag in de land- en tuinbouw? Welke dossiers hebben impact op jouw bedrijf? En welke verhalen spelen er achter de actualiteit? In **Boer&Bondig**, de actualiteitenpodcast van Boerenbond, krijg je elke week op woensdag heldere duiding, boeiende reportages en inspirerende gesprekken met mensen uit de sector.
Of je nu onderweg bent met de tractor, in de stal staat of even tijd hebt tussen twee werkzaamheden door: een nieuwe aflevering beluisteren kan waar en wanneer het jou past. Ontdek de belangrijkste land- en tuinbouwactualiteit, aangevuld met verrassende verhalen en gasten die een bijzondere link hebben met landbouw en platteland.
Beluister Boer&Bondig via de Boerenbondwebsite en app, Spotify of Apple Podcasts. Abonneer je gratis en mis geen enkele aflevering. ■

copyright Boerenbond

Samengesteld door Sandra Michiels

Trias Talks nodigt je uit

TRIAS
DROMEN KRIJGEN KANSEN

Overal ter wereld zoeken ondernemers antwoorden op dezelfde uitdagingen: hoe blijf je relevant, innovatief en veerkrachtig in een snel veranderende wereld? En hoe zorgen we ervoor dat ieders dromen kansen krijgen? Kortom, hoe bouw je als ondernemer aan een veerkrachtige en inclusieve toekomst? Deze vraag staat centraal op 26 november tijdens **Trias Talks 2026**.
Elk jaar nodigt Trias België je uit op haar gratis netwerkevenement. Wat mag je verwachten? Boeiende inzichten, internationale perspectieven en interessante ontmoetingen. We geven het woord aan een boeiende keynote spreker met een specifieke expertise en we gaan in gesprek met zowel onze Belgische als internationale partnerorganisaties. Zo krijg je een beeld over hoe partnerorganisaties deze thematiek ervaren, wat ze er in samenwerking met Trias mee doen en hoe hun toekomstplannen eruitzien.
Zoals Boerenbond land- en tuinbouwers in Vlaanderen versterkt, ondersteunt ngo Trias landbouwers en ondernemers in het Zuiden via sterke lokale organisaties. Daarbij ligt de focus op ondernemerschap, inclusie en duurzame ontwikkeling. ■

Afspraak op **donderdag 26 november**, vanaf 18 uur in De Winkelhaak (Lange Winkelhaakstraat 26) in Antwerpen.
Het evenement is gratis.
Inschrijven kan via de QR-code.

18%

Sinds 1990 is de broeikasgasuitstoot van de Vlaamse landbouwsector met 18% gedaald.
Een mooie realisatie die vooral het gevolg is van investeringen in hernieuwbare en duurzame energie, bewuster omgaan met bemesting en mestkwaliteit, klimaatvriendelijkere voeders en innovatieve stalsystemen. ■

Op klimaatreis met weerman Bram

Wil je klimaatverandering eens vanuit een wereldwijde blik bekijken? Tijdens de lezing *Weerman Bram en zijn kliMATEN* neemt VRT-weerman Bram Verbruggen je mee op een reis langs landbouwers en gemeenschappen wereldwijd die met de gevolgen van klimaatverandering omgaan. Samen met Landelijke Gilden en Trias brengt hij inspirerende verhalen en concrete oplossingen voor een klimaatvriendelijke toekomst.
Je kan nog aansluiten bij de lezing op **20 oktober in Mortsel** of het **online webinar op 25 november**.
Alle lezingen starten om 20 uur.
Inschrijven kan via www.landelijkegilden.be/weerman-bram-en-zijn-klimaten. ■

Laatste kans

© MARCO MERTENS

copyright Boerenbond

JM KIDS DAY

26 december 2026

NEKKERHAL MECHELEN

MAGISCHE FAMILIEDAG
VOL PAARDEN, SHOWS EN MUZIEK!

Beleef een onvergetelijke dag tijdens JM Kids Day! Deze unieke 2 uur durende familieshow zit boordevol actie, plezier en verwondering. Laat je betoveren door het elegante paardenspektakel van de internationaal bekende paardenartieste **Mélie Philippot**, voel de adrenaline tijdens de razendsnelle mini steeple en geniet van de spectaculaire acts die jong en oud verrassen.

Als apotheose brengen wij voor de bezoekers van sessie 1B een grandioos optreden van de razend populaire groep "**#Like Me On Tour**"!

RANDANIMATIE IN DE HAL TOT 18U00
Ontmoet de cast van "#LikeMe On Tour" tijdens de M&G.
Gratis ponyritjes – Grimes en Knutselstanden.

BOEREN BOND · Landelijke Gilden

EXCLUSIEF VOORDEEL VOOR DE LEDEN BOERENBOND EN LANDELIJKE GILDEN!

€ 21 ipu € 28 (VVK)

Dit aanbod is geldig vanaf 28 september tot 15 december.
Parking Station Mechelen 12€ - Shuttledienst gratis

TICKETS EN INFO:
www.boerenbond.be/jumpingmechelen
www.landelijkegilden.be/jumpingmechelen

EXTRAPOWER
Optimizing your energy

De one-stop-shop die ondernemingen begeleidt in hun **energietransitie**

Wij helpen landbouwbedrijven om hun energiekosten onder controle te houden en tegelijk klaar te zijn voor de toekomst.

Zonnepanelen
Eigen energie opwekken en maximaal benutten op het juiste moment.

Laadinfrastructuur
Slimme laadinfrastructuur die meegroeit met elektrische voertuigen en machines.

Batterij
Opgewekte energie opslaan en strategisch inzetten wanneer het loont.

Middenpanning
Een stevige ruggengraat voor een toekomstbestendige energievoorziening.

Boerenbond-leden genieten van een **ledenvoordeel** bij ExtraPower dankzij het partnership met Boerenbond.

CONTACT · +32 50 70 80 50 · extrapower.be

Hernieuwbare energie krijgt een vaste plek op de boerderij

Drie op vier landbouwers investeerden al om zelf energie op te wekken, te besparen of efficiënter te gebruiken. Zonnepanelen, batterijen, warmtepompen en vergisters vinden steeds vaker hun weg naar het land- of tuinbouwbedrijf. Zo groeit hernieuwbare energie uit tot een belangrijk onderdeel van de toekomst van de landbouw.

copyright Boerenbond

Copyright Boerenbond

Lien Tyvaert, adviseur Studiedienst & Sandra Michiels / Illustratie: Xavier Truant

Eerst de zonnepanelen, nu de batterijen

Drie op vier landbouwers zetten stappen naar hernieuwbare energie. Stijgende energiekosten, klimaatdoelstellingen en de noodzaak om efficiënter om te gaan met het gebruik van grondstoffen zetten landbouwbedrijven aan om bewuster met energie om te gaan. Veel landbouwers zijn daar al jaren mee bezig, maar waar staat de sector vandaag? Welke keuzes maken bedrijven en tegen welke uitdagingen botsen ze? We vroegen het aan ons ledenpanel.

Zonnepanelen zijn ingeburgerd

Drie op de vier respondenten namen al maatregelen rond hernieuwbare energie. Zonnepanelen zijn daarbij veruit de populairste keuze: meer dan negen op de tien landbouwers die investeerden, plaatsten zonnepanelen. Technieken zoals zonneboilers, kleine windturbines en pocketvergisters, komen minder vaak voor. Andere installaties zijn vooral batterijen en warmterecuperatie uit koelinstallaties.

Heb je op jouw bedrijf al maatregelen genomen rond hernieuwbare energie of energie-efficiëntie?

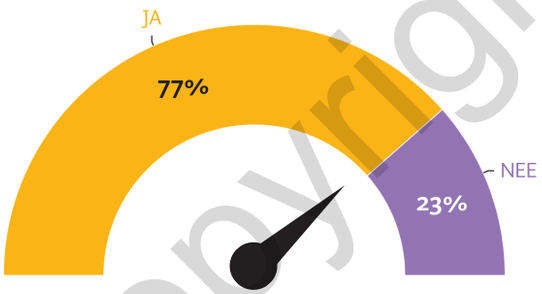

De verschillen tussen sectoren zijn groot. Bij melkveebedrijven heeft ongeveer negen op de tien respondenten al maatregelen genomen rond hernieuwbare energie of energie-efficiëntie. Dat is logisch: op die bedrijven is er vaak een vrij constant elektriciteitsverbruik, bijvoorbeeld voor melken, koelen en ventileren. Daardoor kan zelf opgewekte stroom gemakkelijker rechtstreeks op het bedrijf worden benut.
Voor akkerbouw- en vleesveebedrijven ligt dat anders. Daar is het energieverbruik soms lager, of valt de piekvraag net in een periode waarin zonnepanelen minder produceren. Daardoor is de investering minder vanzelfsprekend of is bijkomende opslagcapaciteit nodig.

Welke van onderstaande installaties voor hernieuwbare energie zijn momenteel aanwezig op je bedrijf?

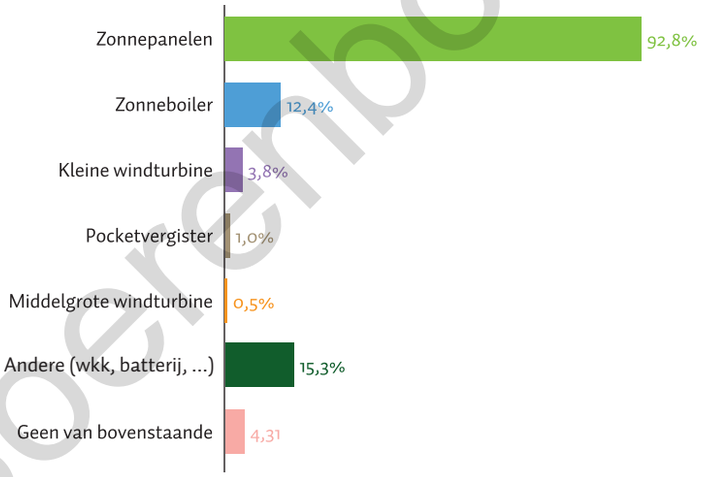

Investeringen in hernieuwbare energie

1 op vier investeerde in de voorbije twee jaar

1 op twee investeerde in de voorbije vijf jaar

60% overweegt bijkomende investeringen binnen vijf jaar

25% heeft al concrete plannen voor investeringen

copyright Boerenbond

Investeren in hernieuwbare energie is voor veel land- en tuinbouwers geen nieuw verhaal. Twee op de vijf deden die investering ruim vijf jaar geleden al. Destijds was vooral het verwachte financiële rendement de drijfveer, gevolgd door de ambitie om duurzamer te ondernemen. Bezorgdheid over de beschikbaarheid van energie speelde daarbij een veel minder prominente rol.

Wat was je voornaamste drijfveer om te investeren in hernieuwbare energie?

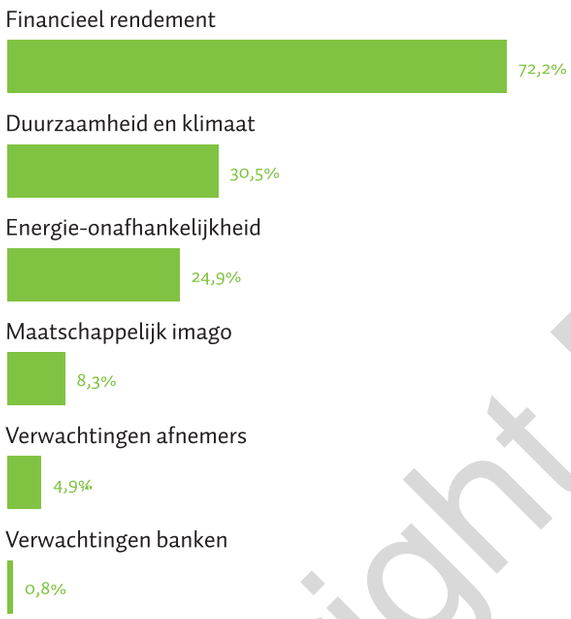

Onze bedrijven zijn voor 32% zelfvoorzienend

Maar liefst drie op de vier respondenten namen al maatregelen op hun bedrijf om energie te besparen of zelf hernieuwbare energie te produceren. Eén op de tien respondenten geeft aan op jaarbasis zelf te voorzien in zijn behoefte aan elektriciteit en warmte met hernieuwbare energieproductie. Een beperkte groep produceert zelfs meer hernieuwbare energie dan zij op het bedrijf verbruikt.

Gemiddeld is een land- en tuinbouwbedrijf voor 32% zelfvoorzienend met eigen hernieuwbare energieproductie voor elektriciteit en warmte. Uit cijfers van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij blijkt dat 60% van de zonne-energie die we opwekken binnen het kwartier verbruikt wordt *(www.vlaanderen.be/landbouwcijfers)*. De zonne-energie die we met de sector in totaal opwekken, was in 2023 goed voor 20% van de elektriciteit die de Vlaamse landbouwsector verbruikt.

Landbouwbedrijven zijn dus niet alleen grote energiegebruikers. Ze kunnen ook lokaal hernieuwbare energie produceren en een belangrijk deel daarvan rechtstreeks op het eigen bedrijf inzetten. De uitdaging ligt vooral in het beter afstemmen van productie, verbruik en opslag.

60% van de zonne-energie die we opwekken wordt binnen het kwartier verbruikt.

Sector staat niet stil

Hoewel er al veel geïnvesteerd is in hernieuwbare energie, overweegt meer dan de helft om binnen de 5 jaar bijkomende investeringen te doen. Een op vier heeft daarvoor al concrete plannen. Bijkomende investeringen zien ze vooral op het vlak van energieopslag of om het aantal zonnepanelen uit te breiden. Toekomstgerichte bedrijven ondervinden drempels, maar tonen wel interesse. De onzekerheid over de terugverdientijd en de hoge investeringskost vormen hier het grootste struikelblok. Ook (het gebrek aan) regelgeving en vergunning kunnen een rem zetten op de uitbreiding. Daarnaast geeft een deel van de respondenten aan dat een stopzetting van het bedrijf in zicht komt of dat er onzekerheid bestaat over de verdere toekomst van het bedrijf.

Plan jij extra energie-investeringen of overweeg je het te doen?

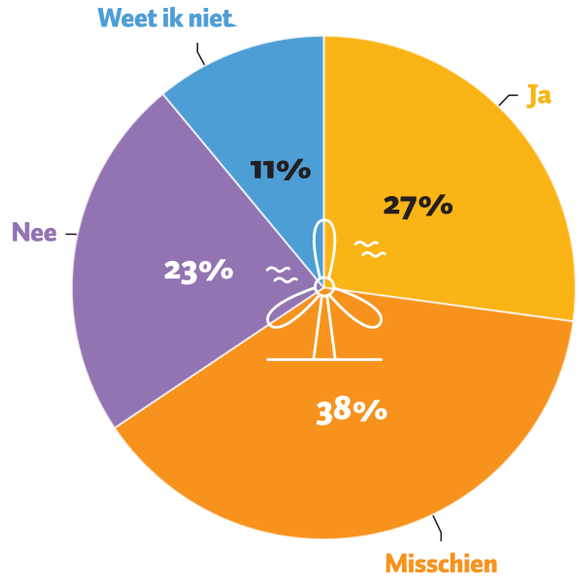

copyright Boerenbond

Interesse in specifieke technieken

Eén op de tien respondenten – uit diverse sectoren – heeft interesse om in de toekomst te investeren in een warmtepomp.

Pocketvergisters vinden met mondjesmaat ingang in de sector. 10% van de melkveehouders overweegt om er in de toekomst in te investeren. Deze techniek combineert twee voordelen: ze produceert hernieuwbare energie én vermindert tegelijk de methaanuitstoot. Investeren in deze techniek is dus belangrijk om in de toekomst ook onze reductiedoelstellingen te halen in kader van het Vlaams Energie en Klimaat Plan (VEKP). Op bedrijfsniveau wordt de koolstofvoetafdruk aanzienlijk verlaagd door een pocketvergister met dagontmesting. Ook goed om te weten: uit de duurzaamheidsmonitor van MilkBE blijkt dat één op tien melkveehouders zijn energiebehoefte beperkt via een warmtewisselaar of voorkoeler.

Wat zou je helpen om de stap te maken voor een investering in hernieuwbare energie?

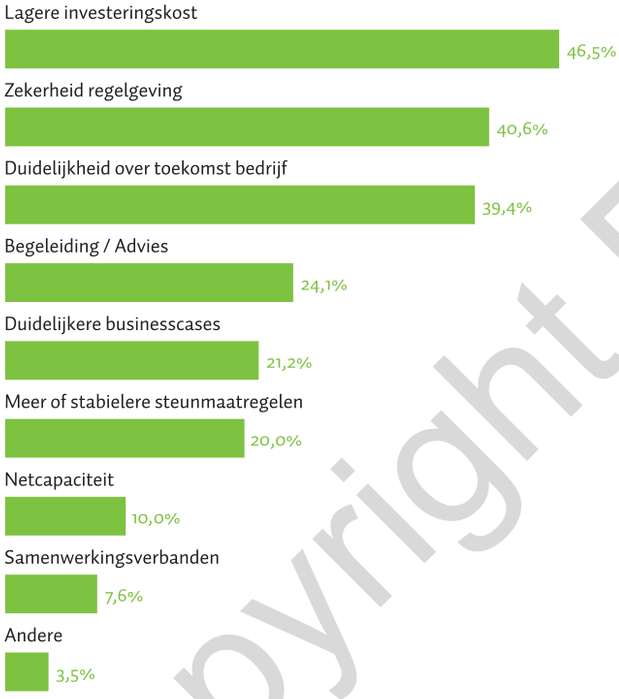

Een toekomst voor batterijen?

Ongeveer 15% van de bevraagden bezit al een batterij om energie op te slaan. Die batterij is meestal afgestemd op de eigen productie van hernieuwbare energie. Landbouwers kiezen vooral voor opslag om het financiële rendement van hun installatie te verbeteren en om hun zelfgeproduceerde energie efficiënter te gebruiken.
Dat past in een logische volgorde: eerst energie besparen, vervolgens zelf hernieuwbare energie produceren en daarna kijken hoe die productie maximaal op het eigen bedrijf kan worden benut.

Als er al geïnvesteerd is, gaat het vooral om zonnepanelen.

Rem op zekerheid

De belangrijkste redenen om (nog) geen batterijen te plaatsen zijn de hoge kostprijs en het onzekere rendement. Een aantal leden geven ook aan dat andere investeringen op dit moment prioritair zijn. Ook duidelijke en stabiele regelgeving is essentieel. Vergunningen, netcapaciteit en bredere onzekerheid over de toekomst van het bedrijf kunnen investeringen vertragen.

Waarom plaatste je nog geen batterij op je bedrijf?

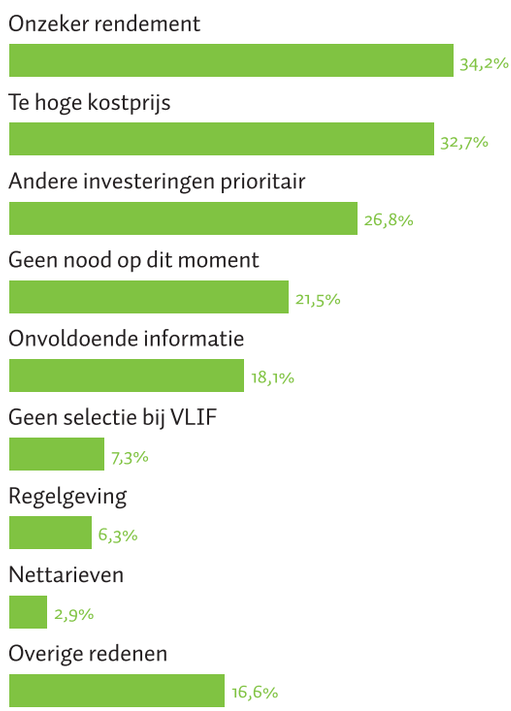

copyright Boerenbond

Landbouwers hebben daarom niet alleen nood aan technologie, maar ook aan betrouwbare informatie, rechtszekerheid en een verdienmodel dat voldoende robuust is op lange termijn.
Bij de overige redenen zien we vooral oudere landbouwers of bedrijven die gaan stoppen.

Wat volgt?

Elektrificatie leeft, maar is nog geen evidente keuze voor elk landbouwbedrijf. Ongeveer een kwart wil er verder op inzetten, terwijl de helft aangeeft daar voorlopig geen plannen voor te hebben. De mogelijkheden liggen vandaag vooral in toepassingen zoals verwarming, heftrucks, voedermengwagens of andere bedrijfsprocessen. Voor zware mobiele machines, zoals tractoren, is de stap minder vanzelfsprekend.

Ben je van plan om fossiele brandstoffen te vervangen door elektriciteit?

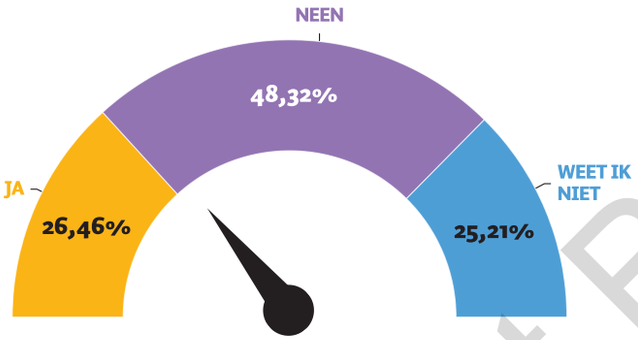

Ook **samenwerking rond energie** roept interesse op, maar vraagt nog verduidelijking. Wanneer de groep zonder mening buiten beschouwing wordt gelaten, staan ongeveer zes op de tien eerder positief tegenover samenwerking. Tegelijk geven velen aan nog niet goed te weten wat zo'n model concreet kan betekenen. Dat wijst op een behoefte aan voorbeelden uit de praktijk en nood aan meer informatie over de voorwaarden, kosten en voordelen.

Wat zeggen onze boeren?

"Mochten we zeker weten dat onze dochter het bedrijf kan voortzetten, dan zouden we de investeringskeuze en -kost anders kunnen interpreteren. De toekomst van jonge starters is nog zo onzeker en dat maakt het ons als ouder niet makkelijker."

"Investeringen in energie hebben weinig of geen impact op de carbon footprint van mijn eindproduct waardoor andere investeringen de voorkeur genieten."

"Op dit moment zorgen de hoge kosten en de relatief lange terugverdientijd ervoor dat de investeringen enkel kunnen worden uitgevoerd met geld dat extra beschikbaar is. Op ons bedrijf hebben investeringen die zorgen voor een verhoging van de productiviteit voorrang. We proberen hierin ook steeds up-to-date te blijven en dit neemt dus een heel groot deel van het budget in."

"Moeilijk om de energiepiek bij de oogst in te vullen met hernieuwbare energie."

"De grootste uitdaging bij aardappelbewaring is de mismatch tussen energieproductie en energieverbruik. In de zomer leveren zonnepanelen volop stroom, maar dan hebben we die nauwelijks nodig. Net na de oogst is dat anders: voor het drogen, koelen en ventileren van de aardappelen is veel elektriciteit nodig, net op het moment dat de opbrengst van zonnepanelen sterk terugvalt. Om nachten of donkere dagen te overbruggen, zou je een enorme batterijcapaciteit nodig hebben. Vooral in oktober, november en december is de stroomvraag het hoogst, terwijl de zonne-energieproductie dan net laag ligt.

Voor dat probleem bestaat vandaag nog geen overtuigende oplossing. We staan open voor investeringen, maar de werking en de terugverdientijd van mogelijke systemen blijven te onzeker. Verkopers presenteren wel cijfers, maar ik heb twijfels bij de betrouwbaarheid ervan. Tot nu toe heb ik nog geen realistische en vergelijkbare businesscase gezien die voldoende vertrouwen geeft om die stap te zetten."

Copyright Boerenbond

Ivan De Clercq

Niels Keereman

“Ook groene energie moet zichzelf terugverdienen”

Niels Keereman en Kathleen Cauchie uit Oostkamp werken elke dag aan een toekomstgericht en gezond melkveebedrijf. Ze investeerden bewust in korte keten, klimaatvriendelijke oplossingen en hernieuwbare energie. De blinkende pocketvergister is er letterlijk de groene motor achter het bedrijf. “Een fantastische techniek, maar qua financiële rentabiliteit zijn we er nog niet”, is Niels realistisch.

Al vijf generaties lang boert de familie Keereman op de locatie in Oostkamp. Niels (38) kwam in 2009 in het ouderlijk bedrijf. Dat bedrijf runt hij samen met echtgenote Kathleen (37). Ook Niels’ ouders Erik Keereman (62) en Marina Stroo (66) zitten nog mee in het bedrijf, maar gaan in januari met pensioen.
Net zoals veel landbouwbedrijven heeft het bedrijf een gemengde achtergrond. Niels’ grootmoeder Madeleine verkocht al eieren aan huis. Deze eierverkoop kreeg vorig jaar een moderne invulling met de aanschaf van twee mobiele kippenstallen. Twee stallen met elk zo’n 430 kippen produceren er eieren die een lokale afzet vinden bij plaatselijke supermarkten, restaurants, beenhouwers en bakkers. De eieren kregen de naam ‘MadelEitjes’.

Dubbel gevoel

Ook varkens hebben een plek op hoeve Ten Eeckhoutte, al is dat een aflopend verhaal. “We hebben nu nog een 45-tal zeugen, maar die gaan in de loop van volgend jaar weg.” Dat de zeugen en bijbehorende vleesvarkens weggaan geeft een dubbel gevoel. “Het is het gevolg van het hele stikstofverhaal. De bestaande stallen zijn versleten en te duur om te renoveren. Een nieuwe stal met een luchtwasser erop zag ik niet zitten. Een luchtwasser kost veel geld, maar brengt op zich niets op. Door de varkens af te stoten, creëren we stikstofruimte bij de koeien en kunnen we hun aantal op peil houden”, schetst Niels.

Zorgeloze koe

De melkveestal is immers wel nog recent en up-to-date, gebouwd in 2016. “In 2009 hadden we zo’n 50 koeien. Dit aantal hebben we gaandeweg uitgebreid naar iets meer dan 100 koeien vandaag. De aankoop van dieren hebben we daarbij zo veel mogelijk vermeden om geen ziekteinsleep te hebben. We willen graag zo zorgeloos mogelijk koeien melken”, vertelt Niels. Dat streven naar een ‘zorgeloze’ koe uit zich ook in de fokdoelen. “We streven naar een stevige koe die veel melk uit ruwvoeder kan halen. Krachtvoeder mag, maar ondersteunend, niet om de laatste liter melk uit de koe te krijgen.” Om richting die robuustere koe te evolueren, maken Niels ▸

© FOTO’S: MARCO MERTENS

copyright Boerenbond

Niels en Kathleen werken elke dag aan een toekomstgericht en gezond veebedrijf

Bedrijfsfiche

Niels Keereman (38) en Kathleen Cauchy (37), Thomas (6) en Jolien (4)

Erik Keereman (62) en Marina Stroo (66)

Melkvee, varkens en kippen

Oostkamp (West-Vlaanderen)

© Vlaams Land

Copyright Vereniging

en Kathleen gebruik van kruisingen met Fleckvieh. “We laten ons ook bijstaan door onze Arvesta-voedingsadviseur en de buitendienst van de faculteit Diergeneeskunde in Gent. We willen er kort op zitten, zowel op het vlak van productie, vruchtbaarheid als algemene gezondheid.”

Energie besparen en produceren

Ook voor het energievraagstuk wilden Niels en Kathleen kort op de bal spelen. Frequentiesturing op de pompen, een voorkoeler en warmterecuperatie op de melkkoeling waren de logische investeringen bij de bouw van de stal om het energieverbruik terug te dringen. Maar Niels en Kathleen zagen ook kans om te investeren in groene energieproductie.

“Ik heb elektromechanica gestudeerd, en was altijd al geïnteresseerd in techniek. Een pocketvergister sprak mij wel aan. Een vergister draait in principe 24/7, dus ook als het windstil is of als de zon niet schijnt. Wij melken nog conventioneel met een 2 x 12 zij-aan-zijstal. ’s Morgens en ’s avonds melk je dan doorheen het jaar veel als de zon niet schijnt. Een vergister levert ook op die momenten stroom.” Bij de bouw van de nieuwe stal in 2016 werden dan ook keuzes gemaakt om de Biolectric-pocketvergister zo optimaal mogelijk te laten werken. Er kwam een volle vloer met een mestschuif. Achteraan aan de afstort werd een kleine(re) mestkelder voorzien om de pocketvergister voortdurend van verse mest te voorzien.

Energieneutraal

In 2016 kwam de pocketvergister op het bedrijf. De Biolectric-pocketvergisters kwamen vanaf 2011 op de markt. Biolectric is op en top Belgisch. Vandaag draaien op Vlaamse landbouwbedrijven al bijna 60 pocketvergisters van het bedrijf. Wereldwijd heeft Biolectric meer dan 450 installaties staan die elektriciteit en warmte maken op basis van het vergisten van bedrijfseigen mest. “Vandaag geloof ik nog altijd in de techniek. De techniek wordt voortdurend ook doorontwikkeld. We produceren dag en nacht hernieuwbare energie. Op jaarbasis bekeken draaien we energieneutraal. We produceren bijna evenveel energie als we verbruiken. Dat is mooi. De pocketvergister past heel goed op ons bedrijf en bezoekers zijn telkens onder de indruk van de inspanning die we hiermee doen.”

Niels Keereman: “We produceren dag en nacht hernieuwbare energie. Op jaarbasis bekeken draaien we energieneutraal. We produceren bijna evenveel energie als we verbruiken.”

“We waren pioniers, al was dat niet meteen de ambitie.”

Leergeld betaald

Dat Niels toch niet spreekt van een onverdeeld succes heeft meerdere redenen. “Wij waren bij de eerste installaties die gebruikmaakten van een mestsilo in plaats van een mestzak. Wij hebben samen met heel wat andere collega’s die op dat moment investeerden toch heel wat leergeld betaald om de installatie op punt te krijgen. We waren pioniers, al was dat niet meteen de ambitie. Pionieren heeft zijn voordelen, maar ook een keerzijde. Wie vooroploopt, betaalt vaak leergeld en krijgt onvermijdelijk af te rekenen met kinderziekten. Voor die problemen wordt doorgaans wel een oplossing gevonden, maar die vraagt telkens opnieuw een investering om de installatie optimaal te laten presteren. Ik ben ervan overtuigd dat wie nu investeert in een soortgelijke installatie nog niet de helft van de kopzorgen zal hebben dan die wij hadden.”

Niels verwijst daarbij ook naar de werking van de operationele groep Pocketboer, waarin Boerenbond samen met onder andere Inagro de eigenaars van een dergelijke installatie samenbracht om kennis te delen en ook terug te koppelen naar de producent.

Gezonde portefeuille

Rijk zijn Niels en Kathleen nog niet geworden van de pocketvergister. “Dat is voor ons ook nooit de beweegreden geweest. Ons idee was om zelfvoorzienend te worden op het vlak van energie. Daar zijn we met de pocketvergister in geslaagd. We wilden goed doen voor milieu en klimaat. Alleen begint duurzaamheid met een gezonde portefeuille die ons toelaat om het bedrijf rond te draaien en onze engagementen naar de maatschappij op te nemen. Het klimaat is niet geholpen met technieken die niet betaalbaar zijn. Het was voor ons toch even slikken om te zien dat we in de focus-bedrijfsboekhouding van Boerenbond in het verleden vaak de hoogste kostenpost op het vlak van elektriciteit lieten noteren in vergelijking met collega’s. Vanzelfsprekend rijst dan eens de vraag voor wie je het dan nog doet.” ▸

Copyright Boerenbond

Terugdraaiende teller

Dat het financiële plaatje voor Niels en Kathleen nog niet uitdraaide zoals verhoopt, heeft ook te maken met het vervroegd verdwijnen van de terugdraaiende teller. Deze was in 2016 nochtans tien jaar beloofd aan het koppel. Die terugdraaiende teller werd meegenomen in de berekeningen in 2016 om de pocketvergister te dimensioneren én terug te verdienen. Het verdwijnen van de terugdraaiende teller in 2024 zorgde zo jaarlijks op het bedrijf voor een extra kost van 15.000 euro.
Om hieraan een mouw te passen maakten Niels en Kathleen een volgende sprong: een batterij van 114 kWh. Het doel is opnieuw hetzelfde: zelfvoorzienend worden in elektriciteit. Ze kozen voor een batterij die ook off-grid het bedrijf nog van elektriciteit kan voorzien. Dit in tegenstelling met heel wat andere batterijen die automatisch worden uitgeschakeld wanneer het net uitvalt. “Off-grid kunnen draaien is als melkveebedrijf een extra verzekering om het bedrijf te kunnen laten verder draaien bij een panne. Denk maar aan het melken of het koelen van de melk.”

Geen leien dakje

Of de investering in aanmerking komt voor VLIF-steun is onzeker. Ook de plaatsing van de batterij liep niet van een leien dakje. “De batterij had een plateau nodig van twee vierkante meter beton. Daarvoor bleken we uiteindelijk een vergunning nodig te hebben. Het Agentschap Landbouw en Zeevisserij vond dat we de batterij zo dicht mogelijk tegen de bestaande gebouwen moesten plaatsen. Onze verzekeraar zag die dan liever weer zo ver mogelijk van de gebouwen. In maart kwam dan een besluit dat batterijen binnen een straal van 30 meter van de bedrijfsgebouwen geen vergunning nodig hadden. “Eigenlijk wilden we de batterijkast vlak bij onze elektriciteitskast aan het begin van onze oprit. Maar om vooruit te kunnen, hebben we dan de kast maar 10 meter dichter gezet om geen vergunning nodig te hebben.”

Neutraliseren

De batterij staat er nog maar van deze zomer, dus voor conclusies is het nog veel te vroeg. Maar vorig jaar injecteerde de pocketvergister nog 45.000 kWh op het net, en werd er 54.000 kWh afgenomen. De batterij zou die injectie - en vooral - afname dus voor een groot deel moeten kunnen neutraliseren. Daarmee zou de batterij dus de pocketvergister rendabeler moeten maken en tegelijkertijd de bedrijfszekerheid van de energievoorziening vergroten. “Het bedrag dat we in groene energie investeren stijgt dus weer met een sprong. Dat de overheid - die net de meest betrouwbare partner zou moeten zijn in dit hele verhaal - onderweg de spelregels durft veranderen, helpt niet”, stelt Niels vast.

Investeringszekerheid

Niels en Kathleen hebben geen spijt van hun investeringen in energiebesparing, energieproductie en nu ook energieopslag. “Zonnepanelen hadden ons ongetwijfeld minder kopzorgen bezorgd. Maar ik vind pocketvergisting persoonlijk nog altijd een fantastische techniek, zeker als je wat van techniek houdt. Van alle investeringen in klimaat en duurzaamheid die we deden is de pocketvergister degene waarvan het resultaat zich het best in cijfers laat gieten. Als bedrijf zie je een evolutie waarin je een keuze maakt en waarbij je springt. Je probeert goed te doen voor het milieu en het klimaat. Maar een haalbare en betrouwbare terugverdientijd is ook belangrijk om technieken breed ingang te laten vinden. Een grotere investeringszekerheid zou zeker nog meer land- en tuinbouwers over de streep kunnen trekken.” ■

Copyright Boer

Mooi perceel landbouwgrond

Perceel landbouwgrond te Vlezenbeek
(achterin gelegen aan de Doylijkstraat en Lenniksebaan),
met een oppervlakte van 1 hectare 39 are
en 90 centiare met toegang via een publieke (land)weg;
Op dit ogenblik verpacht; Voorkooprecht pachter: ja;
Kadastraal inkomen: 83 euro., P-score: A.

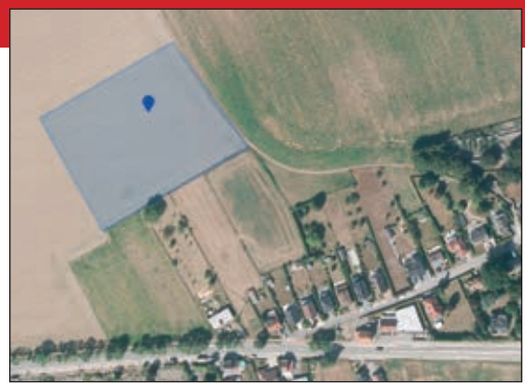

Notariskantoor Walravens & Thienpont
Ninoofsesteenweg 927, 1703 Dilbeek
tel 02.568.01.20, mail: Henri.Thienpont@belnot.be

biddit
kiezen, bieden, wonen

Biedingsperiode:
13/10/2026 (13u)
tot 21/10/2026 (13u)

1382754M103B9

BOSCH BETON

GOED VOEREN.
GOED BOEREN.
Bespaar 5 tot 10% op voerkosten door minder voerverlies

BUILDING A SOLID FUTURE
BOSCHBETON.BE

Kies een najaarsbestrijding met langdurige bodemwerking voor een schone start in het voorjaar

AZ™ 500
HERBICIDE

CORTEVA™ agriscience

Scan de QR-code voor meer informatie over AZ™500
Voor professioneel gebruik. Gebruik gewasbeschermingsmiddelen veilig. Lees vóór gebruik steeds het etiket en de productinformatie.

Meer uit de afzet van uw melk halen?

Farmel heeft geen eigen fabriek, maar een divers netwerk van vaste afnemers die iedere dag op onze melk vertrouwen. Zo zorgen we voor een stabiele afzet én zekerheid voor de lange termijn.

Benieuwd wat dit u kan opleveren?

FARMEL dairy business

copyright Boerenbond

Lien Tyvaert, adviseur Studiedienst

Naar een opgeladen platteland

Het potentieel van de land- en tuinbouwsector om duurzame en hernieuwbare energie te produceren is groot. We beschikken over heel wat troeven voor energieproductie en nemen de rol als energieproducent al waar, dat blijkt ook uit onze ledenbevraging. Als sector nemen we dan ook het engagement om onze rol als hernieuwbare energieproducent verder uit te bouwen.

© BASIEL DEHASSELAIR

Copyright Boerenbond

Hernieuwbare energie en de bijbehorende uitdagingen zijn een actueel thema. De Vlaamse doelstellingen, opgenomen in het Vlaams Energie- en Klimaatplan, samen met de beleidsactualiteit (bijvoorbeeld het omzetten van de Europese REDIII-richtlijn) vraagt om een geactualiseerd standpunt. Dit traject werd in het voorjaar besproken binnen de provinciale besturen, provinciale vakgroepen en sectorvakgroepen. Op basis van die besprekingen keurde het hoofdbestuur van Boerenbond in maart een nieuw standpunt en bijbehorende engagementen rond hernieuwbare energie in agrarisch gebied goed. Deze engagementen bespreken we hieronder in het kort.

Zonnepanelen

Land- en tuinbouwers engageren zich volop om met zonne-energie in hun eigen energiebehoefte te voorzien. Zonnepanelen zijn daarvoor een aantrekkelijke optie: ze maken gebruik van bestaande dakoppervlakten, nemen geen extra ruimte in beslag en zijn rendabel voor het eigen verbruik. Tegelijk botst de sector op enkele uitdagingen. Het productieprofiel van zonne-energie stemt niet altijd overeen met het energieverbruik op het bedrijf, waardoor energieopslag via batterijen steeds belangrijker wordt. Daarnaast is er nog aanzienlijk potentieel om, met de beschikbare dakoppervlakte, meer zonne-energie te produceren dan nodig voor de eigen bedrijfsvoering. Dat vraagt echter een robuust en rendabel verdienmodel, terwijl ook de beschikbare netcapaciteit vandaag niet overal volstaat.

Energie-opslag en netondersteunende diensten

Minder afhankelijk worden van externe energievoorziening is voor veel land- en tuinbouwers een belangrijke ambitie. Daarom groeit de interesse om zelf opgewekte hernieuwbare energie op te slaan, op voorwaarde dat dit economisch haalbaar is. Energieopslag biedt bovendien kansen om netondersteunende diensten aan te leveren, waarbij op decentrale locaties elektriciteit kan worden afgenomen of geïnjecteerd om het elektriciteitsnet te ondersteunen. De rentabiliteit van die diensten blijft echter een uitdaging. Zo wordt het businessmodel vaak onder druk gezet door een hoog capaciteitstarief, terwijl er ook nood is aan meer kennis en expertise rond batterijen.

Windturbines

Er is weinig engagement onder land- en tuinbouwers om in eigen beheer windenergie op te wekken. Toch hebben energie-intensieve bedrijven (glastuinbouw) zeker interesse om te investeren in een eigen windturbine bij het bedrijf, en zo zelf

te voorzien in energieproductie. De uitdagingen hiervoor zijn niet min – denk aan de vergunningen. In het algemeen worden er ook vragen gesteld bij de rentabiliteit van windturbines in eigen beheer.

Vergisting en biomethaanproductie

Het vergisten van biomassa (oogstresten en mest) is een interessante techniek. Land- en tuinbouwers engageren zich om nog meer in te zetten op pocketvergisters om zo de eigen energiebehoefte in te vullen. Ook samenwerkingsverbanden voor vergisting hebben potentieel en biedt mogelijkheden om biomethaan te produceren.

Hoe hernieuwbare energieproductie in agrarisch gebied inpassen?

Boerenbond ziet de productie, opslag en distributie van hernieuwbare energie in agrarisch gebied als een waardevolle opportuniteit, op voorwaarde dat de landbouwfunctie centraal blijft staan en de agrarische bestemming niet in het gedrang komt. Projecten die landbouwgrond louter gebruiken als goedkope ondergrond voor energieproductie passen niet binnen die visie. Zij zetten de landbouwbestemming onder druk en vergroten de druk op de schaarse open ruimte.
Agrivoltaics kunnen wel een duidelijke meerwaarde bieden voor de landbouw. Denk aan zonnepanelen boven fruitteelten als alternatief voor hagelnetten of aan overdekte schuilzones voor vee die tegelijk energie opwekken. Grootschalige zonneparken zonder aantoonbare landbouwkundige meerwaarde passen daarentegen niet in agrarisch gebied.
Ook voor windenergie is een landbouwgerichte aanpak nodig. Kleine en middelgrote windturbines moeten flexibel kunnen worden ingeplant op het landbouwbedrijf, zodat hun rentabiliteit verbetert en energieproductie maximaal kan worden afgestemd op de bedrijfsvoering. Grote windturbines kunnen een plaats krijgen binnen bestaand ruimtebeslag of gebundeld langs grootschalige infrastructuren.
Kleine vergisters kunnen, eventueel in samenwerkingsverband, worden ontwikkeld op landbouwbedrijven waarvan landbouw de hoofdactiviteit blijft. Ook hier geldt dat agrarische sites niet mogen worden misbruikt als goedkope vestigingsplaats voor installaties die geen duidelijke link hebben met de landbouw. Dat zou niet alleen de landbouwfunctie uithollen, maar kan ook leiden tot bijkomende lokale hinder.
Boerenbond erkent de nood aan een robuust langetermijnbeleid dat de rentabiliteit van hernieuwbare energieproductie en opslag niet ondergraaft. Ten slotte vragen we ook appreciatie voor de inspanningen van de sector voor hernieuwbare energieproductie.

Projecten die landbouwgrond enkel gebruiken als goedkope ondergrond zijn niet waardevol en zetten extra druk op de open ruimte.

Wat met de vermeden CO_2-emissies?

De land- en tuinbouwsector levert vandaag al een belangrijke bijdrage aan de productie van hernieuwbare energie. Het huidige systeem van klimaatboekhouding zorgt er echter voor dat de vermeden emissies die daaruit voortvloeien niet aan de landbouw, maar aan andere sectoren, zoals de energiesector, worden toegeschreven. Dat doet geen recht aan de inspanningen die landbouwers leveren. Daarom vragen we een correcte erkenning van de bijdrage van de land- en tuinbouw aan de klimaatdoelstellingen en de energietransitie. ■

Lien Tyvaert
adviseur
lien.tyvaert@boerenbond.be

Drempels wegwerken

Veel bedrijven beschikken over mogelijkheden om meer hernieuwbare energie te produceren dan ze zelf verbruiken. Vandaag is het verdienmodel voor die extra productie echter vaak te onzeker of onvoldoende rendabel.
Ook netondersteunende diensten bieden kansen. Bedrijven kunnen het elektriciteitsnet helpen ontlasten door flexibel om te gaan met hun energieverbruik en -productie, bijvoorbeeld door stroom tijdelijk op te slaan in batterijen of te gebruiken via een e-boiler. Zo kunnen lokale overschotten beter worden opgevangen op momenten dat het net onder druk staat. In de praktijk staan verschillende drempels die mogelijkheden nog in de weg. De huidige methodologie van het capaciteitstarief maakt het moeilijker om zulke flexibele oplossingen rendabel in te zetten. Voor glastuinbouwbedrijven vormt de pv-verplichting een knelpunt. Die bemoeilijkt tevens de elektrificatie van de warmtevraag op het bedrijf. We pleiten er dan ook voor om deze obstakels weg te werken zodat land- en tuinbouwbedrijven hun potentieel als lokale producent, gebruiker en opslagpartner van hernieuwbare energie veel sterker benutten. Dat is goed voor het bedrijf, voor het elektriciteitsnet en voor een toekomstgerichte energietransitie op het platteland.

Copyright Boerenbond

Lien Tyvaert, adviseur Studiedienst

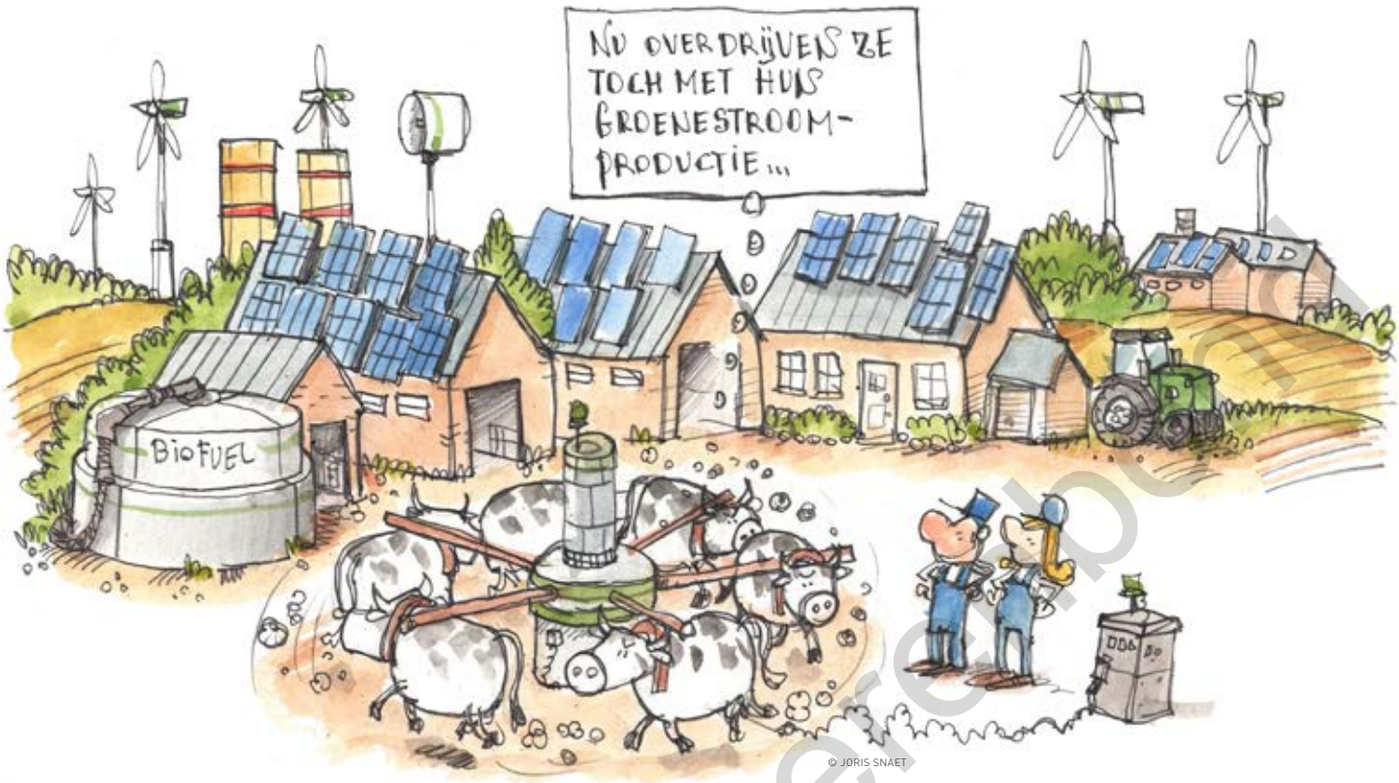

© JORIS SNAET

Energie staat hoog op de agenda

Energie staat vandaag hoog op de beleidsagenda. De toenemende elektrificatie, schommelende energiekosten, ambitieuze klimaatdoelstellingen en een elektriciteitsnet dat steeds vaker onder druk staat, hebben een directe impact op de bedrijfsvoering en investeringsplannen van land- en tuinbouwbedrijven. De komende jaren staan bovendien verschillende beleidswijzigingen op stapel die gevolgen hebben voor onze sector. Dit zijn de ontwikkelingen die je best nu al op de radar houdt.

In het kort

De komende jaren verwachten we verschillende beleidswijzigingen die een impact zullen hebben op land- en tuinbouwbedrijven. Het gaat onder meer om deze dossiers:

- De Vlaamse energietaxshift moet elektriciteit aantrekkelijker maken ten opzichte van fossiele brandstoffen.
- Voor de glastuinbouw wordt gewerkt aan een convenant dat de energietransitie binnen de sector moet ondersteunen.
- Tegelijk worden de regels rond energierapportering strenger en krijgen meer bedrijven ermee te maken.
- Ook netcongestie wordt steeds bepalender voor bedrijven die willen investeren in elektrificatie, uitbreiding of hernieuwbare energie.

Boerenbond volgt deze ontwikkelingen nauwgezet op en blijft pleiten voor een beleid dat de energietransitie en klimaatambities verzoent met een rendabele en toekomstgerichte land- en tuinbouw.

Copyright Boerenbond

1

Vlaamse taxshift

Op 10 juli keurde de Vlaamse regering het voorontwerp van wijzigingsdecreet rond de Vlaamse energietaxshift een eerste keer goed. Vanaf 2028 verschuiven beleidskosten van de elektriciteitsfactuur naar fossiele brandstoffen voor verwarming. De bedoeling is duidelijk: elektriciteit goedkoper maken en fossiele verwarming duurder, zodat investeringen in elektrificatie, zoals warmtepompen aantrekkelijker worden.

De Vlaamse taxshift bestaat uit 3 verschuivingen, goed voor zo'n 316,9 miljoen euro aan lasten die verschuiven van de elektriciteitsfactuur naar fossiele brandstoffen voor verwarming. Daarnaast is er nog een bijkomende verlaging van de elektriciteitsfactuur van 174,6 miljoen euro.
Voor de land- en tuinbouw betekent dit naar schatting een netto kostenverlaging van 10,4 miljoen euro. De beleidskosten op elektriciteit dalen met 15,9 miljoen euro, terwijl de kosten op fossiele brandstoffen met 5,4 miljoen euro stijgen.

Taxshift landbouwsector

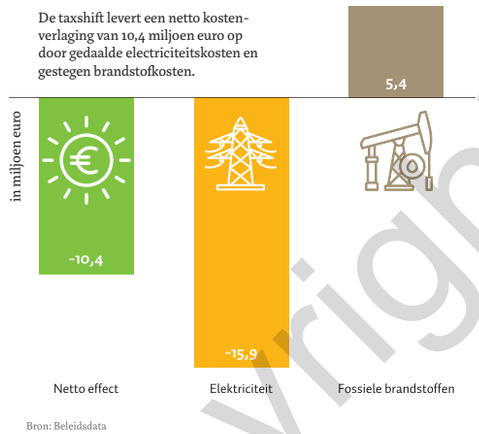

Bron: Beleidsdata

Wat dit concreet voor jouw bedrijf betekent, hangt af van je energieprofiel: hoeveel elektriciteit, aardgas, stookolie of andere brandstoffen je verbruikt, en of je bent aangesloten op laag- of middenspanning. Bedrijven met een relatief hoog elektriciteitsverbruik kunnen voordeel halen uit de hervorming. Wie vooral verwarmt met fossiele brandstoffen zal rekening moeten houden met hogere kosten. Een overzicht van de impact van de verschuivingen op fossiele brandstoffen vind je via onderstaande link op onze website. Zo kan je nagaan wat de impact is op de energiekost op jouw bedrijf.

Meer weten? www.boerenbond.be/nieuws/impact-van-vlaamse-energietaxshift-eerder-beperkt-voor-landbouw

2

Convenant Glastuinbouw

Waarom een convenant?

In het Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP) legt de Vlaamse overheid haar klimaatdoelstellingen vast en schetst ze hoe die moeten worden gerealiseerd. Voor de landbouwsector wordt een belangrijk deel van de inspanning verwacht via een verdere vermindering van de emissies uit energieverbruik. Die emissies komen onder meer van de verwarming van stallen en mobiele machines, maar het grootste deel is afkomstig van warmte-krachtkoppeling (wkk) uit de glastuinbouwsector. Daarom wil de Vlaamse regering werk maken van een convenant Glastuinbouw, met als doel deze energetische emissies te reduceren.
Onze glastuinbouwbedrijven hebben momenteel echter niet de technieken om van vandaag op morgen af te stappen van warmte-krachtkoppeling. De vraag is ook of dat maatschappelijk gezien wel wenselijk is. Wkk is niet alleen een bijzonder efficiënte technologie, maar speelt ook een cruciale rol in de Vlaamse elektriciteitsvoorziening. Glastuinbouwbedrijven met wkk's hebben daarnaast vaak ook al e-boilers en ledbelichting. Deze verschillende installaties worden flexibel ingezet om ons elektriciteitsnet te ondersteunen en het net dus in balans te houden. Plots de lat te hoog leggen, zou dan ook niet alleen de glastuinbouwsector treffen maar het hele energiesysteem onder druk zetten.

Gesprekken convenant van start

De eerste sessies met vertegenwoordiging uit de hele sector vonden plaats in mei en juni. Het is de doelstelling om het convenant eind dit jaar klaar te hebben. In die sectorovereenkomst zullen verschillende beleidsmaatregelen worden opgenomen die de sector helpen om op een duurzame manier - zowel voor het klimaat als voor de sector - stappen vooruit te zetten. De grote lijnen bestaan uit:

- energiebesparing;
- elektrificatie van de verwarming (met e-boiler of met warmtepompen);
- alternatieve CO_2-bronnen.

Voor Boerenbond is het essentieel dat dit convenant evenwichtig is: dat de ambities in balans zijn met ondersteunend beleid, dat de sector voldoende tijd en budgetten krijgt om haar stappen te zetten, en dat men niet voorbijgaat aan de rol die de sector speelt in het energieverhaal. Daarom vragen we om enkele drempels vooraf weg te werken, onder meer over de tariefmethodologie van het capaciteitstarief en de pv-verplichting, die de elektrificatie van de warmte-invulling momenteel vertraagt of zelfs bedrijven afstraft bij elektrificatie.
Intussen is er duidelijkheid over de Vlaamse energietaxshift. Over ETS2 (Emissions Trading System 2) wil de sector echter nog meer duidelijkheid: wordt de landbouw al dan niet opgenomen in het systeem? Er is tevens nood aan een sectorspecifieke EnergieBeleidsOvereenkomst (EBO) voor de glastuinbouw. Via die vrijwillige overeenkomst engageren bedrijven zich om hun energie-efficiëntie te verbeteren en hun emissies te verminderen, in ruil voor ondersteunende engagementen van de Vlaamse overheid. ▸

copyright Boerenbond

3

Energierapportering

De Vlaamse regering werkt aan nieuwe regels rond energie-efficiëntie voor bedrijven met een hoog energieverbruik. Daarbij worden de drempels voor verplichte energierapportering verlaagd. Hierdoor zullen vanaf 1 januari 2027 meer bedrijven onder de regelgeving vallen dan vandaag.
Volgens de huidige regelgeving hebben bedrijven vanaf een finaal energieverbruik van minstens 20 TJ (ongeveer 5,6 GWh) een rapportageplicht. Afhankelijk van de categorie waarin je valt, gaat het om een energiebalans, energieaudit of conform verklaard energieplan. De nieuwe regels houden in dat bedrijven met een finaal energieverbruik van minstens 10TJ (ongeveer 2.8GWh) verplicht worden een energieaudit uit te voeren.
Na het opmaken van de energieaudit moeten maatregelen worden uitgevoerd die bijdragen aan energie-efficiëntie op jouw bedrijf, bepaald aan de hand van de terugverdientijd en afhankelijk van je verbruik. Vanaf januari 2027 komen daar ook hernieuwbare energiemaatregelen bij, die bijdragen aan energiebesparingen. Daarnaast zullen ondernemingen met een energieverbruik van meer dan 85 TJ een energiebeheersysteem moeten invoeren.
Glastuinbouwbedrijven hebben vaak een aanzienlijk hoger energieverbruik. Het is relevant om na te gaan of jouw bedrijf binnen het huidige of toekomstige toepassingsgebied zal vallen. Boerenbond volgt de verdere uitwerking van deze regelgeving op en zal de sector informeren zodra de definitieve Vlaamse uitvoeringsregels bekend zijn.

Lees er meer over op www.boerenbond.be/energie-rapportage-voor-glastuinbouwbedrijven

Glastuinbouwbedrijven hebben vaak een aanzienlijk hoger energieverbruik.
Het is relevant om na te gaan of jouw bedrijf binnen het huidige of toekomstige toepassingsgebied zal vallen.

Zit je met vragen over hoe je je in orde kan stellen binnen de huidige of toekomstige rapporteringsplicht, neem dan contact op met je sectorconsulent.

4

Netcongestie: flexibiliteit en prioriteringskader als oplossingen

De voorbije jaren kregen een aantal bedrijven, ook in de land- en tuinbouwsector, te horen dat zij omwille van netcongestie geen nieuwe aansluiting kregen of hun aansluiting op het elektriciteitsnet niet meer konden verzwaren.
In Vlaanderen loopt het elektriciteitsnet steeds vaker tegen zijn limieten aan door de toenemende elektrificatie, hernieuwbare energieproductie en de aanvragen van datacenters en batterijparken.
Dit voorjaar werd het flexibiliteitskader voor bedrijven in zones met netcongestie versoepeld. Dit maakt het mogelijk voor Elia en Fluvius om aansluitingsformules met flexibiliteit aan bedrijven aan te bieden. Vroeger kon dat alleen wanneer er reeds een uitgewerkte netinvestering in het hoogspanningsnet of een transformatorstation was gepland.
Fluvius kan via de formule 'Fall-Back Flex' een aansluiting aanbieden waarbij je als bedrijf in principe over het volledig gevraagde vermogen beschikt. Bij dreigende netcongestie kan Fluvius je verbruik tijdelijk beperken. Indien je in de toekomst een nieuwe aansluiting of verzwaring van je aansluiting nodig hebt, raden we je aan om de netbeheerder tijdig te informeren.
Voorts werkt Vlaanderen aan een prioriteringskader om te bepalen welke aansluitingen voorrang krijgen op het elektriciteitsnet in gebieden die met een overbelast net te maken hebben. Zo wil men vermijden dat netcapaciteit wordt gereserveerd voor projecten die uiteindelijk niet doorgaan, terwijl andere investeringen wel klaar zijn om te starten. Tot nu toe gold het principe 'Wie eerst komt, eerst maalt'. De Vlaamse meerderheidspartijen werken nu aan een voorstel met drie categorieën die moeten bepalen welke aansluitingsaanvragen voorrang krijgen. ■

© JORIS SNAET

copyright Boerenbond

Maarten van den Broek, consulent Klimaat & Technologie

Een energieplan op maat van jouw serre

De energietransitie stelt glastuinbouwers voor belangrijke keuzes. Energie is op veel bedrijven een grote kost, terwijl technieken, prijzen en regelgeving blijven evolueren. Maar welke energieoplossing past bij jouw serre, verwarmingsbehoefte en plannen voor de toekomst?

Het Europese project RE-Greenhouse helpt glastuinbouwers om hen hierbij een onderbouwde keuze te maken. Elf partners uit België, Nederland, Frankrijk, Luxemburg en Duitsland ontwikkelden daarvoor de RE-Greenhouse Tool. Die vergelijkt hernieuwbare en alternatieve energiebronnen op maat van het bedrijf.
De tool houdt rekening met onder meer het serretype, energieverbruik, de bestaande verwarmingsinstallatie en toekomstige investeringen. Mogelijke pistes zijn warmtekrachtkoppeling, warmtenetten, zonnepanelen, windenergie, warmtepompen, biomassa, diepe geothermie, elektrische ketels en batterijopslag. Zo krijgen deelnemers zicht op zowel de technische haalbaarheid als de economische impact van verschillende keuzes.

RE-Greenhouse zoekt jou

RE-Greenhouse is nog op zoek naar glastuinbouwers voor een nieuwe begeleidingsronde.
Heb je verwarmde serres of wil je een verwarmingssysteem installeren? Dan kan je deelnemen. Inschrijven kan **tot en met 1 december om 17 uur**.
Geselecteerde kandidaten krijgen begeleiding door een expert. Het traject omvat een onlinekennismaking, een bedrijfsbezoek en een afsluitend gesprek met de resultaten van de RE-Greenhouse Tool. Er is ook aandacht voor mogelijke volgende stappen bij investeringen.
Bij de selectie wordt gekeken naar het type plantproductie, de technische kenmerken van de serre en de ontwikkelingsplannen van het bedrijf. Ook de huidige energievoorziening, het verbruik en de motivatie om de overstap te maken, spelen mee.
RE-Greenhouse biedt geen standaardantwoord, maar helpt ondernemers om hun energietransitie af te stemmen op de concrete situatie van hun bedrijf. ■

Benieuwd welke energieoplossing het beste past bij jouw bedrijf? Stel je kandidaat via de QR-code.

Nog vragen? Stuur een e-mail naar maarten.van.den.broek@boerenbond.be.

Copyright Boerenbond

copyright Boerenbond

Gerrit Budts

Lisa Deraedt en **Céline Wyffels** van Biogas-E

Biogas op de boerderij: van mest tot meerwaarde

Copyright Boerenbond

De Vlaamse biogassector is volop in transitie. Voor landbouwers zijn pocketvergisters een kans om bedrijfseigen verse mest op te waarderen en tegelijk de broeikasgasemissies op het landbouwbedrijf fors te verlagen. Als Vlaams kennisplatform vormt Biogas-E al sinds 2004 een schakel tussen beleid, industrie en landbouw om de toepassing van biogas duurzaam te versterken. Experts Lisa Deraedt en Céline Wyffels delen hun visie en duiden de kansen voor landbouw.

Wat is precies de rol van Biogas-E?

Lisa: "We zijn het Vlaamse kennisplatform voor anaerobe vergisting en willen vooral als brug fungeren tussen het beleid, landbouw, universiteiten en de industrie. We zijn geen lobbyorganisatie, maar wel een neutraal aanspreekpunt waar alle mogelijke partijen welkom zijn."

Céline: "De oprichting dateert van 2004, als spin-off van de vakgroep milieukunde van de Hogeschool West-Vlaanderen (HoWest). We volgen alles op wat met biogas te maken heeft. Dat behelst de volledige keten, van inputstromen tot het vergistingsproces en de outputs zoals elektriciteit, warmte, de injectie van biomethaan, biogene CO_2 en het toepassen van digestaat."

Wie is jullie publiek?

Lisa: "In eerste plaats onze leden. Dat zijn voor een groot deel biogasproducenten, maar we capteren de volledige keten, met ook toeleveranciers, labo's, consultancybedrijven, energieleveranciers, kennisinstellingen en organisaties als Inagro en Boerenbond. We werken verder goed samen met verschillende overheidsadministraties, die steeds meer beroep doen op onze expertise. Voor onze leden voorzien we concrete begeleiding, maar iedereen die op de hoogte wil blijven kan zich inschrijven op onze nieuwsbrief. Ons doel is om de kennis rond biogas zo ruim mogelijk te verspreiden."

Wanneer kan je spreken van biogas?

Lisa: "Biogas ontstaat uit de afbraak van organische reststromen in zuurstofarme omstandigheden. Vandaar dat we technisch gezien steeds spreken over anaerobe vergisting. Die omzetting gebeurt door een samenspel van micro-organismen. Tijdens het proces komt een mengsel van gassen vrij dat naast wat onzuiverheden gemiddeld genomen bestaat uit ongeveer 60% methaan en 40% koolstofdioxide. De finale output is dus enerzijds een hernieuwbaar gas dat op verschillende manieren gevaloriseerd kan worden en anderzijds een voedingrijke ▸

Wie?

Lisa Deraedt is bio-ingenieur, gespecialiseerd in milieutechnologie en aan de slag als adviseur bij Biogas-E. Haar ambitie is de verdere duurzame ontwikkeling van de biogassector met specifieke aandacht voor de ontwikkeling van biomethaan.

Céline Wyffels is bioloog en projectmedewerkster bij Biogas-E, waar ze zich vooral toespitst op projecten rond biogas en biomethaan.

reststroom, digestaat. Een gekende toepassing is de verbranding in een wkk-motor om warmte en elektriciteit op te wekken. Een andere toepassing is verdere opzuivering van biogas tot biomethaan, een alternatief voor fossiel aardgas, waarbij het gas bestaat uit meer dan 98% methaan. Omdat biogas continu beschikbaar is, vormt het een goede aanvulling op weersafhankelijke hernieuwbare bronnen zoals zonne- en windenergie. Zo kan biogas mee de energietransitie ondersteunen en de uitstoot van broeikasgassen verlagen."

Wint de productie van biogas aan belang in Vlaanderen?

Lisa: "Ons nieuwste voortgangsrapport toont aan dat de Vlaamse biogassector volop in transitie is, met een stabiele productie van groene stroom en een duidelijke doorbraak van biomethaan. Jaarlijks wordt er meer dan 3 miljoen ton organische stromen vergist. Dat gebeurt voornamelijk bij grootschalige vergisters, met vandaag zo'n 86 operationele installaties in Vlaanderen, maar ook bij kleinschalige of pocketvergisters op landbouwbedrijven."

Céline: "Van dergelijke kleinschalige installaties zijn er momenteel 49 actief, die samen naar schatting zo'n 5 GWh aan elektriciteit opleveren. In theorie is dat genoeg voor 1.500 gezinnen, maar in de praktijk wordt de geproduceerde elektriciteit en warmte vooral gebruikt voor eigen voorziening op het landbouwbedrijf."

Wat is het potentieel?

Céline: "De ambities in het Vlaams Energie- en Klimaatplan (VEKP) liggen hoog, waarbij de regering wil evolueren naar meer dan 400 pocketvergisters op melkveebedrijven en meer dan 100 op varkensbedrijven. De Vlaamse overheid ziet pocketvergisting op landbouwbedrijven als een cruciale hefboom om de uitstoot van broeikasgassen uit mestopslag te verminderen. Maar ook bij grootschaligere installaties, zoals mestverwerkers liggen nog kansen. Mestvergisting kan eenvoudig geïntegreerd worden als aanvullende stap binnen de bestaande mestverwerkingsketen. De klassieke verwerkingstechnieken blijven daarbij toepasbaar op de resterende digestaatstroom, terwijl vergisting bijkomende voordelen creëert door methaanverliezen te beperken, hernieuwbare energie te produceren en de eigenschappen van de meststroom te verbeteren."

Dan moeten er eerst wat drempels worden weggewerkt.

Lisa: "Klopt. De hoge investeringskost, onwetendheid over het proces en de complexe administratie en vergunningstrajecten zijn de belangrijkste drempels. Wij proberen onze kennis en informatie zo goed en duidelijk mogelijk te verspreiden. Het verder versoepelen van de vergunningverlening is een taak van de overheid. Na de introductie van pocketvergisting, zo'n 15 jaar geleden, doken er operationeel wat kinderziektes op, maar de technologie staat intussen volledig op punt en evolueert mee met de huidige noden. Een pocketvergister blijft een ideale manier om mest te bewerken. Landbouwers hebben het grote voordeel te kunnen werken met verse mest, wat resulteert in de beste opbrengst en een maximale reductie van de broeikasgasuitstoot."

"We missen een concrete visie en stappenplan voor biogas en biomethaan. In vergelijking met de Europese koplopers blijft Vlaanderen een kleine speler."

Céline: Wat de kostprijs betreft, is er ondersteuning zoals vanuit Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF), maar ook groenestroom- en warmtekrachtcertificaten zijn cruciaal om de investering rendabel te maken. Recent werd er wel een problematiek ontketend rond de combinatie van deze twee, met serieuze gevolgen voor enkele investeerders. Investeringszekerheid blijft essentieel om in de buurt te komen van de beoogde aantallen. Een belangrijke toekomstige stimulans kan de erkenning zijn van de combinatie pocketvergisting en stikstofstripping als PAS-maatregel, waardoor landbouwers bij toepassing ervan hun stikstofemissies kunnen verlagen."

Welke reststromen worden het meest gebruikt?

Lisa: "Bij veehouders is dat uiteraard mest. Een veel voorkomende misvatting is dat voor de productie van biogas enorme hoeveelheden land nodig zijn, wat leidt tot concurrentie met voedselgewassen. Grondstoffen voor biogas en biomethaan bestaan echter hoofdzakelijk uit afvalstromen die niet concurreren met de voedselproductie. Zeker in de landbouw, daar zijn het voornamelijk bedrijfseigen afvalstromen."

Céline: "In de praktijk is een vergister laten werken op enkel oogstresten moeilijk op kleinschalig niveau. Je hebt een continue aanvoer nodig. Omwille van de seizoensgebondenheid is dat meestal niet mogelijk. We krijgen vaak vragen van landbouwers die bijvoorbeeld bieten- of aardappelresten hebben. Die kunnen we dan helpen via ons netwerk van grootschalige vergisters waar ze terechtkunnen."

Hoe evolueert de evolutie van de productie van biomethaan?

Céline: "We merken bij de grootschalige vergisters een duidelijke trend om van biogas om te schakelen naar biomethaanproductie. Dit biomethaan kan rechtstreeks geïnjecteerd worden op het gasnet. In andere landen zien we dezelfde tendens ook bij de vergisters op landbouwbedrijven, meestal in de vorm van hubs waarbij verschillende landbouwers op een gezamenlijk punt injecteren."

Waarom nog niet bij ons?

Céline: "De hoogste drempel is de grote kost. Er is schaal nodig om dit rendabel te maken. Nederland en Frankrijk stimuleren de vraag met een bijmengverplichting voor gasleveranciers, maar een dergelijke kapstok ontbreekt bij ons nog. Als de vraag

Copyright Boerenbond

naar biomethaan zou stijgen, dan zal het aanbod zeker volgen."

Lisa: "We missen een concrete visie en stappenplan voor biogas en biomethaan. In vergelijking met de Europese koplopers blijft Vlaanderen een kleine speler, maar de toenemende interesse toont dat de sector klaar is om mee te evolueren zodra het beleidskader en de markt voldoende zekerheid bieden."

Zijn er ook kansen voor de CO_2 die wordt opgewekt?

Céline: "Bij de opwaardering van het biogas naar biomethaan kan de gefilterde CO_2 worden opgevangen. Door de hoge zuiverheid kan dit voordeliger dan bij CO_2 uit de wkk. Die kan ingezet worden in de glastuinbouw of zelfs in de voedingsindustrie. De nabijheid van de verbruiker is hier belangrijk, anders komt er weer extra transport bij kijken. Bovendien is er ook een strikte regelgeving, zeker voor het gebruik in voeding. Momenteel wordt dit nog niet gedaan op landbouwbedrijven, maar er zijn projecten die onderzoek doen naar de haalbaarheid van dergelijke innovaties op kleine schaal. In Vlaanderen werd dit recent getest binnen het SempreBIO-project."

Kunnen landbouwbedrijven die vragen hebben over pocketvergisters bij jullie terecht?

Lisa: "Absoluut. Pocketvergisting blijft een relevante technologie in Vlaanderen, en veel van de uitdagingen zoals vergunningen, valorisatie en mogelijkheden rond digestaat zijn dezelfde als bij de grotere installaties. We kunnen intussen terugvallen op een ruime ervaring in diverse projecten. Wie interesse of vragen heeft mag ons dus zeker contacteren, ongeacht de huidige kennis over deze technologie." ■

Werking van een pocketvergister in vijf stappen

1. Verse mest gaat in een afgesloten vergister.
2. Bacteriën zetten de organische stof om in biogas, dat vooral uit methaan en CO_2 bestaat.
3. Biogas wordt omgezet in energie via een warmte-krachtkoppeling (wkk) om elektriciteit en warmte te produceren.
4. Na de vergisting blijft een restproduct over: digestaat. Dat kan verder gebruikt worden als meststof.
5. Gevolg: minder broeikasgasemissies uit de mestopslag.

Mijn Boerenbond

© FOTO'S: DAVY COGHE

Lisa Deraedt en Celine Wyffels bevestigen: "Een pocketvergister blijft een ideale manier om mest te bewerken."

Fien Van Esch, consulent Klimaat & Technologie

Energieoplossingen op maat van landbouwbedrijven

Hoe maak je jouw landbouwbedrijf energie-efficiënter, weerbaarder én klaar voor de toekomst? Tijdens vier komende demodagen toont Boerenbond concrete toepassingen rond energieopslag, zonnepanelen, slimme sturingen, pocketvergisting en innovatieve technieken in de land- en tuinbouw.

Met deze demodagen brengen we landbouwers samen op bedrijven waar innovatieve technieken niet alleen worden toegelicht, maar ook in de praktijk te zien zijn. Deelnemers krijgen zo een realistisch beeld van de mogelijkheden, de praktische werking en de aandachtspunten, zodat ze beter kunnen inschatten wat voor hun eigen bedrijf relevant is.

Praktijk als vertrekpunt

Energie vraagt vandaag meer dan een jaarlijkse blik op de energiefactuur. Zonnepanelen, batterijen, slimme sturingen en pocketvergisting kunnen kansen bieden, maar vragen telkens om keuzes die passen bij het energieverbruik, de bedrijfsvoering en de toekomstplannen van het bedrijf.
Daarom vertrekken deze demodagen vanuit de praktijk. Als landbouwer zie je er concrete installaties, hoor je ervaringen van collega-ondernemers en kan je rechtstreeks in gesprek gaan met experten. Zo krijg je de info die je nodig hebt om beter onderbouwde keuzes te maken op je eigen erf.

Zonnepanelen, batterijen en slimme sturingen

Donderdag 8 oktober in Zele en Lokeren
Op donderdag 8 oktober staat **slimme energieopslag** centraal tijdens een demodag voor melkveehouders. De namiddag start met een presentatie en rondleiding bij 't Leenhof in Zele. Daarna trekken de deelnemers naar Mili Hoevezuivel in Lokeren.
Linea Trovata licht toe hoe **batterijsystemen** werken en welke voordelen ze kunnen bieden voor landbouwbedrijven. Bij 't Leenhof krijgen deelnemers een eerste inkijk in de praktijk. Vervolgens toont Mili Hoevezuivel een totaalverhaal waarin zonnepanelen, laadpalen, een batterij en slimme sturingen samenkomen.

Woensdag 28 oktober in Hasselt
Op woensdag 28 oktober organiseren Boerenbond en ecoWise een demodag bij Ludo Vandebrouck in Hasselt (zie ook p. 40). Landbouwers ontdekken er hoe ze meer grip kunnen krijgen op hun energieverbruik, energie-efficiëntie en hernieuwbare energie.
Boerenbond geeft inzicht in **energiebeheer op bedrijfsniveau** en deelt praktische tips die landbouwers meteen kunnen meenemen naar hun eigen bedrijf. EcoWise gaat in op energie-efficiëntie en hernieuwbare energie. PowerYourself brengt een praktijkgerichte toelichting over batterijen.

copyright Boerenbond

Pocketvergisting op het erf

Donderdag 26 november in Merchtem
Pocketvergisting biedt kansen om mest op het eigen bedrijf te verwerken en tegelijk energie te produceren. Maar hoe werkt een pocketvergister precies? En onder welke voorwaarden kan dit systeem een meerwaarde bieden?
Tijdens de demodag bij Koeweidehof in Merchtem krijgen melkveehouders een heldere uitleg en een blik op de huidige en toekomstige praktijk. Je ontdekt er hoe pocketvergisting kan bijdragen aan energieproductie, mestverwerking en een klimaatrobuuste bedrijfsvoering.
De focus ligt op een realistisch beeld van de mogelijkheden. Naast de voordelen is er ook aandacht voor de praktische aandachtspunten die bij een dergelijke investering horen.
Een expert van KBC licht tijdens de demodag de mogelijke **investerings- en verzekeringsoplossingen** toe. Landbouwers die al met een pocketvergister werken, delen bovendien hun praktijkervaringen: van de dagelijkse bedrijfsvoering en technische opvolging tot de impact op energieverbruik, meststromen en rentabiliteit.

Energie en klimaat in balans in de glastuinbouw

Dinsdag 8 december in Deinze
Op dinsdag 8 december staat de glastuinbouw centraal tijdens een demodag bij Tomato Masters in Deinze. Deelnemers maken er kennis met een vernieuwende toepassing die energieproductie en plantengroei met elkaar wil verbinden.
In de serre hangt een **pilootinstallatie met kleurrijke zonnepanelen.** Die filteren het zonlicht op een specifieke manier, afgestemd op de behoeften van de teelt. Zo ontstaan nieuwe mogelijkheden om energie op te wekken zonder de teelt uit het oog te verliezen.
Tijdens de rondleiding en toelichting ontdekken deelnemers hoe deze technologie kan passen binnen een toekomstgericht bedrijfsmodel. Er is ook ruimte om vragen te stellen en ervaringen uit te wisselen met collega's en experten.

Voor meer informatie over de demodagen kan je terecht bij consulenten Fien Van Esch en Maarten van den Broek. Scan de QR-code voor een overzicht van alle demo's en om je in te schrijven.

Copyright Boerenbond

“Het beste is om zo weinig mogelijk energie te verbruiken”

De familie Vandebrouck-Vanheusden heeft een melkvee- en akkerbouwbedrijf in Vliermaalroot in Limburg. Je hebt waarschijnlijk al wel ’ns een foto van hun stal voorbij zien komen, met op het dak de zonnepanelen die de woorden ‘mmm... melk’ vormen. Maar die zonnepanelen zijn meer dan een ludieke toevoeging aan het bedrijf. Ze maken deel uit van een doordacht plan dat de eigen energieproductie zo efficiënt mogelijk wil organiseren.

Ludo runt het bedrijf samen met zijn echtgenote Diane en zoon Simon. De twee middelste kinderen vonden hun toekomst buiten het bedrijf, Laure zou later ook graag instappen. Momenteel melken ze hier 200 stuks Fleckvieh-koeien. De akkerbouwtak levert suikerbieten en tarwe, mais en grasland voor de eigen voederwinning. Via een automaat wordt er ijs verkocht. “De verkoop is hier bijzaak”, vertelt Ludo. “We doen het in eerste instantie voor het imago van het bedrijf.”

Ludo is al jarenlang klant bij KBC. Het mag dus ook niet verbazen dat hij enkele jaren geleden opnieuw bij hen aanklopte toen hij de energiehuishouding van het bedrijf wilde optimaliseren. Dat was vooral een heel doordacht proces. “Batterijen en zonnepanelen, dat is natuurlijk mooi, maar het beste is om vooral zo weinig mogelijk energie te verbruiken. Daar hebben wij altijd al naar gestreefd. Zo hadden wij al een voorkoeling op de persleiding vanuit de melkstal naar de tank, met een heel dikke toevoerleiding. Die maakte dat de melk op 15 graden in de tank kwam waardoor die sneller was gekoeld. We hadden ook een warmterecuperatie, waardoor het water al een hogere temperatuur heeft wanneer het naar de boilers gaat. Die zorgen uiteindelijk voor water van 80 graden voor de reiniging en uiteraard ook een frequentiesturing op de motor van de melkpomp.”

Minder lang melken

“Sinds 18 jaar melken wij met de carrousel. Wij kozen die oplossing omdat ze veel flexibiliteit geeft wanneer je bijvoorbeeld net wat meer of minder koeien wil melken. In die tijd was een melkrobot voor ons nog niet aan de orde. Nu zouden we het misschien anders doen. Maar qua stroomverbruik zitten wij lager dan robotbedrijven van vergelijkbare grootte. Via genetica fokken wij bewust richting koeien die vlot melken, zodat we minder lang moeten melken en dus ook minder stroom nodig hebben.

Een drietal jaren geleden hebben wij alle verlichting in de stal vervangen door led.”

“Dat is een investering die zich relatief snel terugverdient”, weet Eveline De Raedt, CEO van ecoWise. Dat is de energiepartner van KBC. “Wij verkopen zelf geen energie-oplossingen. Wij gaan meedenken en kijken wat het bedrijf echt nodig heeft. Dat kan gaan over ledverlichting, zonnepanelen of een batterij, maar bijvoorbeeld ook laadinfrastructuur of de mogelijkheden tot energiedelen over meerdere sites.”

Ludo: “Enkele jaren geleden zijn wij verder gaan rondhoren naar mogelijkheden voor zonnepanelen en een batterij. We hebben enkele leveranciers gesproken en één partij heeft hier dan meetapparatuur geplaatst om exact te weten hoeveel wij verbruiken en vooral wanneer. Zij stelden vast dat er twee pieken waren: ’s ochtends en ’s avonds, tijdens het melken en koelen dus. Aan de hand van die gegevens werd dan onze nood berekend: een installatie met 250 zonnepanelen en een batterij van 200 kW. Zoiets zelf financieren is natuurlijk niet mogelijk, en dan hebben wij KBC gecontacteerd.”

Terugverdientijd

“Wij merken wel eens dat een leverancier optimistische terugverdientijden voorspiegelt”, zegt Jelle Dieu, relatiebeheerder Agro bij KBC. “Bij een

Eveline De Raedt is CEO van ecoWise, de energiepartner van KBC.

Jelle Dieu, relatiebeheerder Agro bij KBC

copyright Boerenbond

Melkveebedrijf Vandebrouck-Vanheusden

Ludo en Diane Vandebrouck-Vanheusden
Simon, Katlijne, Joris en Laure Vandebrouck

Melkvee en akkerbouw

Locatie: Vliermaalroot (Limburg)

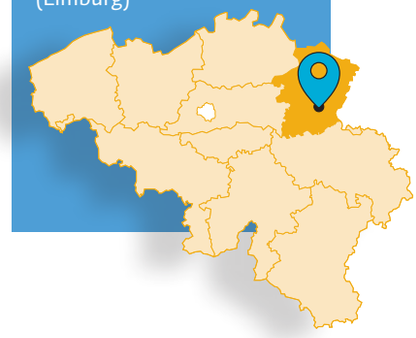

vraag als deze, stellen we ecoWise voor. Op basis van hun input kunnen we de reële terugverdientijd beter inschatten en er onze kredietvraag eventueel op afstemmen."

"Het eerste jaar dat wij onze nieuwe installatie gebruikten, hadden we nog een analoge meter", zegt Ludo. "Dat was natuurlijk heel interessant want we leverden meer aan het net dan we afnamen. Intussen hebben we een digitale meter, maar dit blijft een interessante oplossing." Ons interview vindt plaats in de vroege namiddag op een lichtbewolkte dag. Ludo checkt zijn app. "'t Is nu 14 uur en de batterij is vol. Hiermee kunnen wij vanavond melken en morgenvroeg ook. En dan kan de batterij opnieuw laden. Enkel in de winter, zo'n vier maanden per jaar, moeten wij energie van het net aankopen. Dit is een heel goede investering gebleken."

"Zo'n investering maakt je bedrijf klaar voor de toekomst", aldus Eveline. "Ludo vond dat belangrijk naar imago toe en ook melkerijen vragen ernaar. Soms krijg je ook betere prijzen door duurzamer te werken."

"Wij vinden het belangrijk om onze koolstofvoetafdruk te verlagen en duurzaam te werken", rondt Ludo af. "Wij doen al enkele jaren aan niet-kerende bodembewerking om de koolstof in de bodem te houden en het bodemleven te optimaliseren. We gebruiken zo weinig mogelijk gewasbeschermingsmiddelen en hebben natuurlijk deze energie-investeringen gedaan. Als het prijskaartje van een duurzaamheidsinvestering het waard is en de rentabiliteit zit goed, dan moet je het doen."

Op 28 oktober organiseren Boerenbond en ecoWise een demo op het bedrijf van Ludo Vandebrouck onder de titel 'Energie opslaan op het landbouwerf, iets voor mij?' Je kan er dan zelf gaan bekijken welke energieoplossingen Ludo allemaal toepast en welke impact die hebben op zijn bedrijfsvoering enerzijds en zijn elektriciteitsrekening anderzijds. Alle informatie vind je op www.boerenbond.be/demos. ■

KBC

Benieuwd wat KBC kan betekenen voor jouw land- of tuinbouwbedrijf? Alle informatie van onze experts vind je op www.kbc.be/agro

Copyright Boerenbond

Rutger Pipeleers, Agentschap Landbouw en Zeevisserij

Hernieuwbare energie wint terrein, fossiele brandstoffen blijven dominant

De Vlaamse land- en tuinbouw is goed voor ongeveer 2% van het totale energiegebruik in Vlaanderen. De sector is sterk afhankelijk van energie voor onder meer verwarming, koeling en mechanisatie. Hoewel fossiele brandstoffen nog steeds de belangrijkste energiebron vormen, groeit het gebruik van hernieuwbare energie op landbouwbedrijven jaar na jaar. Intussen blijven energieprijzen onder druk staan door internationale spanningen, schommelingen op de gasmarkt en een toenemende vraag naar elektriciteit. Omdat de Europese elektriciteitsprijs nog sterk gekoppeld is aan de aardgasprijs, werken geopolitieke gebeurtenissen vaak rechtstreeks door in de energiefactuur.

Fossiele energie blijft de norm

Aardgas blijft veruit de belangrijkste energiedrager in de Vlaamse land- en tuinbouw. In 2023 was het goed voor 83% van het totale energiegebruik. Aardgas wordt vooral ingezet voor de wkk's in de glastuinbouw om hun energievraag (warmte, CO_2 en elektriciteit) in te vullen. Op ruime afstand volgen stookolieproducten en elektriciteit. Biomassa, steenkool en andere energiedragers spelen voorlopig slechts een beperkte rol. Ter vergelijking: in Vlaanderen bestond het finaal energiegebruik in 2024 voornamelijk uit petroleumproducten (43%), aardgas (23%) en elektriciteit (14%). Hiermee bedoelt men het bruto binnenlands energiegebruik, verminderd met de energie gebruikt in de transformatiesector (elektriciteitscentrales, raffinaderijen en cokesovens).

Bron: www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/energie/energiegebruik

Een opvallende evolutie is dat de Vlaamse landbouw sinds 2010 een nettoproducent van elektriciteit is. De sector produceert meer stroom dan hij zelf verbruikt en injecteert het overschot op het elektriciteitsnet. Die productie komt voornamelijk van warmte-krachtkoppelingen (wkk's) op aardgas. In 2023 was 93% van de elektriciteitsproductie in eigen beheer afkomstig van installaties die door brandstof worden aangedreven. De overige 7% was hoofdzakelijk afkomstig van zonnepanelen. Belangrijk om te vermelden is dat de netto-afname van elektriciteit geen rekening houdt met het elektriciteitsverbruik door brandstofaangedreven installaties (zoals wkk's en enkel elektriciteit-producerende installaties), omdat de primaire energie daarvoor al is opgenomen in de vorm van aardgas, stookolie, biogas of biomassa.

Ook het energiegebruik weegt zwaar door in de broeikasgasuitstoot. In 2024 was het goed voor 31% van de totale uitstoot van de Vlaamse land- en tuinbouw. Het gaat daarbij bijna uitsluitend om emissies afkomstig van de verwarming van serres en stallen, die 89% van de energetische emissies vertegenwoordigen.

Emissies van mobiele landbouwmachines nemen slechts een beperkt aandeel voor hun rekening. De wkk's produceren elektriciteit die op het net geïnjecteerd wordt voor zo'n 630.000 gezinnen (aan een gemiddeld verbruik van ongeveer 3550 kWh/gezin). Die emissies verbonden aan deze elektriciteit blijven op conto van de landbouwsector staan.

Figuur 1. Energiebalans landbouwsector in Vlaanderen in 2023 (in TerraJoule)

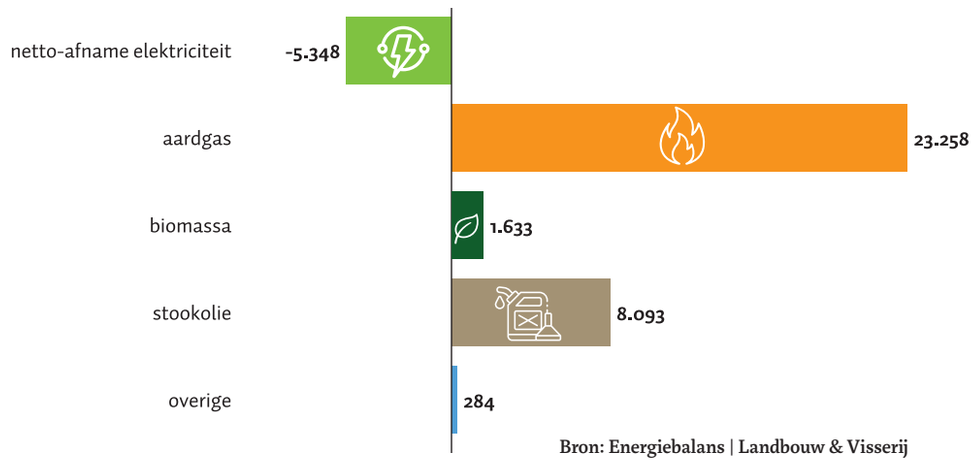

Bron: Energiebalans | Landbouw & Visserij

copyright Boerenbond

Figuur 2. Elektriciteitsproductie via zonnepanelen op Vlaamse landbouwbedrijven in 2023 (% per deelsector)

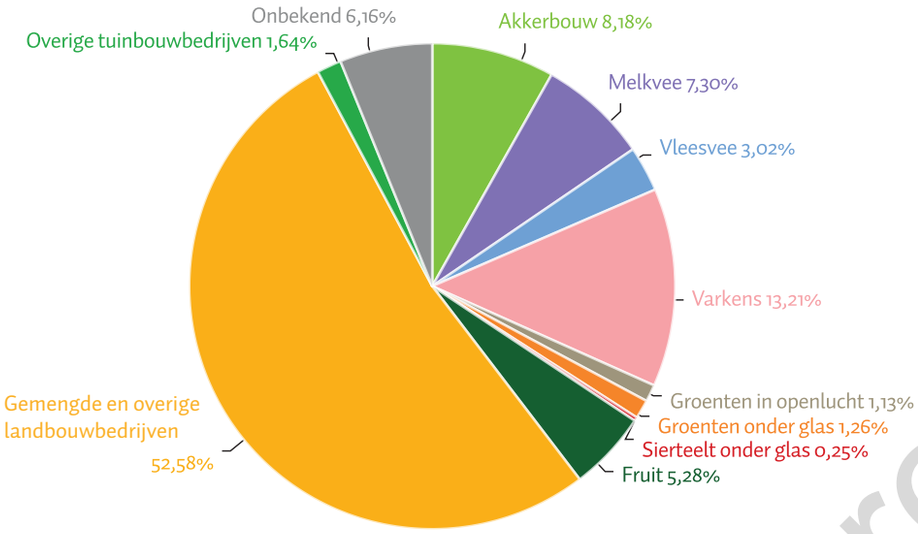

Bron: Energiebalans | Landbouw & Visserij

Grote verschillen tussen sectoren

Het energiegebruik verschilt sterk tussen de landbouwsectoren. De groenteteelt onder glas neemt ongeveer de helft van het totale energieverbruik van de Vlaamse landbouw voor haar rekening. Ook de sierteelt onder glas heeft met 6% een aanzienlijk aandeel. Andere sectoren volgen op ruime afstand. Gespecialiseerde melkveebedrijven zijn goed voor ongeveer 9% van het energiegebruik, varkensbedrijven voor 7% en akkerbouwbedrijven voor 5%. Ook de energiemix verschilt van sector tot sector. In de gespecialiseerde melkvee- en varkenshouderij blijven stookolie, elektriciteit en energie uit biomassa belangrijke energiedragers.

Hernieuwbare energie wint aan belang

Net als in de rest van de samenleving neemt ook in de landbouw het gebruik van hernieuwbare energie toe. Zo wordt er minder zware stookolie gebruikt, terwijl investeringen in zonnepanelen, vergisting, batterijen en windenergie toenemen. Het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) ondersteunt landbouwers actief bij investeringen in hernieuwbare energie. In 2025 werden 772 VLIF-steunaanvragen geselecteerd voor investeringen in batterijen voor opslag van hernieuwbare energie, warmtepompen, zonneboilers en windturbines. De VLIF-steun wordt pas uitbetaald na uitvoering van de werken en controle door het agentschap.

Via artificiële intelligentie (AI), toegepast op luchtfoto's en gekoppeld aan de verzamelaanvraag, wordt de oppervlakte zonnepanelen op Vlaamse landbouwgebouwen in 2023 geschat op bijna 2 miljoen m², goed voor een geschatte productie van ongeveer 800 TJ. De verdeling van het vermogen uit zonne-energie over de verschillende landbouwsectoren is weergegeven in figuur 2. Het grootste aandeel van dit vermogen bevindt zich op gemengde bedrijven. Daarnaast gaat het om 13% op varkensbedrijven, 8% op akkerbouwbedrijven, 7% op melkveebedrijven en 6% op fruitbedrijven. Glastuinbouwbedrijven beschikken relatief minder vaak over zonnepanelen omdat zij doorgaans al elektriciteit produceren via wkk-installaties.

Naast de grootschalige wkk-installaties in de glastuinbouw worden op melkvee- en varkensbedrijven soms kleinere wkk's ingezet die werken op biogas uit mestvergisting. Daarbij wordt methaan, dat anders zou vrijkomen uit mestopslag, omgezet in elektriciteit. Deze techniek levert niet alleen elektriciteit en warmte op, maar vermindert ook de uitstoot van broeikasgassen. Vandaag zijn er in Vlaanderen slechts een vijftigtal dergelijke installaties actief, maar het potentieel blijft aanzienlijk.

Tot slot vinden ook batterijen en windturbines geleidelijk hun weg naar landbouwbedrijven. Hoewel het aandeel bedrijven dat in batterijen investeert nog beperkt is, tonen de cijfers een duidelijke jaarlijkse groei. ■

Ontdek nog meer cijfers over de Vlaamse landbouw

Hoe evolueert het aantal landbouwbedrijven? Welke sectoren groeien of krimpen? Hoe zit het met energiegebruik, grondprijzen, productie, inkomen en zoveel meer?
Op de website Landbouwcijfers Vlaanderen vind je een schat aan actuele informatie over de Vlaamse land- en tuinbouw. Van structuurcijfers tot economische kengetallen, milieu- en marktcijfers: alle gegevens zijn overzichtelijk gebundeld op één plek.

Ga naar https://landbouwcijfers.vlaanderen.be

copyright Boerenbond

Liesbet Corthout

“Ga eerst na welke techniek past op jouw bedrijf”

Fien Van Esch en Maarten van den Broek beantwoorden al je vragen over energie via het digitaal energieloket.

Energie is voor veel land- en tuinbouwbedrijven een belangrijke kostenpost. Maar hoe krijg je meer inzicht in je verbruik, waar liggen de grootste besparingskansen en hoe pak je een investering in energietechniek verstandig aan?

Energieconsulenten Fien Van Esch en Maarten van den Broek beantwoorden vijf veelgestelde vragen en geven praktische tips om stap voor stap werk te maken van een slim energiebeheer op je bedrijf.

Blijf je nog met concrete vragen voor je bedrijf? Contacteer dan het digitaal energieloket van Boerenbond.

Vraag 1. Hoe pak ik het energievraagstuk aan op mijn bedrijf?

Pak energie op je bedrijf stap voor stap aan. Start met het kennen van je bedrijf: breng verbruik, pieken en grote energieverbruikers in kaart. Kijk daarna hoe je jouw energiefactuur kan optimaliseren, bijvoorbeeld via contract, tarief en aansluitvermogen. Zet vervolgens in op energiebesparing met efficiëntere installaties en slimme sturingen. Onderzoek daarna of energieproductie, zoals zonnepanelen, past bij je verbruik. Maak je bedrijf flexibeler door verbruik te plannen op gunstige momenten en bekijk kansen voor opslag. Tot slot kunnen energiesamenwerkingen extra mogelijkheden bieden.

Vraag 2. Hoe kan ik inzicht krijgen in mijn elektriciteitsverbruik?

Via mijn.fluvius.be krijg je snel inzicht in je elektriciteitsverbruik. Ga naar ‘Verbruik’ en selecteer de juiste meter. Staat die niet in het overzicht? Voeg hem toe met de EAN-code op je energiefactuur. Vergelijk je verbruik per jaar, maand, dag of kwartier. Zo herken je verbruikspieken en kun je je afname beter spreiden, wat helpt om het piekvermogen en de kosten van het capaciteitstarief te beperken.
Fluvius toont de elektriciteit die je van het net afneemt en die je injecteert. Bij zonnepanelen zie je het rechtstreekse zelfverbruik dus niet apart. Voor een volledig beeld van je verbruik en zelfverbruik heb je een bijkomende meting nodig, bijvoorbeeld via je omvormer. Bij Boerenbond kan je ook terecht voor enkele kencijfers van het verbruik van je verschillende installaties en componenten. Wil je een uitgebreide doorlichting van je bedrijf? Dan kun je hiervoor terecht bij gespecialiseerde firma’s zoals ecoWise.

Copyright Boerenbond

© KRIS THIELEMANS

Vraag 3. **Wat is de makkelijkste manier om te besparen op mijn energiefactuur?**

Om je energiefactuur te verlagen, controleer je best enkele zaken.

Kijk welk **contracttype** het best bij jouw bedrijf past. Dat kan verschillen volgens je sector en bedrijfsvoering. Voor sommige landbouwbedrijven sluit een variabel contract beter aan, terwijl een dynamisch contract in andere situaties interessanter kan zijn. Vergelijk daarna jaarlijks je energiecontract via de V-test van de VREG. Zo zie je of je huidige contract nog scherp geprijsd is. Je kunt ook offertes aanvragen bij enkele energieleveranciers en die naast elkaar leggen. Vergeet ten slotte de accijnsvrijstelling op de energiebijdrage niet. Land- en tuinbouwbedrijven hebben hier recht op voor professioneel energieverbruik. Betaal je die bijdrage toch nog? Controleer je factuur en lees op de Boerenbondwebsite in het dossier 'Accijnsvrijstellingen voor energie' hoe je nagaat of de vrijstelling correct wordt toegepast en wat je moet doen als dat niet zo is.

Vraag 4. **Ik denk eraan om te investeren in een energietechniek. Hoe pak ik dat het best aan?**

Ga eerst na of de techniek past bij jouw bedrijf, energieverbruik en toekomstplannen. Bespreek je idee gerust met ons. Zo bekijken we samen welke aandachtspunten en kansen er zijn.

Vraag daarna offertes aan bij meerdere installateurs. Als Boerenbondlid kan je bij verschillende leveranciers ledenvoordelen krijgen. Bezoek ook eens een bestaande installatie tijdens een demodag van Boerenbond of bij een collega.

Vergelijk de offertes grondig: niet alleen de prijs, maar ook wat inbegrepen is, de garanties en service na plaatsing. Bezorg ze gerust aan ons voor een extra controle. Informeer ten slotte welke stappen nog nodig zijn, bijvoorbeeld bij je verzekeraar als je een batterij plaatst.

Lees meer over het ledenvoordeel zonnepanelen op p. 110.

Vraag 5. **Hoe ga ik om met negatieve elektriciteitsprijzen?**

De elektriciteitsprijzen worden de dag voordien per kwartier gepubliceerd. Bij veel aanbod en weinig vraag kunnen ze negatief worden. Alleen met een dynamisch contract speel je als afnemer rechtstreeks in op die prijzen. Bij een variabel contract zitten negatieve prijzen verwerkt in een gemiddelde, bij een vast contract ligt de prijs vooraf vast.

Bij een dynamisch contract is het interessant om je verbruik te verschuiven naar goedkope kwartieren, bijvoorbeeld met een EMS-systeem.

Je kan ook **zonnepanelen** tijdelijk laten **afregelen**, zodat je niet injecteert tijdens negatieve prijzen. Let wel op: het verschoven verbruik moet groot genoeg zijn om voordeel op te leveren. Vooral oudere omvormers ondersteunen niet altijd de aansturing via een EMS. ■

Copyright Boerenbond

De markt

De meest actuele marktprijzen vind je voortaan op onze website of op jouw maat in onze exclusieve Boerenbond-app. Als je 'meldingen' toestaat, krijg je een bericht wanneer er nieuwe marktinfo gepubliceerd wordt.

Akkerbouw

Opbrengst aardappelen valt sterk tegen

Bewaaraardappelen Fontane (euro/ton)

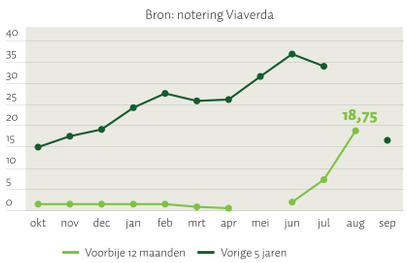

De aardappeloogst dreigt dit jaar fors lager uit te vallen dan in 2025. Volgens de huidige ramingen zou de opbrengst ongeveer 25% lager liggen. Ook de proefresultaten van Viaverda wijzen in die richting. De bruto-opbrengst van Fontane, inclusief alle sorteringen en uitval, bedraagt gemiddeld slechts 31 ton per hectare. Op de helft van de bemonsterde percelen wordt zelfs minder dan 30 ton per hectare gehaald. Sinds Viaverda in 2014 startte met de opvolging van Fontane werd na 111 groeidagen nog nooit zo'n lage opbrengst gemeten. De aangroei is de voorbije weken bovendien zeer beperkt gebleven. Gemiddeld groeiden de aardappelen amper 240 kg per hectare per dag, slechts de helft van wat normaal verwacht mag worden.
Op sommige percelen lag de gemeten opbrengst zelfs licht lager dan bij de vorige staalname. Dat is te verklaren door de grote verschillen in ontwikkeling tussen de planten, gecombineerd met de beperkte groei. Ook de afrijping verloopt bijzonder ongelijk.

De prijs voor vroege aardappelen schommelt, afhankelijk van de bestemming, tussen 20 en 25 euro per 100 kg. Het grootste deel van de oogst wordt tegen ongeveer 20 euro per 100 kg afgezet naar de verwerkende industrie, terwijl schilbedrijven hogere prijzen betalen. Door de tegenvallende opbrengsten blijft het aanbod beperkt, waardoor de marktstemming prijshoudend is.

Melkvee

Melkprijzen trekken (voorzichtig) aan

Reële melkprijs (euro/100 liter)

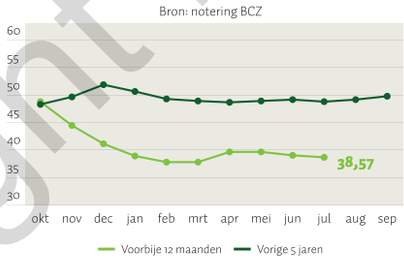

De prijzen van de belangrijkste zuivelproducten trekken opnieuw licht aan. Zo schommelde de prijs van mageremelkpoeder begin september weer rond 3.000 euro per ton. Ook mozzarella noteerde ongeveer 25% hoger dan in het najaar van 2025. De boter- en roomprijzen vertonen eveneens een voorzichtige stijging, al liggen ze nog altijd 35 à 40% lager dan een jaar geleden. De aantrekkende zuivelprijzen vertalen zich in licht hogere melkprijzen. De melkproductie in de komende maanden zal daarbij een belangrijke bepalende factor zijn. De sterke stijging van de melkaanvoer in de eerste helft van het jaar lijkt de komende maanden af te zwakken. Dat vertaalt zich ook in de spotmarkt, waar de melkprijzen tegen midden september opnieuw richting 45 cent per liter evolueerden.

Vleesvee

Voorzichtig prijsherstel op de vleesveemarkt

Jonge stieren - Cat. A - S2 (euro/100 kg koud karkasgewicht)

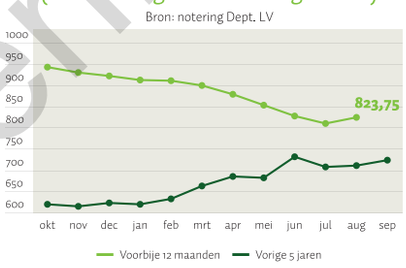

Na de stevige daling van de stierenprijzen dit voorjaar, en in mindere mate ook van de koeienprijzen, is er sinds eind augustus opnieuw sprake van een voorzichtig herstel. Begin september schommelden de prijzen voor dikbilstieren rond 8,30 à 8,40 euro per kg geslacht. Dikbilkoeien noteren gemiddeld ongeveer 9,25 euro per kg geslacht, met hogere prijzen voor de beste dieren. Ook bij de reforme melkkoeien lijkt de neerwaartse prijsspiraal doorbroken. Een P2-type reforme melkkoe brengt momenteel 4,35 à 4,40 euro per kg geslacht op, terwijl een O3-type tussen 5,15 en 5,20 euro per kg geslacht noteert. Of deze opwaartse trend zich de komende maanden doorzet, zal vooral afhangen van de marktvraag. Het aanbod van dikbilstieren en koeien de volgende maanden zal alvast niet toenemen.

Varkens

Warme zomer voelbaar in prijsvorming

De varkenshouderij gaat door een moeilijke periode. Het aanbod van levende varkens in de EU is het voorbije jaar toe-

Copyright Boerenbond

Via www.boerenbond.be/markten vind je alle recente marktprijzen! Je kan er eenvoudig zelf overzichten maken van een periode die je kiest.

Slachtvarkens (euro/kg geslacht gewicht)

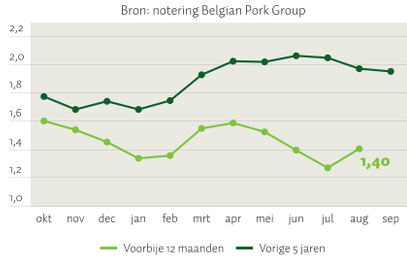

genomen door de gunstige prijsvorming van de voorbije twee jaar. Omdat de export van Europees varkensvlees onder druk staat door uitbraken van Afrikaanse varkenspest in verschillende lidstaten en de zwakke concurrentiepositie op de wereldmarkt, moet een groter volume varkensvlees binnen Europa worden afgezet. Dit heeft vooral in de eerste jaarhelft druk op de prijsvorming gezet. Het gevolg was dat de varkens- en biggenprijzen fors hebben moeten inleveren. Begin augustus zagen we evenwel een opleving van de varkensprijzen en dat had vooral de maken met de gevolgen van de erg warme zomer. Doordat de varkens minder goed groeiden en er ook wel oversterfte was, daalde het aanbod van levende varkens in Europa en was er dus ook minder varkensvlees voorhanden. Daardoor konden de varkensprijzen in de loop van augustus terug wat opveren.

Pluimvee

Braadkippenmarkt opnieuw in evenwicht

Braadkippen (euro/kg levend gewicht)

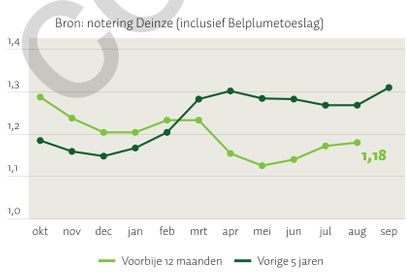

Sinds begin dit jaar stonden de braadkippenprijzen onder druk. Dat was het gevolg van de heropstart van bedrijven die bij ons door vogelgriep waren getroffen en van een grotere aanvoer van kippenfilets uit Polen, waar zowel de vogelgriep- als de NCD-situatie beter onder controle kwam. In West-Vlaanderen werden bovendien alle bedrijven in de afgebakende vogelgriepgebieden ongeveer gelijktijdig vrijgegeven, wat leidde tot een tijdelijke piek in het aanbod en een bijkomende neerwaartse druk op de prijzen. Pas tegen het begin van de zomer stabiliseerde de markt opnieuw en konden de braadkippenprijzen zich gedeeltelijk herstellen. Tijdens de zomermaanden bleven de prijzen vervolgens vrij stabiel, ondersteund door een aanhoudend sterke vraag naar pluimveevlees.

Groenten

Bedroevend jaar voor sluitkolen

Wittekool (euro/stuk)

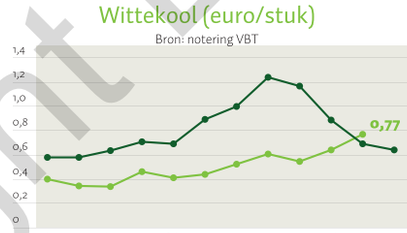

Het zachte najaar van 2025 zorgde voor een ruim aanbod aan sluitkolen, terwijl de vraag beperkt bleef. Daardoor startte het winterseizoen zwak. Ook nadien bleef een prijsherstel uit, ondanks een lagere aanvoer. Witte- en savooikool noteerden deze zomer nog steeds ruim onder het vijfjarig gemiddelde. Alleen rodekool presteert beter. De zomerdroogte veroorzaakte op vele percelen een groeistop. Daarnaast zagen we bladverbranding en uitdroging, wat ook de aanvoer in het najaar zal beïnvloeden. Het verdere verloop van het weer wordt nu bepalend voor zowel de kwaliteit als de prijsvorming van de kolen in de komende maanden.

Fruit

Winterse prijspiek, zomer beïnvloed door hitte

Aardbeien (euro/kg)

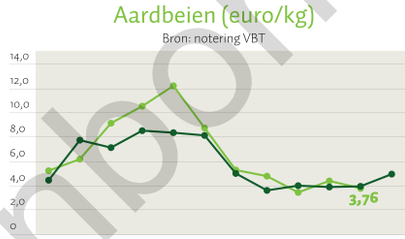

De aardbeienprijs lag tijdens de wintermaanden van 2025-2026 boven het vijfjarig gemiddelde. In die periode is het aanbod traditioneel beperkter, omdat er dan enkel belichte aardbeienteelt is. Daarnaast werd de productie in Zuid-Europa getroffen door ongunstige weersomstandigheden, wat mogelijk heeft bijgedragen aan de hogere prijzen bij ons. Naar het voorjaar toe, wanneer de volumes toenemen, lag de prijs in lijn met het gemiddelde van de voorbije vijf jaar. In juni kende de aardbeiprijs het afgelopen jaar een dip. Meerdere hittegolven zorgden voor een uitdagend seizoen. Over de jaren heen is er een verschuiving naar een groter areaal doordragers en minder junidragers. De kosten van de teelten zijn algemeen gestegen, waardoor een gestegen aardbeiprijs alleen onvoldoende een beeld geeft over de rentabiliteit van de diverse bedrijven. ■

De markten op je smarthphone

Download onze Boerenbond-app op je smartphone en je hebt de marktprijzen in je broekzak. Stel één keer je voorkeuren in en krijg daarna eenvoudig toegang tot de marktprijzen die je wil.

Copyright Boerenbond

Koen Vanhentenrijk, adviseur Studiedienst

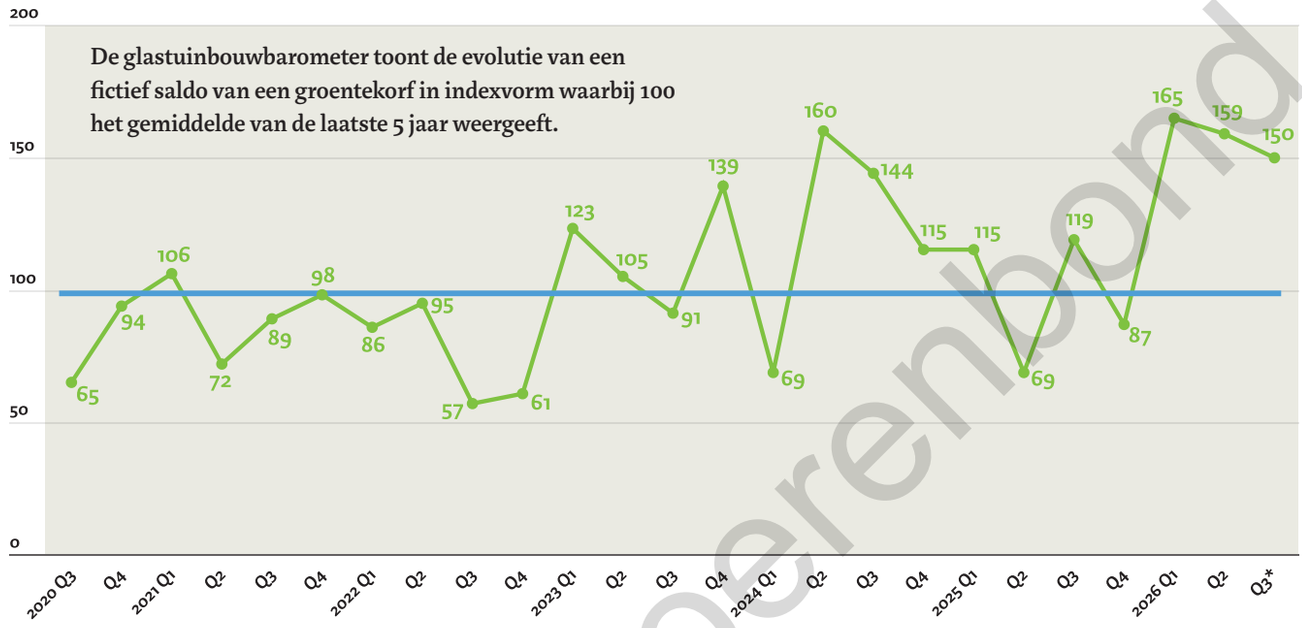

* voorlopige cijfer op basis van verkoopprijzen gekend tot en met augustus 2026

Gunstige periode met teelttechnische uitdagingen

Bedrijven met typische glasgroenten als losse tomaat, paprika, kropsla en komkommer kenden in de eerste helft van 2026 gemiddeld genomen een gunstige periode. Hoge verkoopprijzen, gecombineerd met degelijke producties, zorgen ervoor dat de glasgroentebarometer de voorbije kwartalen een positieve evolutie laat zien. Achter die positieve cijfers gaan echter grote verschillen tussen bedrijven en teelten schuil. Zo waren er afgelopen periode teelttechnische uitdagingen als gevolg van hittegolven in onder andere tomaat en paprika. Het uiteindelijke economische resultaat hangt af van factoren zoals productkeuze, productievolume, levermoment, productkwaliteit en de specifieke kostenstructuur van het individuele bedrijf.

Hoe werkt de glastuinbouwbarometer?

Om de economische situatie in de sector toch enigszins globaal op te volgen, monitoren we de producties, verkoopprijzen en gesimuleerde kostprijzen van vier glasgroenten (losse tomaat, kropsla, paprika en komkommer) op kwartaalbasis. Van deze groentekorf wordt vervolgens een fictief saldo (opbrengsten – variabele kosten) berekend en uitgezet in de tijd. De bekomen grafiek of barometer (zie hierboven) geeft ons inzicht in de conjunctuur op kwartaalbasis in de sector. Zo zien we na enkele moeilijkere kwartalen in 2025 en in 2022 vandaag een stijging van onze barometer, wat wijst op een gunstigere periode in de glastuinbouwsector. Opgelet: deze simulatie geeft een algemeen gemiddeld beeld van de sector, maar de verschillen tussen de bedrijven kunnen zoals eerder aangegeven aanzienlijk zijn.

copyright Boerenbond

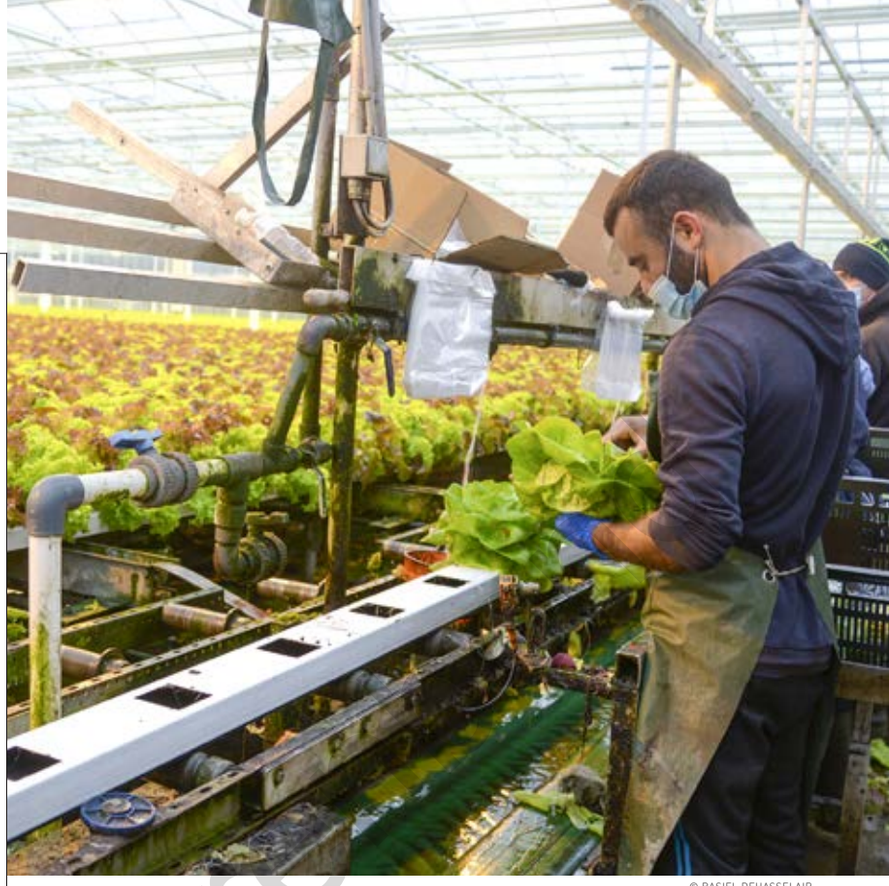

© BASIEL DEHASSELAIR

De positieve evolutie is vooral te danken aan de stevige verkoopprijzen en de degelijke producties.

Sturende parameters

De positieve evolutie van de barometer is vooral te danken aan de stevige verkoopprijzen en de degelijke producties. In het eerste kwartaal van 2026 lagen de producties voor tomaat (los) en paprika hoger dan vorig jaar en waren de prijzen duidelijk beter, met uitzondering van paprika. In het tweede kwartaal van 2026 zagen we productiedalingen bij tomaten door de eerste hitte. Ook paprika kende een aanvoerdip met gunstige verkoopprijzen voor beide producten tot gevolg. De komkommerprijzen daarentegen waren in het tweede kwartaal stevig door een hoge vraag vanuit de retail. Het warme en zonnige weer in juli en augustus zorgde dan weer voor een goede paprika- en komkommerproductie en de prijs van kropsla piekte als gevolg van tekorten en kwaliteitsproblemen in verschillende Europese productielanden waardoor de vraag naar Belgische sla groter werd. Door moeilijke vruchtzetting en kwaliteitsproblemen als gevolg van de hitte was het teeltseizoen voor vele tomaten- en paprikatelers afgelopen zomer uitdagend met grote verschillen tussen diverse variëteiten.

Bekijken we de kostenzijde, dan zien we dat de uitgaven voor onder meer zaaizaad, meststoffen en energie jaar na jaar stijgen. Globale indexen toonden goedkopere gewasbeschermingsmiddelen in 2026 in vergelijking met 2025, al zet ook hier de stijgende kostentrend zich door op lange termijn. Een belangrijke variabele kost in deze intensieve sector is arbeid. Het gros van het werk gebeurt door seizoenarbeiders die vallen onder het paritair comité 145. Hier zagen we een stijging van het uurloon met 2,19% in vergelijking met 2025, waardoor de totale variabele kosten in de eerste helft van 2026 hoger uitkwamen dan de afgelopen jaren.

Ondanks de stijgende variabele kosten resulteerde de combinatie van sterke verkoopprijzen en degelijke producties in een gunstig huidig barometerresultaat.

Thuisverbruik stijgt

Vooruitkijken blijft moeilijk. De nabije toekomst laat zich slechts beperkt voorspellen. Of de verkoopprijzen op een hoog niveau blijven, terugvallen naar gemiddelde niveaus of zelfs verder dalen, hangt af van uiteenlopende factoren zoals weersomstandigheden, vraag en aanbod, consumptiepatronen en eventuele calamiteiten in belangrijke productiegebieden.

Op langere termijn verdienen de vraagstukken en discussie rond de beschikbaarheid van betaalbare arbeid en betaalbare energievoorziening de nodige aandacht, want beide samen vormen een aanzienlijk deel van het kostenplaatje van glastuinbouwbedrijven. Verschuivingen of uitbreidingen van het areaal in binnen- en/of buitenland behoren in deze sector ook tot de mogelijkheden, met ongetwijfeld gevolgen voor het aanbod en mogelijk ook voor de prijsvorming. Echter, de recentste cijfers uit consumptieonderzoek van VLAM gaven alvast hoop voor de komende periode want na jaren van dalende consumptiecijfers lijkt het thuisverbruik van verse groenten in België weer voorzichtig aan te trekken.

Na jaren van dalende consumptiecijfers lijkt het thuisverbruik van verse groenten voorzichtig aan te trekken.

Nood aan meer inzichten?

Wil je na het lezen van dit artikel meer inzicht krijgen in je eigen bedrijfsresultaten? Neem dan contact op met je tuinbouwconsulent. ■

Copyright Boer

Hoeve Siam plukt de vruchten van digitale administratie

Jaren geleden, nog voor 'de korte keten' een begrip werd, verkocht de Ieperse Hoeve Siam appels van eigen kweek. Vandaag is het een drukbezochte hoevewinkel vol verse producten waar zaakvoerder Greet Rooze elke klant met evenveel enthousiasme ontvangt. Sinds ze samen met het fintechteam van SBB Accountants & Adviseurs het kassasysteem automatiseerde, begroet ze iedereen met een nog grotere glimlach. "Ik heb echt meer tijd om te doen wat ik het allerliefste doe: mijn klanten graag zien."

Een zaak in volle groei

Hoeve Siam groeide uit het land- en tuinbouwbedrijf van Greet en haar man Henk. De eigen teelt van aardappelen, maar ook appels, peren en volle grond-aardbeien, en de fruitsappen die ze daarvan persen, vormen nog steeds de basis van de winkel. De voorbije jaren vulde Greet het aanbod van de winkel stap voor stap aan. De combinatie van kraakverse producten en een warme winkelervaring bleek een schot in de roos. "De verkoop is zowat uit zijn voegen gebarsten tijdens de coronacrisis", vertelt Greet. "We leverden aan huis. Van zodra de deuren weer open konden, vonden de klanten hun weg naar Hoeve Siam. En ze zijn blijven komen." Vandaag werkt Greet samen met 3 enthousiaste medewerkers.

Tijd voor digitalisering

"Greet en haar man zijn al jarenlang klant bij SBB", vertelt Charlene Stratsaert, consultant accountancy en fiscaliteit bij SBB Ieper. "In 2025 werd haar eenmanszaak omgevormd naar een vennootschap. Toen ik dossierbeheerder werd, ging ik meteen bij hen langs.
Ik wil weten wie mijn klanten zijn en hoe ze werken. Bij Hoeve Siam zag ik meteen: dit is een goed draaiende zaak, die Greet met hart en ziel uitbaat. Maar de administratie groeit haar boven het hoofd."

Charlene adviseerde om te digitaliseren. Ze haalde Niel Crabbe van het SBB fintechteam erbij om een oplossing uit te werken: "Ik wist dat het team hier het verschil kon maken", vertelt ze. "Niel en zijn fintechcollega's zijn allemaal ooit gestart als dossierbeheerder bij SBB. Ze kennen ons vak en begrijpen dus wat een ondernemer nodig heeft. Die boekhoudkundige kennis kunnen ze als de beste combineren met expertise in tools en technologie."

Greet Rooze, zaakvoerder Hoeve Siam:

"Wie overdag keihard werkt, moet zich 's avonds toch niet meer door stapels bonnetjes en facturen murwen?"

Een vlotte keten, van kassa tot boekhouding

Elk fintechproject start met een grondige intake. Niel reed naar Ieper en luisterde aandachtig hoe Greet werkt en wat ze nodig heeft. "Een van de belangrijkste criteria bleek gebruiksvriendelijkheid. Alle opties toetsten we aan die vereiste af: hoe gebruiksvriendelijk is dit voor iemand die gewoon haar winkel wil runnen."

Voor de kassa stelde het fintechteam een systeem van TouchSystems voor: intuïtief, speciaal gebouwd voor voedingszaken, en gekoppeld met weegschalen. Scrada automatiseert de administratie. Het houdt het kasboek en dagontvangstenboek digitaal bij en registreert alle ontvangsten per betaalwijze: cash, Bancontact en Bancontact Pay.

"De échte kracht zit in de koppeling", legt Niel uit. "Elke verkoop aan de kassa stroomt via de API van TouchSystems automatisch door naar Scrada, en van daaruit naar de boekhouding in Exact Online. Via sbbSLIM worden de boekingen automatisch verwerkt. Zo moet Greet geen enkel bonnetje meer overtikken. Vanuit hetzelfde systeem betaalt ze ook haar facturen, zonder over te schakelen naar haar bank."

Altijd vooruit

Hoeve Siam werkt ondertussen een aantal maanden met het nieuwe systeem. "Ik sluit 's

"Ik sluit 's avonds mijn kassa af en weet dat alles netjes geregistreerd is. Dat bespaart me ontzettend veel tijd én geld, en geeft dus rust."

copyright Boerenbond

138272M93994

avonds mijn kassa af en weet dat alles netjes geregistreerd is", aldus Greet. "Dat bespaart me ontzettend veel tijd én geld, en geeft dus rust."
Binnenkort krijgt SBB ook rechtstreeks toegang tot Touch Online, zodat Charlene en haar collega's nog sneller kunnen bijspringen waar nodig. Stap voor stap ontdekt Greet meer mogelijkheden van het platform. "We werken op haar ritme", vertelt Charlene. "Niet alles tegelijk, maar wel altijd vooruit."

"Het verhaal van Hoeve Siam is herkenbaar", besluit ze. "Veel ondernemers denken dat digitaliseren ingewikkeld of duur is. Maar de technologie bestaat, en ze is toegankelijker dan veel ondernemers denken." ■

Wie is team fintech?

Sinds 2022 helpt het fintechteam van SBB ondernemers om hun digitale processen efficiënter te organiseren. En dat gaat verder dan boekhouding. Kassasystemen, aan- en verkoopprocessen, voorraadbeheer, webshops: elk proces dat impact heeft op administratie valt binnen hun scope.
"Soms heeft een klant al een tool gekozen en zorgen wij voor koppelingen en optimalisaties", legt Niel uit. "Soms adviseren we zelf een systeem en treden we op als tussenpersoon tussen leverancier en klant. Het vertrekpunt blijft altijd de noden van onze klant. Omdat we ervaring hebben met dossierbeheer, begrijpen we die noden perfect. Zo kunnen we een oplossing uitwerken die de klant echt vooruithelpt."

Benieuwd wat er voor jouw onderneming mogelijk is? SBB denkt graag met je mee. Neem contact op via www.sbb.be

sbb
accountants
adviseurs

copyright Boerenbond

Het seizoen | **Oktober**

© TOM DEWANCKELE

Groenteteler Kris Vermeulen: “Ondanks de opeenvolgende hittegolven staan de bloemkolen er opvallend gezond bij. Alleen de oogst laat wat langer op zich wachten door een tijdelijke groeistilstand.”

Copyright free

Larissa De Troyer, sectorconsulent

Maak kennis met de tuinbouwconsulenten van Boerenbond

De Vlaamse tuinbouwsector staat voor heel wat uitdagingen én opportuniteiten. Nieuwe regelgeving, duurzaamheidseisen, arbeidsvraagstukken, energiebeheer, watergebruik, innovatie en marktontwikkelingen vragen steeds meer gespecialiseerde kennis. Daarom staan de tuinbouwconsulenten van Boerenbond dagelijks klaar om tuinders te ondersteunen, belangen te verdedigen en de brug te vormen tussen onderzoek, beleid en praktijk.

Wat doet een tuinbouwconsulent?

Een tuinbouwconsulent is het eerste aanspreekpunt voor tuinders binnen de sector en regio. De consulenten vormen de brug tussen praktijk, beleid en onderzoek. Door hun contact met telers kennen ze de uitdagingen en kansen waar bedrijven mee te maken krijgen. Die signalen nemen ze mee naar overleg met beleidsmakers, onderzoeksinstellingen en andere organisaties. Zo dragen ze bij aan een sterke belangenbehartiging van de Vlaamse tuinbouwsector. Daarnaast organiseren en ondersteunen ze vormingsmomenten. Op die manier brengen ze telers samen, stimuleren ze kennisuitwisseling en versterken ze het netwerk binnen de sector. Ook innovatie vormt een belangrijk onderdeel van hun werk. De consulenten volgen nieuwe ontwikkelingen in onderzoek en praktijk op, begeleiden projecten en helpen innovatieve technieken, inzichten en toepassingen hun weg te vinden naar de tuinbouwbedrijven. Tegelijk bouwen ze mee aan het maatschappelijk draagvlak voor de sector. Door de uitdagingen, realisaties en het belang van de Vlaamse tuinbouw zichtbaar te maken, helpen ze het begrip en de waardering voor de sector te vergroten. Voor teelttechnische expertise zijn de proefcentra het eerste aanspreekpunt. Voor alle andere vragen rond de bedrijfsvoering kunnen leden terecht bij hun tuinbouwconsulent. Die biedt professioneel advies en begeleiding op maat over onder meer tewerkstelling van personeel, gewasbescherming, energie, waterbeheer, regelgeving of een specifiek project.

Elke consulent heeft daarbij eigen specialisaties en een specifiek werkgebied. Daardoor kan je als Boerenbondlid rekenen op een aanspreekpunt dat je sector kent en de uitdagingen van dichtbij opvolgt.

Maak hiernaast kennis met het team voor groenten en fruit.

copyright Boerenbond

Wie is wie?

Christien Miroir

Christien Miroir combineert haar functie als tuinbouwconsulent met de rol van teamcoach van het team plantaardige productie. Haar expertise situeert zich voornamelijk binnen de vollegrondsgroenteteelt en het witloof, maar ook thema's zoals tewerkstelling van personeel, huisvesting van werknemers en arbeidsveiligheid behoren tot haar werkdomein. Ze ondersteunt telers in Antwerpen, Vlaams-Brabant en Limburg.

Contactgegevens: 0474 87 71 06
christien.miroir@boerenbond.be

Stefanie Delbeke

Stefanie Delbeke ondersteunt vollegrondsgroentetelers, witlooftelers en champignontelers in Oost- en West-Vlaanderen. Daarnaast heeft ze een belangrijke expertise opgebouwd rond waterbeheer, lastenboeken en bemesting in de groenteteelt.
Door haar nauwe contacten met telers staat ze dicht bij wat leeft op het terrein.

Contactgegevens: 0473 82 90 14
stefanie.delbeke@boerenbond.be

Karlien Van den Broeck

Karlien Van den Broeck ondersteunt glastuinbouwers en aardbeientelers in Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant. Haar expertise situeert zich binnen glasgroenten en aardbeien. Daarnaast werkt ze rond een brede waaier aan thema's zoals tewerkstelling, energie, gewasbescherming, afvalbeheer, circulariteit, biologische groenten en mest in de glastuinbouw en aardbeienteelt.

Contactgegevens: 0471 27 84 58
karlien.van.den.broeck@boerenbond.be

Larissa De Troyer

Sinds april versterkt Larissa De Troyer het team tuinbouwconsulenten. Ze ondersteunt glastuinbouwers en aardbeientelers in Oost- en West-Vlaanderen. Ze volgt onder meer dossiers op rond energie, afval- en mestbeheer, data, gewasbescherming en tewerkstelling. Met een doctoraat in duurzame gewasbescherming brengt Larissa een sterke wetenschappelijke achtergrond mee naar de praktijk.

Contactgegevens: 0495 90 69 72
larissa.de.troyer@boerenbond.be

Annelies Coussé

Annelies Coussé ondersteunt fruittelers in Antwerpen, Vlaams-Brabant en Limburg. Haar werk richt zich voornamelijk op hardfruit en houtig kleinfruit en wordt aangevuld met thema's zoals tewerkstelling van personeel, gewasbescherming in de fruitteelt, biologisch fruit en de brede weersverzekering. Ook onderwerpen zoals koeling en oogstprotectie behoren tot haar interessegebieden.

Contactgegevens: 0472 61 72 44
annelies.cousse@boerenbond.be

Erika Buggenhout

Erika Buggenhout is het aanspreekpunt voor de fruitteelt in Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en West-Brabant. Daarnaast volgt ze ook de sectoren wijnbouw en tafeldruiven op voor heel Vlaanderen. Naast haar sectorspecifieke expertise werkt ze rond tewerkstelling, huisvesting van personeel, arbeidsveiligheid en marktinformatie voor groenten en fruit.

Contactgegevens: 0498 71 55 30
erika.buggenhout@boerenbond.be

Copyright Boerenbond

Een sterk team voor de tuinbouwsector: meer dan consulenten alleen

Naast de tuinbouwconsulenten kunnen onze leden ook rekenen op de expertise van **Stefaan Kint,** adviseur groenten en fruit bij Boerenbond. Waar de consulenten dicht bij de bedrijven staan en de regionale werking opvolgen, werkt Stefaan vooral op de sectorale dossiers die de groente- en fruitsector aanbelangen.

Vanuit zijn rol volgt hij beleidsontwikkelingen, marktvraagstukken en sectorale dossiers op en vertegenwoordigt hij de belangen van de groente- en fruitsector op Vlaams, federaal, Europees en internationaal niveau. Hij ondersteunt de consulenten met inhoudelijke expertise en zorgt ervoor dat signalen uit de praktijk hun weg vinden naar het beleidsniveau.
Door de nauwe samenwerking tussen de tuinbouwconsulenten en verschillende adviseurs op de studiedienst worden lokale vragen en uitdagingen gekoppeld aan een sterke sectorale belangenbehartiging. Zo beschikken groente- en fruittelers niet alleen over een aanspreekpunt in hun provincie, maar ook over ondersteuning op hoger niveau.

Samen werken aan een sterke tuinbouw

De tuinbouwconsulenten van Boerenbond vormen een team met brede kennis van de sector. Door hun verschillende specialisaties kunnen ze telers ondersteunen bij zowel technische als organisatorische vraagstukken. Van bemesting en gewasbescherming tot arbeidsveiligheid, energie, water en marktinformatie, elk thema vraagt een aanpak die aansluit bij de praktijk. Ze begeleiden ook de verschillende studiekringen om samen met de bestuursleden interessante programma's uit te werken.
Heb je een vraag, idee of activiteit die aansluit bij de tuinbouwsector? Neem dan contact op met de consulent die het dichtst bij jouw sector of werkgebied staat. Samen kunnen we kennis delen, initiatieven versterken en bouwen aan een toekomstgerichte Vlaamse tuinbouw.

Standpuntvorming via provinciale en sectorvakgroep

Binnen de belangenbehartiging werkt Boerenbond met een getrapte structuur. Op die manier komt er bij nieuwe dossiers een breedgedragen standpunt naar voren. De tuinbouwconsulenten zijn de secretarissen van de (inter)provinciale vakgroepen Groenten en Fruit en begeleiden deze werking. In de provinciale vakgroep wordt een regionaal standpunt vanuit een bepaalde sector over een dossier ingenomen. Afgevaardigden vanuit deze provinciale vakgroepen komen vervolgens samen in de sectorvakgroepen. Het finale standpunt vanuit de sector groenten of fruit wordt dan afgeklopt in respectievelijk de sectorvakgroep Groenten en de sectorvakgroep Fruit. Stefaan is de secretaris van beide sectorvakgroepen. Het standpunt van de sectorvakgroepen wordt verder meegenomen naar het hoofdbestuur om daar het standpunt van Boerenbond vast te leggen.

Heb jij interesse om ook bestuurslid te worden en je te engageren voor een provinciale vakgroep om mee het standpunt te vormen? In het najaar van 2027 zijn er bestuursvernieuwingen. Meer weten? Neem contact met de tuinbouwconsulent binnen jouw regio en sector. ■

copyright Boerenbond

Basis- en aanvullende opleidingen

Behaal of verleng nu jouw fytolicentie

Boerenbond organiseert op verschillende plaatsen in Vlaanderen én online voor alle land- en tuinbouwers, siertelers, groenvoorzieners en hun werknemers de gepaste basisopleidingen fytolicentie P1, P2 en P3. Daarnaast ook een uitgebreid en divers aanbod aanvullende opleidingen om je fytolicentie te verlengen.

Check ons aanbod voor het **najaar 2026**

BOEREN BOND
vormt

Schrijf je in via **boerenbond.be/fytolicentie**

Copy Boerenbond

De opleiding komt in aanmerking als bijscholing voor je fytolicentie.
Boerenbond vormt met de financiële steun van Vlaanderen en Europa.

fytolicentie

Medegefinancierd door de Europese Unie

Leander Hex, sectorconsulent

Erosiemaatregelen, denk vandaag al aan morgen

Landbouwers met erosiegevoelige percelen (rode en paarse percelen) zijn verplicht om erosiebestrijdende maatregelen toe te passen. Vaak komt dat vooral of uitsluitend onder de aandacht bij het invullen van de verzamelaanvraag, maar ook tijdens het teeltseizoen blijft waakzaamheid geboden, zowel om seizoen 2026 correct af te sluiten als om een goede start te nemen in 2027. Belangrijk daarbij is dat veel erosiemaatregelen niet in de verzamelaanvraag moeten worden aangegeven, maar wél effectief uitgevoerd moeten zijn om aan de verplichtingen te voldoen.

Wat moet je dit jaar nog doen?

Afhankelijk van de keuzes die je in het voorjaar maakte in de verzamelaanvraag, moet je in het najaar nog bijkomende acties ondernemen om volledig aan de erosieverplichtingen te voldoen. Dat geldt in het bijzonder voor een aantal maatregelen uit het basispakket:

- het inzaaien van een groenbedekker vóór 1 december;
- de bodem niet-kerend bewerken vóór 1 december;
- het inzaaien van een andere teelt vóór 1 december;
- het behouden van een bodembedekking door oogstresten bij korrelmais, spruiten en andere koolsoorten tot de inzaai van de volgende teelt;
- het toepassen van winterlabeur (wintevoorploegen) op percelen met een leem- en kleibodem (op basis van de bodemkaart of bodemstaal).

Hou er rekening mee dat op percelen waar in het najaar winterlabeur is uitgevoerd, niet-kerende grondbewerking het volgende jaar niet meer mogelijk is!

Om aan de erosieverplichtingen te voldoen, kunnen landbouwers gebruikmaken van specifieke flowcharts. Die geven overzichtelijk weer welke maatregel of combinatie van maatregelen mogelijk zijn. Deze combinatiemogelijkheden zijn specifiek voor enerzijds rode en paarse percelen, en anderzijds of de inzaai van de teelt voor of na 1 januari plaatsvindt. De flowcharts combineren maatregelen uit het basispakket met opties uit de keuzepakketten bufferstroken, teelttechnische maatregelen en structurele erosiebestrijdingswerken.

Meer info vind je via onderstaande QR-code.

Voorbereiding 2027

Bij het voorbereiden van de verzamelaanvraag 2027 is het belangrijk om bij de opmaak van het teeltplan al rekening te houden met de nodige maatregelen op de rode en paarse percelen. Gebeurt dat niet, dan kan je bij het invullen van de verzamelaanvraag al voor voldongen feiten staan waardoor er weinig of geen maatregelen meer mogelijk zijn.

Vooral de maatregelen uit het keuzepakket teelttechnische maatregelen en bufferstroken vereisen al concrete acties voor de zaai of plant van de nieuwe teelt:

- niet-kerende grondbewerking;
- directzaai of strip-till;
- zaaien volgens de hoogtelijnen;
- drempels bij niet-biologische aardappelen, drempels of diepe tandbewerking bij andere ruggenteelten;
- kopakkers inzaaien met gras tijdens de groeifase;
- aanleggen van bufferstroken, grasgangen of plantaardige dam. Wie kiest voor een bufferstrook of grasgang als erosiemaatregel, moet ervoor zorgen dat die op 1 januari van het betrokken jaar al aangelegd is.

Een tijdige inzaai is dus cruciaal, zowel om aan de voorwaarden te voldoen als om de maatregel in het voorjaar optimaal te laten functioneren. ■

Boerenbond

Miet Poppe, secretaris AVBS

Marktgerichte kwekerijen in Ierland

Begin juli hield ENA, de European Nurserystock Association, haar jaarlijkse zomerbijeenkomst in Ierland. Tijdens de bijeenkomst werden dossiers besproken, die de volledige Europese boomkwekerijsector aanbelangen. Aansluitend bezocht de delegatie enkele bedrijven in de omgeving van Dublin.

Tully Nursery heeft met Bella Bloom en Winning Plants twee eigen merken in de Ierse handelskanalen.

Wie is ENA?

ENA is de afkorting voor European Nurserystock Association, de Europese boomkwekerij-organisatie. Het is de Europese koepelorganisatie voor nationale sectororganisaties gespecialiseerd in de sierteelt- en boomkwekerijsector. De organisatie vertegenwoordigt 22 landen in Europa. Voor België is AVBS, dé sierteelt- en groenfederatie binnen Boerenbond, de vertegenwoordiger. ENA vertegenwoordigt daarmee meer dan 35.000 bedrijven, 134.000 hectare productie, goed voor een productiewaarde van meer dan 10 miljard euro.

Inhoudelijke dossiers, die ENA sterk opvolgt in nauw contact met de betrokken instanties zijn plantengezondheid, wetgeving rond plastic, reductie van veengebruik ... Naast de vertegenwoordiging van de sector in die vele dossiers promoot ENA ook 'Groen in de stad' via de Europese projecten 'Green Cities' en 'PROM

Copyright Boerenbond

Green'. Die belichten op een wetenschappelijk onderbouwde manier de voordelen van vergroening bij beleidmakers en groenprofessionals betrokken bij de inrichting van steden. Met de European Green City award bekronen ze goede voorbeelden van vergroening – in 2025 gewonnen door België, met het Zuidpark in Antwerpen. Elk jaar komen de vertegenwoordigers minstens twee keer fysiek samen: in januari op de internationale plantenbeurs IPM Essen (Du), en in de zomer met één van de leden als gastland. Dit jaar was Ierland aan de beurt.

Sierteelt in Ierland

Aparte cijfers voor de boomkwekerij vonden we niet, maar volgens de Ierse *Agriculture and Food department authority* Teagasc zijn er in Ierland zowat 180 boom- en sierplantenkwekerijen, die naast bomen ook kerstbomen, sierheesters, vaste planten, perkplanten, snijgroen en bloembollen produceren, goed voor 50 tot 60 miljoen euro per jaar. Teagasc schat dat het aandeel van de boomkwekerij daarin twee derde is. De sector is wel sterk geconcentreerd, aangezien de 20 grootste bedrijven samen goed zijn voor 70% van de productie. Onafhankelijke tuincentra zijn goed voor een klein derde van de verkopen van sierteeltproducten, supermarkten voor tien en doe-het-zelf voor 20%. Specifieke cijfers voor de boomkwekerij zijn er niet, maar de Ierse tuinbouwsector biedt werk aan zowat zevenduizend mensen.

Planten met een eigen merk

Na de vergadering bracht de delegatie ook een bezoek aan drie kwekerijen in de regio rond Dublin. Tully Nursery werd opgericht in 1973 in Richardstown, zowat twintig km ten noorden van Dublin. Het is een kwekerij annex plantencentrum die 12 ha beslaat. Ze kweken heesters, vaste planten, perkgoed, bomen en bijzondere kruiden en veredelen onder meer lavendel en Hebe. Belangrijke soorten zijn Cordyline, Phormium, Yucca, Carex en Agapanthus. De planten worden vooral verkocht via tuincentra, doe-het-zelfzaken en supermarkten. Een belangrijk deel wordt geëxporteerd. Tully lanceerde een eigen merk: Bella Bloom, dat ze op elk label afficheren van planten die verkocht worden aan tuincentra. Die planten voldoen aan Bord Bia, een Iers kwaliteitssysteem voor food en non-food. Bijna 25 jaar geleden ontwikkelde Tully al een eerste label: Winning plants, speciaal voor planten die verkocht worden in doe-het-zelfzaken. Ze hadden in die tijd enkele nieuwe variëteiten van Hebe veredeld, met namen van beroemde paarden, zoals Black Beauty en Red Rum. Het label toont dan ook een springend paard. Een deel van de eigen productie wordt ook gebruikt door de eigen tuinaanlegafdeling of wordt thuis verkocht in het eigen plantencentrum.

Van sierteelt naar bataat

Patrick FitzGerald startte in 1990 met zijn kwekerij, waar hij jonge planten van onder meer Cordyline, Phormium, Yucca, Carex en Agapanthus vermeerdert, en ook nieuwe rassen veredelt. Hij startte in Oldtown, zowat 130 km ten zuiden van Dublin, op gronden van zijn ouderlijke boerderij, die al meer dan driehonderd jaar geleid wordt door zijn familie. De kwekerij beslaat vandaag 40 hectare. De jongplanten gaan naar plantentelers en handelsbedrijven in binnen- en buitenland. Eigen merken zijn EverColor en MyPlant.

Patrick FitzGerald zocht tien jaar geleden verbreding in de richting van groenteplanten en bataat.

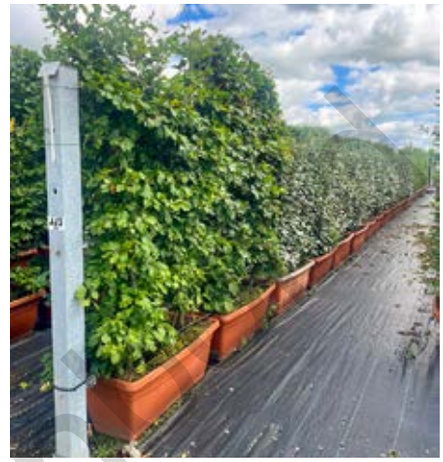

© FOTO'S: MIET POPPE

De kant-en-klare haagsystemen van Kelly's Nursery hebben een sterke reputatie.

Bijzonder is dat het bedrijf zich de laatste 10 jaar onder de merknaam Beotanics ook sterk ging toeleggen op groenteplanten en planten voor de voedingsindustrie, in eerste instantie de bataat. Dat startte nadat FitzGerald niet kon ingaan op de vraag van een klant die zoete aardappel zocht, wat voor hem een aanleiding was om zich daarin te verdiepen.

Werken aan turfreductie

In Mullingar, zowat tachtig kilometer ten westen van Dublin, kweekt Kelly's Nursery zowat alle soorten bomen en struiken - inclusief fruitbomen en haagplanten - en ook perkplanten. Ook dit is een vrij jong bedrijf, opgericht in 1992. Hun areaal beslaat zowat 12 hectare. Klanten zijn behalve tuincentra en tuinaannemers ook collega's boomkwekers. Hun kant-en-klare haagsystemen hebben een sterke reputatie. Die verkopen ze onder de merknaam ReadyHedge. Bijzonder is hun medewerking aan een EU-project rond turfreductie, waarbij ze eigen organisch afval composteren met de bedoeling het aandeel turf in het substraat te kunnen verminderen.
We zagen drie bedrijven die duidelijk marktgericht bezig zijn, wat ook viel af te lezen uit de groei die ze doormaakten. ■

Meer info vind je op www.enaplants.eu en www.thegreencities.eu

copyright Boeren

Frederik Faveere (projectmedewerker Hooibeekhoeve) en Patrick Meulemeester (consulent Team Ondernemerschap)

Kan agro-ecologie ook in de melkveehouderij?

Agro-ecologie wordt steeds vaker naar voren geschoven als een toekomstgericht model voor de landbouw. Maar wat betekent dat concreet op het landbouwbedrijf? Is agro-ecologie ook haalbaar op intensieve, gespecialiseerde bedrijven? Welke economische gevolgen brengt de omschakeling met zich mee? Via een demonstratieproject willen Hooibeekhoeve, Inagro, Boerenbond en ILVO antwoorden formuleren op deze en andere praktijkgerichte vragen.

Agro-ecologie is een ruim begrip dat steunt op verschillende principes, zoals een betere bodemgezondheid, het sluiten van nutriëntencycli, biodiversiteit, vermindering van externe input, meer autonomie en weerbaarheid in het businessplan, sociale duurzaamheid (of hechtere band tussen producent en consument) en co-creatie. Niet al deze principes zijn even tastbaar. Agro-ecologie is vooral een manier van denken en werken, een aanpak die gericht is op de vernoemde principes. In een sterk gespecialiseerde sector als de melkveehouderij ligt de focus traditioneel op de melkkoe die we op een duurzame manier willen laten renderen.

Agro-ecologie vertrekt echter vanuit een bredere benadering, waarin de koe slechts een deel van het hele systeem is. Dat roept een interessante vraag op: kan een melkveebedrijf ook agro-ecologisch zijn?

We voelen veel interesse in de melkveesector maar tegelijk ook veel terughoudendheid. Enerzijds omdat er nog kennis ontbreekt over de technische implementatie op het bedrijf, maar anderzijds zeker ook omdat er nog onvoldoende kennis is over de economische impact van veranderingen in de bedrijfsvoering. Volgens de projectpartners is deze kennis cruciaal om de omschakeling naar agro-ecologie te bevorderen. Vanuit deze context werd het project 'Agro-Ecologie in de melkveehouderij: implementatie door inzicht' ingediend, en ook goedgekeurd. In dit project maken we gebruik van de economische tool Routeplanner Melkvee die je online kan vinden via onderstaande url of door de QR-code te scannen. Met deze tool kan, op basis van bedrijfseigen cijfers, de economische impact van wijzigingen in de bedrijfsvoering worden berekend.

copyright Boerenbond

Met dit project willen we twee doelstellingen realiseren:

1

Een objectieve economische evaluatie van agro-ecologische maatregelen ontwikkelen.

We werken een uniforme methodiek uit om de impact van agro-ecologische principes correct door te rekenen. Zo willen we een neutrale en transparante communicatie garanderen. Via overzichtelijke infofiches wordt duidelijk welke aannames en variabelen in de berekeningen zijn opgenomen en welke niet. Daardoor kunnen bedrijven met een verschillende context op een eerlijke manier met elkaar worden vergeleken.

2

Inzicht geven in de economische rentabiliteit van agro-ecologische technieken.

Met behulp van de tool Routeplanner Melkvee wordt nagegaan of een maatregel technisch haalbaar is op een bedrijf en wat de economische gevolgen zijn. De tool visualiseert de impact van verschillende factoren, zoals marktprijzen, opbrengsten, kosten en arbeidsinzet, in duidelijke grafieken. Zo kan bijvoorbeeld worden berekend vanaf welke opbrengst veldbonen rendabel worden op een melkveebedrijf. Omdat elk bedrijf anders is, zal dat omslagpunt ook verschillen van bedrijf tot bedrijf.

Ook binnen de melkveehouderij zijn er tal van mogelijkheden om de principes van agro-ecologie in de praktijk te brengen. Voedergewassen, bodemgezondheid en de balans tussen koeien en landgebruik zijn daarbij de meest voor de hand liggende aspecten. Het optimaal benutten van lokaal geproduceerd ruwvoer en het verbeteren van teeltrotaties komen hierbij vaak terug. In het project willen we dan ook berekening uitvoeren omtrent ruimere teeltrotatie, rantsoenen met meer gras-kruiden/gras-klaver, veldbonen, haksel-méteil en andere toepassingen die zowel effect kunnen hebben op het teeltplan als op het rantsoen. ■

Ben je melkveehouder en heb je interesse om mee te werken of op de hoogte te blijven? Stuur een e-mail naar Frederik Faveere van Hooibeekhoeve via frederik.faveere@provincieantwerpen.be.
Het demonstratieproject loopt tot eind 2027. De komende maanden zullen de eerste berekeningen op melkveebedrijven worden uitgevoerd.

Medegefinancierd door de Europese Unie

Ga naar de tool Routeplanner Melkvee via www.rundveeloket.be/routeplanner_melkvee_2.0 of scan de QR-code.

copyright

Ivan De Clercq

AI versnelt ingeslagen weg in melkvee

De zuivelsector heeft al decennialang technologie omarmd. De verwachting is dat AI ook op melkveebedrijven toepassingen zal kennen, al is het nog wachten op welke toepassingen breed ingang zullen vinden. En hoe meer data een bedrijf verzamelt, hoe groter de nood om die gegevens met elkaar te verbinden en te vertalen naar bruikbaar managementadvies.

Artificiële Intelligentie of AI is ongetwijfeld hét modewoord van de laatste jaren. Voorheen ging het om *machine learning,* daarvoor over slimme algoritmes en nog daarvoor simpelweg over digitalisering.

Hoewel het geenszins om synoniemen gaat, zijn het wel tussenstations op hetzelfde pad, en gebaseerd op steeds meer data. Het European Milk Forum, een promotionele samenwerking tussen zuivelorganisaties in de brede zin uit verschillende EU-lidstaten, bracht op het Koeweidehof in Merchtem een aantal experts en landbouwers bijeen over het thema.

Verschillen tussen bedrijven

Laurence Depuille bracht aan de hand van Franse cijfers een beeld van de mate waarin melkveehouderijen nu al gebruikmaken van technologische middelen. 92% van de Franse boeren bleek daarbij op z'n

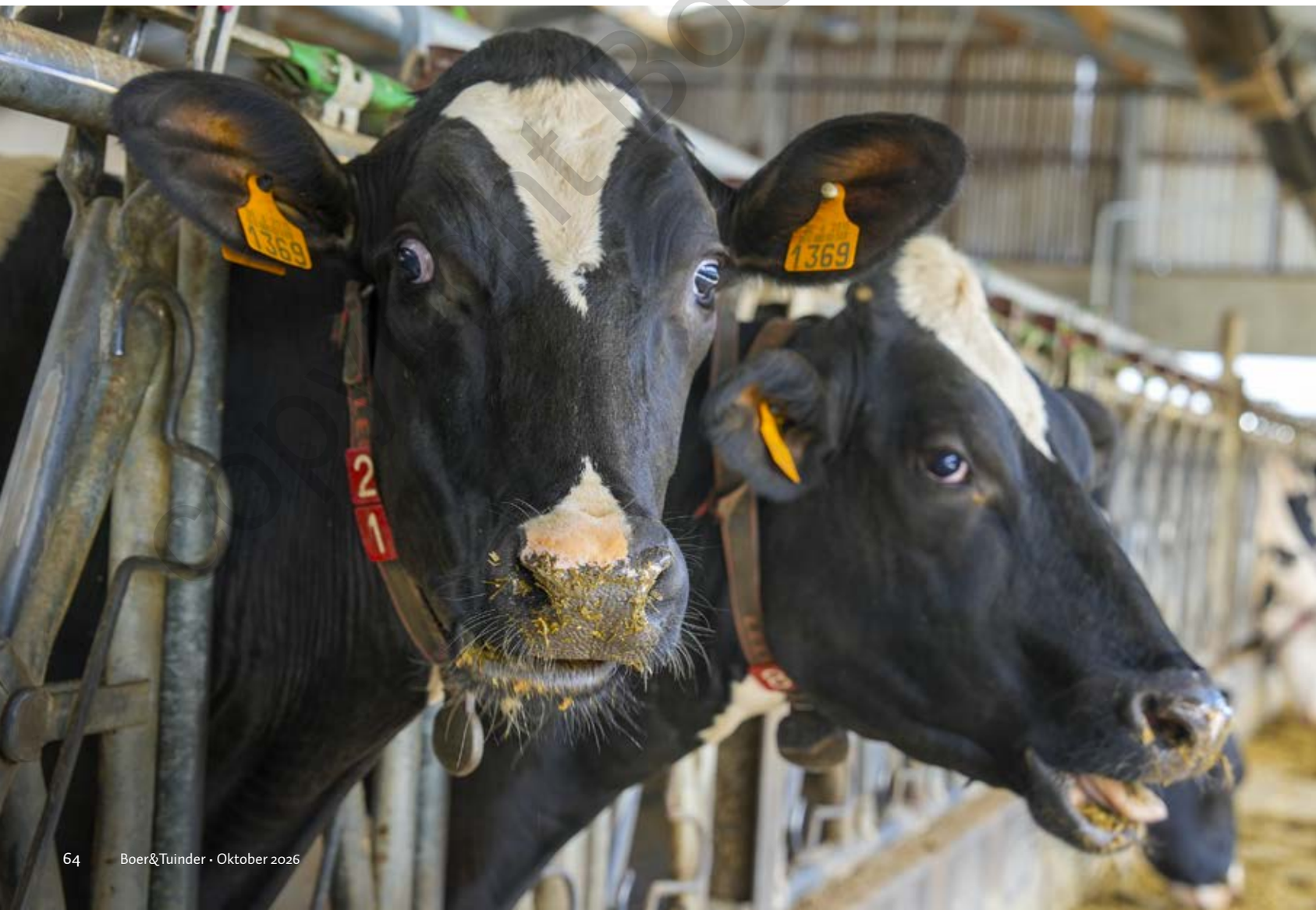

Boerenbond

Bart Vanderstraeten:

“In het samenbrengen van data en het herleiden ervan tot nuttige adviezen ligt de echte meerwaarde.”

© IVAN DE CLERCQ

minst één technologische tool op het erf te gebruiken. Denk daarbij in eerste instantie aan krachtvoederautomaten, tochtdetectie en melkmeters. Tijd sparen en werkcomfort verhogen worden als belangrijkste redenen aangehaald. Statistisch kwamen er een aantal interessante maar logische conclusies uit de Franse cijfers. Zo gebruiken ‘grote’ bedrijven (met meer dan 105 koeien) meer dan drie keer zo veel technologische tools dan kleinschaligere melkveebedrijven. Hoogproductieve bedrijven gebruiken meer tools dan bedrijven met een lagere productie per koe. Bedrijven die de dieren veel laten begrazen gebruiken dan weer minder technologische tools dan bedrijven die de dieren op stal laten.

Boeren aan het stuur

Argumenten om niet mee te gaan in de technologische wedloop zijn er ook: Franse boeren vrezen dat data van verschillende bronnen niet met elkaar te combineren zijn, denken niet overal betrouwbaar internet te hebben of vrezen misbruik van data. Volgens Fanny Tenenhaus-Zaiza (Cniel) focussen veel onderzoekspapers zich vandaag vooral op AI-toepassingen in het garanderen van voedselveiligheid. Niemand twijfelt dat er op melkveebedrijven ook nog veel andere toepassingen mogelijk zijn. Maar daarvoor moet er wel vertrouwen zijn in de manier waarop data verzameld en gebruikt worden. Boeren willen daarbij vanzelfsprekend aan het stuur zitten. Europese regelgeving hierover die als doel heeft gebruikers te beschermen, blijkt nog ruimte te geven tot interpretatiemogelijkheden.

Geen data is verliezen

Melkveehouder Fraederk Meppen uit het Duitse Nedersaksen is ervan overtuigd dat melkveehouders mee moeten met de technologische ontwikkelingen. “Het plaatsen van sensoren op de koe was de belangrijkste stap van de afgelopen decennia. Je moet als melkveehouder vandaag overal data verzamelen waar je kan. Als je geen data hebt, ga je verliezen”, zo vond hij. Zo kan hij bijvoorbeeld via data zijn afnemer waarborgen dat de koeien de weide opgaan. Zijn Ierse collega James Flaherty plaatste een systeem met selectiepoorten die zijn koeien elke acht uur roteert over drie percelen, afhankelijk van hun melkstatus. “We halen met robots 2,9 melkingen per dag, dus het loopt goed. Wij moesten meer wennen dan de dieren”, zei hij. Omdat hij 12 km van zijn veestapel woont heeft hij ook overal camera’s geïnstalleerd, waardoor hij vanop afstand een goed overzicht op zijn veestapel heeft.

Scrollen op de gsm

Gastheer Bart Vanderstraeten van het Koeweidehof – tevens Klimaatkoploper 2025 – kon zich hierin vinden. Hij heeft in Merchtem een sterk geautomatiseerd melkveebedrijf, met onder andere melkrobots, automatisch voederen via een Lely Vector en met de Lely Orbiter een eigen sterk geautomatiseerde zuivelverwerking. Een intelligent energiemanagementsysteem stuurt aan wanneer welke verbruiker elektriciteit van de pocketvergister of zonnepanelen mag gebruiken. “Als ik ’s morgens wakker word, ben ik eerst een kwartier bezig op mijn gsm. Niet om TikTok-filmpjes te scrollen, maar om te zien hoe de nacht verlopen is voor alle systemen die hier op het bedrijf draaien.” Het gebruik van data is voor Bart en Marijke vooral een middel om individuele koeien die extra zorg nodig hebben vroegtijdig op te sporen. Dat veel automatisering op het bedrijf afkomstig is van dezelfde leverancier (Lely) helpt om al die data samen te brengen, al brengt het ook een afhankelijkheid met zich mee. Als boer kan je dan wel eigenaar zijn van de data, maar het is in het samenbrengen ervan en het herleiden tot nuttige adviezen dat de echte meerwaarde ligt. In het uitwerken van deze zogenaamde interoperabiliteit van datastromen ligt misschien nog de grootste uitdaging. ■

copyright Boerenbond

Ivan De Clercq

“De toekomst ligt in het

Vleesveehouders verzorgen hun vee van dichtbij, maar op het moment dat het vee ten gelde wordt gemaakt – in het slachthuis – zijn ze er niet bij. Het IVB heeft de ambitie om een stap verder te zetten in het creëren van meer transparantie en onderling vertrouwen in de vleesveeketen. “Er zit nog veel ongebruikte informatie in de slachtketen. Die nog beter stroomlijnen en ontsluiten is ons doel”, aldus een ambitieuze IVB-directeur Sander Cleuren.

IVB is de Interprofessionele Vereniging voor het Belgisch vlees. Ze zorgt ervoor dat varkens- en rundveehouders met een gerust gemoed hun dieren kunnen meegeven aan de handelaar of het slachthuis. IVB gaat langs bij de slachthuizen om erover te waken dat het slachthuis correct karkassen weegt, indeelt en resultaten communiceert naar de boer. IVB-directeur Sander Cleuren ziet hoe slachthuizen in de vleesveehouderij vertrouwen hebben opgebouwd, maar vindt dat er ook nog marge voor verbetering is.

IVB verstuurt nu al een jaar de slachtresultaten automatisch naar vleesveehouders, zonder dat zich ze daarvoor voorafgaand moeten aanmelden. Is de transparantie in het slachtproces daarmee nu totaal?
“Ik denk dat het goed loopt, toch zeker aan Vlaamse kant. In Vlaanderen gaan we langs bij alle slachthuizen om het slachtproces op te volgen.

© IVAN DE CLERCQ

Copyright Boerenbond

samenbrengen van data”

We kijken na hoe er gewogen wordt en ingedeeld. We zien dat slachthuizen rekening houden met onze opmerkingen. We geven de slachthuizen één, twee of drie sterren op hun eerlijke werking naar de boer toe en we zien dat slachthuizen echt willen streven naar die drie sterren.”

Boeren mogen je bellen met klachten over hun slachthuis?
“Ze doen dat ook. Opvallend genoeg krijgen we sinds de prijzen weer beter zijn meer telefoons met vragen rond correcte weging, indeling en handelspraktijken. Bij concrete klachten gaan we in gesprek met het slachthuis, maar achteraf zijn onze mogelijkheden eerder gelimiteerd. Een geslacht dier kan je achteraf niet meer levend wegen.”

Biedt de black box die automatisch alle karkasgewichten logt geen sluitende garantie?
“Dat wegen gebeurt maar nadat het dier geslacht is en er afsnijdingen – bijvoorbeeld op last van de FAVV-dierenarts in het slachthuis – zijn gebeurd. In Wallonië is levend wegen verplicht, weliswaar met ruimte voor uitzonderingen. In Vlaanderen is die verplichting er niet. Als je thuis niet eerst levend weegt, heb je weinig in handen om de rendementsbepaling in vraag te stellen. Als je de mogelijkheid hebt om voor vertrek levend te wegen, zou ik dat zeker doen.”

Het is de dierenarts met opdracht die bepaalt of er extra moet worden afgesneden, denken we maar aan littekenweefsel bij keizersnedes. Van diens objectiviteit mogen we toch uitgaan.
“Ja, maar hoe ver snijdt het slachthuis vervolgens weg? Alles wat weggesneden wordt, wordt op de een of andere manier toch ten gelde gemaakt. Soms is dat 2 kg, soms twintig. De dierenarts noteert zijn bevindingen in Beltrace, maar die FAVV-data komen maar moeilijk bij de boer. Die datacollectie is ook te weinig gestroomlijnd. Als IVB hebben wij ervaring in het stroomlijnen en ontsluiten van data uit het slachthuis. We steken daar ook heel veel tijd in en maken er een erezaak van. Als we hierin kunnen faciliteren, heel graag. Hetzelfde geldt voor de toekomstige conformiteitstoets voor slachtdieren. Die toets kijkt na of dieren zowel transportwaardig als slachtwaardig zijn. Maar die data zit versnipperd over de gewestelijke diensten Dierenwelzijn, het FAVV en bij de Animal Welfare Officers (AWO) in de slachthuizen. Die data samenleggen kan interessante patronen opleveren.”

Data is kennis, kennis is macht?
“We merken in ieder geval veel interesse in de karkasdata. Zowel vanuit fokkerij, veevoederfirma’s als onderzoek. De IVB-database biedt de veehouder inzicht; hij krijgt nu een schat aan informatie. Maar koken kost ook geld. Als we meer met die data kunnen doen, kunnen we de kosten voor de veehouder beperken.”

> **“Als we meer met die data kunnen doen, kunnen we de kosten voor de veehouder beperken.”**

IVB is Belgisch, maar Waalse boeren die in Wallonië slachten krijgen die gegevens niet in hun IVB-overzicht gemaild.
“Dat is inderdaad ook nog een manco. Een aantal Waalse slachthuizen hebben we kunnen motiveren om die gegevens rechtstreeks naar ons te sturen, zodat wij die mee konden nemen. Alleen stootte dat op protest van de Waalse veehandel. We merken nu wel dat de handel binnen IVB weer aan tafel zit. Ze voelen zich meer betrokken dan vroeger, dat is goed.”

De werking van IVB werd naar een hoger niveau gebracht met het interprofessioneel akkoord uit 2018. Dat was een goede werkwijze?
“Ik ben zeker van wel, bijna alles uit dat akkoord werd uitgevoerd. De gesprekken over een tweede akkoord zijn nu aan de gang. Grote problemen zoals met de overclassificatie van E-types naar S – waardoor de prijs voor iedereen daalde – zijn door het eerste akkoord grotendeels verleden tijd. Ook het sterrensysteem stamt uit dat akkoord. Graag zouden we dat sterrensysteem uitbreiden naar Waalse slachthuizen en data uit Waalse slachthuizen meenemen in onze communicatie. Ik heb de indruk dat het eerste IPA een win-win is geweest voor de hele sector. Op die weg moeten we blijven inzetten.” ■

copyright Boerenbond

Sanne Nuyts

copyright boerenbond

Duosep-V pakt emissie in de kraamstal brongericht aan

De Vlaamse varkenshouderij staat voor de uitdaging om emissies verder terug te dringen én tegelijk in te zetten op een diervriendelijke, werkbare kraamstal. Het Duosep-V-systeem van Jovas brengt beide ambities samen. Het systeem werd ontwikkeld voor vrijloopkraamhokken en pakt emissies rechtstreeks aan de bron aan.

De eerste resultaten zijn alvast veelbelovend. Op praktijkbedrijf De Witte Hoeve in het Nederlandse Nederweert werd het systeem meerdere jaren ontwikkeld, geoptimaliseerd en opgevolgd. Officiële metingen door het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO) leverden een ammoniakreductie van 89% op. Ook voor methaan en geur werden zeer positieve resultaten vastgesteld: respectievelijk 90 en ongeveer 70% reductie. De resultaten tonen dat een brongerichte aanpak meerdere emissies tegelijk kan beperken. Om het systeem in Vlaanderen erkend te krijgen, zijn metingen op praktijklocaties nodig.

Bronaanpak

Ammoniak ontstaat wanneer ureum uit urine in contact komt met enzymen uit mest. Hoe langer mest en urine samen aanwezig blijven, hoe meer ammoniak kan worden gevormd. Bij Duosep-V worden mest en urine zo veel mogelijk gescheiden opgevangen en snel afgevoerd. Een doordachte hokindeling voorziet afzonderlijke zones voor liggen, eten, mesten en urineren. V-vormige opvanggoten beperken

bovendien het emitterend oppervlak. Een regelmatige afvoer van de inhoud van de goten is essentieel. Uit de Nederlandse praktijk bleek een aflaatfrequentie van ongeveer drie dagen gunstig.
De techniek sluit goed aan bij de evolutie naar vrijloopkraamhokken. Het systeem kan bovendien ook in bestaande vrijloopkraamhokken worden ingepast, waardoor niet alleen nieuwbouwbedrijven, maar ook bedrijven die hun huidige kraamstal willen aanpassen, in beeld komen.

Van resultaat naar erkenning

Toch zijn de Nederlandse meetresultaten op zich niet voldoende om Duosep-V in Vlaanderen officieel als emissiereducerende techniek te erkennen.
Eén meetlocatie volstaat daarvoor niet. Er zijn bijkomende officiële metingen nodig op meerdere praktijkbedrijven, zodat het reductiepotentieel onder verschillende omstandigheden kan worden bevestigd en de nodige gegevens voor een erkenning en opname op de lijst van de ammoniakemissiearme stalsystemen (AEA-lijst) kunnen worden verzameld.
Binnen het Rammonia-project kunnen op geïnteresseerde bedrijven officiële emissiemetingen met projectmiddelen worden uitgevoerd. Zowel nieuwbouw als renovatie van bestaande kraamhokken komen in aanmerking. Hetzelfde geldt voor een proefopstelling met minstens zes vrijloopkraamhokken.

Boerenbond gelooft in potentieel

Duosep-V combineert twee ontwikkelingen die steeds belangrijker worden in de varkenshouderij: vrijloop voor zeugen en brongerichte ammoniakreductie. De veelbelovende Nederlandse resultaten maken duidelijk dat het potentieel groot is. De volgende stap is nu om dat potentieel ook in de Vlaamse praktijk hard te maken. “Daarvoor zijn vooruitstrevende zeugenhouders nodig die ruimte willen bieden aan een meetlocatie en zo mee willen bouwen aan de kraamstal van morgen”, vertelt Sander Herinckx, consulent klimaat en innovatie. “Bij Boerenbond geloven we sterk in deze techniek. Het zou dan ook bijzonder jammer zijn als dit veelbelovende traject niet kan worden voortgezet omdat er onvoldoende meetlocaties worden gevonden.” ■

Interesse om Duosep-V in minstens zes vrijloopkraamhokken te installeren en zo mee te werken aan een officiële meetcampagne? Neem contact op met Inagro via sandra.debevere@inagro.be.

De veelbelovende Nederlandse resultaten maken duidelijk dat het potentieel groot is.

Jovas VAK-hokindeling.

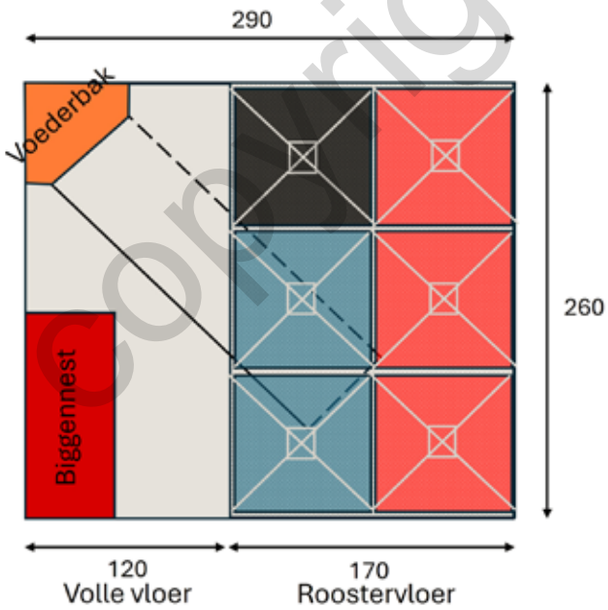

Grondplan schuine opstelling vrijloopkraamhok.

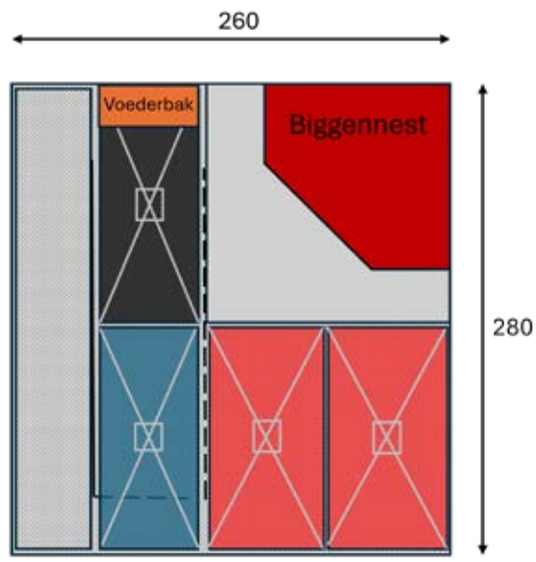

Grondplan rechte opstelling vrijloopkraamhok.

Zwart staat voor opvang morswater,

blauw voor opvang mest en urine en

rood voor extra opvang mest en urine in vrijloopperiode.

Copyright Boerenbond

Ellen de Jong, sectorconsulent

© TWAN WIERMANS

Van Sanitel tot salmonella, wat moet je wettelijk weten?

De Belgische en Europese wetgeving legt pluimveehouders een aantal verplichtingen op inzake identificatie, registratie en diergezondheid. Die regels gelden niet alleen voor professionele bedrijven, maar in bepaalde gevallen ook voor kleinere en mobiele pluimveehouderijen. Dit artikel geeft een overzicht over het wat en waarom.

copyright Boerenbond

Identificatie en registratie: waarom en wanneer?

Identificatie en registratie (I&R) vormen de basis van de traceerbaarheid van pluimvee. Via het Sanitel-systeem kunnen overheden en sectororganisaties dieren en dierlijke producten opvolgen. Dit is essentieel voor de voedselveiligheid en voor een snelle aanpak van dierziekten.

De verplichting hangt af van het aantal dieren en van het doel waarvoor ze gehouden worden. Voor hobbypluimvee waarvan de producten (eieren en vlees) nooit in de voedselketen terechtkomen, geldt doorgaans geen registratieplicht. Uitzonderingen zijn houders van meer dan 199 dieren, houders van loopvogels of deelnemers aan markten.

Zodra eieren of vlees buiten het eigen gezin worden verkocht, weggegeven of op een andere manier in de voedselketen terechtkomen, is registratie wel verplicht. Afhankelijk van het aantal dieren wordt men geregistreerd als bedrijf met geringe capaciteit of als professioneel pluimveebedrijf.

Daarnaast moeten pluimveehouders onder meer een bedrijfsregister bijhouden; bepaalde verplaatsingen registreren en transportdocumenten gebruiken bij vervoer van dieren; wijzigingen van bedrijfsgegevens melden en wettelijke bijdragen betalen.

Verplichtingen rond dierziektebestrijding

De Europese Diergezondheidsverordening en de Belgische diergezondheidswetgeving leggen een sterke nadruk op preventie en bioveiligheid. Voor pluimveehouders betekent dit onder meer dat zij een meldingsplicht hebben. Verdachte symptomen van aangifteplichtige ziekten moeten onmiddellijk gemeld worden aan hun dierenarts en de bevoegde overheid. Dat geldt onder meer voor vogelgriep (aviaire influenza) en de ziekte van Newcastle.

Bioveiligheid

Daarnaast moet elke pluimveehouder redelijke maatregelen nemen om insleep en verspreiding van ziektekiemen te voorkomen. Voorbeelden zijn:

- enkel de personen die echt nodig zijn voor de bedrijfsvoering mogen de stal betreden;
- reinigen en ontsmetten van materiaal en voertuigen;
- aangepaste bedrijfskledij en schoeisel;
- voorkomen van contact met wilde vogels;
- correcte kadaveropslag.

Monitoring en bestrijdingsprogramma's

Voor verschillende ziekten zijn er ook wettelijke programma's. Vooral salmonellabestrijding is in de pluimveesector sterk gereglementeerd. Afhankelijk van de productierichting zijn staalnames, analyses en opvolging verplicht. Bij uitbraken van bepaalde ziekten kan de overheid bijkomende maatregelen opleggen, zoals vervoersverboden, ophokplicht, beschermingszones of zelfs ruiming van besmet pluimvee. De bestrijding van vogelgriep is hiervan het bekendste voorbeeld.

Wat met mobiele kippenstallen?

Mobiele kippenstallen winnen aan populariteit, maar vormen juridisch geen aparte categorie binnen de diergezondheidswetgeving. Uit discussies binnen de sector blijkt dat hierover soms misverstanden bestaan. Belangrijk om weten is dat een mobiele kippenstal niet vrijgesteld is van verplichtingen inzake: identificatie en registratie; diergezondheid; salmonellacontroles; bioveiligheidsmaatregelen; en transport- en slachtwetgeving.

Een mobiele kippenstal is niet vrijgesteld van wettelijke verplichtingen.

Ook wanneer leghennen dus in een mobiele stal worden gehouden en de eieren in de voedselketen terechtkomen, geldt dezelfde basisregel. Het bedrijf moet correct geregistreerd zijn, voldoen aan de toepasselijke sanitaire voorschriften en de eieren dienen gestempeld te worden. Wel bestaan er op het vlak van vergunningen of ruimtelijke ordening soms discussies over de juridische kwalificatie van mobiele constructies. Dat verandert echter niets aan de verplichtingen inzake diergezondheid en registratie.

Bescherm de pluimveesector

Of het nu gaat om een klassiek pluimveebedrijf, een kleinschalige hobbyhouderij of een mobiele kippenstal: zodra pluimvee of eieren in de voedselketen terechtkomen, komen er ook wettelijke verplichtingen bij kijken voor wat de volksgezondheid en ziektepreventie betreft. Correcte registratie, een goede administratie en een doorgedreven aandacht voor bioveiligheid vormen niet alleen een wettelijke vereiste, maar zijn ook essentieel om de pluimveesector te beschermen tegen ernstige dierziekten zoals vogelgriep en salmonella. ■

Verplichtingen in het kort

Bedrijfsregister bijhouden

Verplaatsingen registreren

Transportdocumenten gebruiken

Wijzigingen van bedrijfsgegevens melden

Wettelijke bijdragen betalen

copyright Boerenbond

“Goed voer is een hefboom voor de toekomst”

138270M25

‘t Munckenei uit Wingene is een van de grotere pakstations van Vlaanderen. Wekelijks vinden miljoenen eieren via het bedrijf de weg naar de Belgische retail- en foodmarkt. Al vier jaar werkt ‘t Munckenei samen met Aveve. Wat begon als een klassieke leveranciersrelatie groeide uit tot een partnerschap rond voer, rendabiliteit en duurzaamheid.
Als pakstation, eierhandelaar én pluimveehouder met 126.000 eigen leghennen heeft ’t Munckenei nood aan een partner die de volledige keten begrijpt. “Aveve beschikt over veel kennis van de leghennensector en denkt actief mee over de uitdagingen waarmee we dagelijks geconfronteerd worden”, vertelt Stefaan Verhelle. “Onze contactpersoon zoekt samen met ons naar oplossingen en ondersteunt ons ook bij strategische keuzes, zoals het aankopen van voer op langere termijn tegen een vaste prijs.”
Duurzaamheid speelt daarbij een steeds grotere rol. Bij ’t Munckenei wordt al jaren gewerkt rond efficiënter grondstoffengebruik en recyclage. Vandaag ligt de focus ook op energie en waterbeheer. Het bedrijf verbeterde zijn EcoVadis-score, is SBTi-geregistreerd en investeert verder in CO_2-reductie. Zo komen er binnenkort 804 zonnepanelen op het dak van het pakstation, aangevuld met twee batterijen, waardoor meer dan de helft van het energieverbruik zelf zal worden opgewekt.

Testen

Samen met Aveve onderzoekt ’t Munckenei hoe ook voer kan bijdragen aan een lagere milieu-impact. “Dankzij zes identieke stallen kan ’t Munckenei verschillende voeders onder dezelfde omstandigheden vergelijken. Momenteel wordt onder meer getest met voeders die minder soja bevatten en met soja afkomstig uit niet-recent ontboste gebieden. De eerste resultaten tonen nauwelijks verschillen in productie. Tegelijk bieden lokale grondstoffen, zoals erwten, kansen om minder afhankelijk te worden van internationale markten en meer ruimte te creëren voor biodiversiteit en vruchtafwisseling op het veld. Het is een verhaal waar we als sector alleen maar bij winnen.”

Duurzaam én rendabel

Voor Stefaan Verhelle blijft rendabiliteit daarbij een absolute voorwaarde. “Duurzaamheid mag nooit losstaan van economische haalbaarheid. We verwachten dat innovaties bijdragen aan CO_2-reductie, maar ook dat ze werkbaar en betaalbaar blijven.” Juist daarom waardeert hij de samenwerking met Aveve. “Aveve combineert kennis, praktijkervaring en een realistische aanpak. Door samen te testen en ervaringen op te bouwen, zetten we stappen vooruit.”

Samen vooruitkijken

Ondertussen neemt de vraag naar eieren alleen maar toe. “Ook bij een jonge generatie. Het ei is de goedkoopste eiwitbron, beter dan allerlei poedertjes en makkelijker te consumeren. Er is dus zelfs nog meer mogelijk, zeker als we focussen op onze lokale, meer kwalitatieve eierproductie. We leven in snel veranderende tijden en moeten onze sterktes durven uitspelen tegenover geïmporteerde eieren.” ■

Voor ‘t Munckenei blijft de ambitie glashelder: een betrouwbare partner zijn voor retail en foodservice, met een voerpartner die op dezelfde golflengte zit. “Samen kunnen we de eiersector naar een nóg hoger niveau tillen.”

copyright Boerenbond

“Laat geen geld liggen: heb je je accijnsvrijstelling al gecontroleerd?”

David Deheyder: “Vergeet net dat land- en tuinbouwbedrijven recht hebben op een accijnsvrijstelling voor professioneel verbruik van energieproducten. Vroeger was dit al het geval voor olieproducten en kon je een contingent rode mazout aanvragen. Intussen zijn de oliecontingenten vervangen door een systeem waarbij ook elektriciteit en aardgas in aanmerking komen. Controleer op je energiefactuur of de accijnsvrijstellingen correct worden toegepast. Indien niet, dien een nieuwe aanvraag in. Hulp nodig? Kom even langs bij je dienstbetoonconsulent.”

Vraag advies aan onze experts

Antwerpen	**data**	**enkel op afspraak**	**telefoon**	**adres**
Brecht	6, 13, 20, 27 okt & 3 nov	dinsdag (9.30-12.00)	0477 34 17 77	SBB, Vaartstraat 79
Sint-Katelijne-Waver	7, 21 okt & 4 nov	tweewekelijks op woensdag (9.30-12.00)	0477 34 17 77	SBB, Mechelsesteenweg 109 A
Geel	1, 8, 15, 22, 29 okt & 5 nov	donderdag (9.30-12.00)	0477 34 17 77	Boerenbond, Maal 1
Vlaams-Brabant		**enkel op afspraak**		
Pepingen	5, 12, 19, 26 okt & 2 nov	maandag (10.00-14.00)	0473 88 21 05	Dravershof, Ninoofsesteenweg 94
Leuven	na afspraak	na afspraak	0473 88 21 05	Boerenbond, Diestsevest 40
Londerzeel	6, 20 okt & 3 nov	tweewekelijks op dinsdag (9.00 - 13.00)	0473 88 21 05	Gildenhuis, Gildenstraat 19
Neerlinter	8, 22 okt & 5 nov	tweewekelijks op donderdag (9.30-12.30)	0473 88 21 05	KBC Verzekeringen, Kasteelstraat 8
Bekkevoort	1, 15 & 29 okt	tweewekelijks op donderdag (9.30-12.30)	0473 88 21 05	SBB, Staatsbaan 106
Limburg		**enkel op afspraak**		
Genk	na afspraak	na afspraak	011 30 37 10	Boerenbond, Jaarbeurslaan 29, 2de verdiep
Sint-Truiden	13 & 27 okt	tweewekelijks op dinsdag (9.00-12.00)	011 30 37 10	SBB, Tiensesteenweg 178, blok A (boven Decathlon)
Bree	8, 22 okt & 5 nov	tweewekelijks op donderdag (9.00-12.00)	011 30 37 10	SBB, Sportlaan 19 (nieuwe locatie + andere dag!)
Tongeren	1, 15 & 29 okt	tweewekelijks op donderdag (9.00-12.00)	011 30 37 10	SBB, Aniciuspark 16
Oost-Vlaanderen		**enkel op afspraak**		
Aalst	6, 20 okt & 3 nov	tweewekelijks op dinsdag (9.30-12.00)	09 243 88 28	SBB, Korte Keppestraat 7 bus 11
Oudenaarde	7, 21 okt & 4 nov	tweewekelijks op woensdag (9.30-12.00)	09 243 88 28	SBB, Wortegemstraat 22
Zottegem	8, 22 okt & 5 nov	tweewekelijks op donderdag (9.30-12.00)	09 243 88 28	K40, Kloosterstraat 40
Maldegem	13 & 27 okt	tweewekelijks op dinsdag (9.00-12.00)	0474 49 75 58	SBB, Koning Leopoldlaan 81G
Lochristi	1, 8, 15, 22, 29 okt & 5 nov	donderdag (9.00-12.00)	0474 49 75 58	SBB, Rivierstraat 62
Sint-Denijs-Westrem	1, 8, 15, 22, 29 okt & 5 nov	donderdag (13.00-16.00)	0474 49 75 58	Boerenbond, Kortrijksesteenweg 1144 J
Beveren	7, 21 okt & 4 nov	tweewekelijks op woensdag (13.00-16.00)	0477 34 17 77	SBB, Gentseweg 188
West-Vlaanderen		**enkel op afspraak**		
Diksmuide	5, 12, 19, 26 okt & 2 nov	maandag (9.00-12.00)	0478 34 39 50	SBB, Kaaskerkestraat 100
Roeselare	6, 13, 20, 27 okt & 3 nov	dinsdag (9.00-16.00)	051 26 03 80	Boerenbond, Diksmuidsesteenweg 406
Veurne	7, 14, 21, 28 okt & 4 nov	woensdag (9.00-12.00)	0478 34 39 50	Dienstencentrum De Zonnebloem, Zuidstraat 67
Loppem	6, 13, 20, 27 okt & 3 nov	dinsdag (13.00-16.00)	0474 49 75 58	SBB, Autobaan 6A
Gistel	6, 20 okt & 3 nov	tweewekelijks op dinsdag (9.00-11.30)	0474 49 75 58	Vrijetijdscentrum Zomerloos, Sportstraat 1
Ieper	13 & 27 okt	tweewekelijks op dinsdag (9.30-13.00)	09 243 88 28	SBB, Diksmuidseweg 95
Zwevegem	14 & 28 okt	tweewekelijks op woensdag (9.00-12.00)	09 243 88 28	SBB, Harelbeekstraat 169
Tielt	15 & 29 okt	tweewekelijks op donderdag (8.30-12.00)	09 243 88 28	SBB, Sint-Janstraat 185

BOEREN BOND adviseert

Meer info over fyto, antwoorden op vragen, instructies en ledenvoordelen vind je op onze website. Of maak een afspraak voor een van onze zitdagen. ***Het eerste halfuur is gratis.*** *Je kan ook bellen naar onze infolijn 016 28 61 61 of mailen naar info@boerenbond.be.*

copyright Boerenbond

Tom Destoop, verantwoordelijke Mechanisatie

Dankzij het eigen wifinetwerk stuurt de AURA zelf de toevoer van het krachtvoer of mineralen aan. Ook sectionale poorten laat de AURA zelf open- en dichtgaan.

copyright Boerenbond

Eerste AURA-voedermengwagen succesvol opgestart in België

Vijf jaar geleden stelde Kuhn in Frankrijk de AURA voor, een autonome zelfrijdende voedermengwagen die het voeren grotendeels automatiseert. Zoals bij veel technologische innovaties duurde het even voordat de machine haar weg vond naar de praktijk. Eind april nam het melkveebedrijf van Elke Deraedt en Dries D'Hallewin bij ons het eerste exemplaar in gebruik. Invoerder Packo Agri en dealer Audenaert nv uit Lembeke werkten hiervoor samen bij de inwerkingstelling. Na meer dan 600 draaiuren polsen we naar de praktijkervaringen. ▸

copyright

Waarom de AURA?

De keuze voor de AURA kwam voort uit de behoefte om tijd vrij te maken voor Dries, die als landmeter buitenshuis werkt. Naast zijn hoofdberoep staat hij in voor het voederen van de dieren, terwijl Elke het melken van de koeien en de dagelijkse dierverzorging op zich neemt. “Veel landbouwers die tijd willen besparen, denken meteen aan een melkrobot. Onze melkstal is echter nog relatief nieuw en bovendien geef ik er de voorkeur aan om de koeien zelf te melken”, maakt Elke de balans op.
Door zijn professionele activiteiten werd het voor Dries steeds moeilijker om het voederen op de juiste tijdstippen in te plannen. De komst van de zelfrijdende voedermengwagen bood een passende oplossing. Dankzij de automatisering verloopt het voederen nu zelfstandig, zonder dat dit ten koste gaat van de regelmaat of de kwaliteit van het rantsoen. Daarnaast heeft Dries een uitgesproken interesse in nieuwe technologie en de mogelijkheden die deze innovatieve machine biedt. Experimenteren met de instellingen en het systeem verder optimaliseren liggen hem dan ook goed. Zo blijft hij nauw betrokken bij het voederproces, maar kan hij dat doen op momenten die beter aansluiten bij zijn professionele agenda.
Eén groep koeien krijgt vier keer per dag vers voer. De eerste gift gebeurt om 5 uur ‘s ochtends al en de laatste om 23 uur.
De andere twee groepen worden drie keer per dag gevoederd.
Volgens Kuhn volstaat gemiddeld een halve minuut per koe per week om het voederproces op te volgen. Voor een melkveebedrijf met 150 melkkoeien komt dat neer op ongeveer anderhalf uur werk elke week. Die tijd gaat hoofdzakelijk naar het openen van de verschillende voersilo’s, het bijvullen van diesel en het uitvoeren van het noodzakelijke onderhoud aan de zelfrijdende autonome voedermengwagen.

Gekende Kuhn-voedertechniek

Naast zijn autonome aansturing bouwt de AURA voort op de jarenlange expertise van Kuhn in klassieke voedermengwagens. De machine is uitgerust met een freeskop die alle gangbare soorten kuilvoer kan

De silowanden moesten worden verhoogd om de door Kuhn vooropgestelde 1,8 meter hoogte te bereiken.

De AURA kan een rit maken om enkel het voer bij te schuiven.

Balen vormen geen probleem om mee te nemen in het rantsoen.

Eind april nam het melkveebedrijf van Elke Deraedt en Dries D’Hallewin bij ons het eerste exemplaar in gebruik.

copyright boerenbond

laden tot een hoogte van 4 meter. Met een werkbreedte van 60 cm koos Kuhn bewust voor een compromis tussen een voldoende hoge laadsnelheid en een laag energieverbruik. Daardoor oogt het laden misschien niet bijzonder snel. Bij een autonome machine is snelheid echter minder doorslaggevend dan een betrouwbaar en efficient werkproces. Bij producten zoals volledige voederbieten kunnen zich problemen voordoen. Die worden daarom best vooraf verkleind.
De mengkuip heeft een inhoud van 3 m³ en is uitgerust met twee verticale vijzels die zorgen voor een snelle en homogene menging van het rantsoen. Het voer wordt via een dwarsband zowel links als rechts uitgedoseerd, waardoor de machine flexibel inzetbaar is in uiteenlopende stalindelingen. Bij elke voederbeurt borstelt de AURA bovendien automatisch de voergang schoon. Desgewenst kan de machine ook geprogrammeerd worden om enkel het voer aan te schuiven, zonder een nieuwe voedergift te verstrekken.

Frederic Audenaert:

“De Librafeed-app is ontwikkeld door mensen die zelf dagelijks voederen en dat merk je in het gebruiksgemak.”

Autonoom rijden

Voor de autonome navigatie maakt de AURA constant gebruik van twee positioneringssystemen die elkaar voortdurend aanvullen en corrigeren, zowel binnen als buiten. Voor de ingebruikname wordt het volledige bedrijf ingemeten en digitaal in kaart gebracht. Daarbij worden alle actiepunten - zoals laad- en loslocaties - vastgelegd en met elkaar verbonden tot de rijroutes die de machine autonoom aflegt. Buiten navigeert de AURA met behulp van RTK-gps, gecombineerd met odometrie,

Op het melkveebedrijf rijdt de AURA op enkele meters van de achterdeur. Gelukkig is de veiligheid gegarandeerd. Zodra er een obstakel verschijnt, stopt de machine. Hij hervat zijn taak zodra het obstakel niet meer ‘zichtbaar’ is.

waarbij de wielomwentelingen worden gebruikt om de afgelegde afstand en positie continu te verfijnen. Omdat het gps-signaal in stallen minder betrouwbaar kan zijn, schakelt de machine daar automatisch over op een Lidar-systeem. Dat bepaalt de positie aan de hand van vaste herkenningspunten in de omgeving, zoals steunpalen, zodat de machine ook binnen nauwkeurig haar traject kan blijven volgen. Dankzij deze navigatietechniek zijn geen speciale aanpassingen aan de infrastructuur nodig. De AURA kan probleemloos rijden op zowel gepolierde beton als onverharde ondergrond of kiezels. Omdat de machine niet afhankelijk is van een vast geleidingssysteem, kunnen wijzigingen aan de bedrijfsinfrastructuur - bijvoorbeeld een nieuwe sleufsilo - snel en eenvoudig in de software worden opgenomen.

Librafeed

Via de Kuhn Librafeed-interface programmeert de gebruiker de verschillende rantsoenen op basis van een vooraf gedefinieerde lijst met voedercomponenten. Vervolgens wordt het distributieschema opgesteld, waarbij het aantal voederbeurten en de gewenste tijdstippen worden vastgelegd. Zowel voor elk rantsoen als voor elk afzonderlijk ingrediënt kan je de machineparameters nauwkeurig instellen en aanpassen. De applicatie zou erg gebruiksvriendelijk zijn en wijzigingen zijn zeer gemakkelijk aangebracht.

Veiligheid boven alles

Bij een autonome machine staat veiligheid vanzelfsprekend centraal. Daar hebben de ontwikkelaars veel aandacht aan besteed. De AURA is uitgerust met sensoren die voortdurend de omgeving controleren. Zodra een onverwacht obstakel wordt gedetecteerd, stopt de machine onmiddellijk. Als het obstakel verdwenen is, hervat ze automatisch haar werkzaamheden. Een voorbijlopende hond of een persoon die het traject kruist, vormt daardoor geen probleem.
Naast de ingebouwde veiligheidssystemen besteedt Kuhn ook veel aandacht aan een veilige werkomgeving. Voor de ingebruikname inspecteert een gespecialiseerd team het volledige bedrijf om na te gaan of aan alle veiligheidsvoorschriften is voldaan. Ook na de opstart volgt hercontrole om te verifiëren dat de omstandigheden ongewijzigd veilig zijn. “Het is ondenkbaar dat Kuhn een machine in gebruik zal stellen als niet aan alle veiligheidsvoorwaarden is voldaan”, benadrukt productspecialist Cédric Berckmans van Packo Agri. Zo moeten de wanden van de voersilo’s minstens 1,8 meter hoog zijn om een veilige werking van de machine te garanderen. ■

copyright Boerenbond

Als ‘t
op landbouw
aankomt,
trekken
wij de kar.
Onze Experts in the Field gaan vol voor vooruitgang. Van akker tot stal. Van serre tot tuin.
From field to future.
125
YEARS
arvesta

Kom jij meewerken aan de landbouw van morgen?
Check onze vacatures op jobs.arvesta.eu

“Nieuw regelgevend kader is tussenstation, geen eindstation”

© IVAN DE CLERCQ

Victor Cerpentier

Is eigen compost een win-win?

Van de voordelen van compostering hoef je Victor en Alexander Cerpentier uit Kieldrecht niet te overtuigen. Zij waagden recent de sprong om te investeren in een compostkeerder waarmee ze hun eigen velden kunnen voorzien van eigen boerderijcompost. Een forse investering, maar boerderijcompost is een win voor zowel landbouw als natuur.

Alexander en zoon Victor Cerpentier hebben een akkerbouwbedrijf. Daarnaast hebben ze nog een tak schapenhouderij die ook wordt ingezet voor de begrazing van natuurgebieden rond de haven. Tijdens een pilootproject aan de Belgische kant van het Grenspark Groot-Saeftinghe gingen ze met zes collega’s aan de slag om te kijken waar landbouwers en natuurbeheerders elkaar kunnen vinden in het samenbrengen van de juiste grondstoffen voor de productie van boerderijcompost. Rond de Waaslandhaven liggen wenselijke natuurgebieden. Daar wordt maaisel en houtig materiaal afgevoerd om zo te kunnen verschralen. “Maar dat materiaal is ook een perfecte grondstof om in combinatie met andere wenselijke reststromen afkomstig van de land- en tuinbouwsector om te vormen tot hoogwaardige compost”, weet Alexander.

Vertrekken vanuit de bodem

Boerderijcompostering gaat om land- en tuinbouwers die compost maken voor de eigen velden. Van commercialisatie is geen sprake, en dus is er ook geen concurrentie met grote composteerinstallaties. “Het uitgangspunt is anders. Wij starten vanuit de bodem en de vele voordelen die compost kan bieden. Tegelijkertijd bieden we een oplossing aan voor het restmateriaal uit natuurgebieden dat nu geen toepassing kent en als afval wordt afgevoerd”, vertelt Victor. Compostrijke bodems hebben ook minder inputs nodig van bijvoorbeeld kunstmest, wat dus ook op die manier onrechtstreeks een besparing kan betekenen.

Tussen stoelen

Hoewel een brede toepassing van boerderijcompost hier enkel winnaars zou opleveren, is de praktische toepassing weerbarstig. Regelgevend blijkt boerderijcompostering tussen verschillende stoelen te vallen. Regels rond mest, afval of vergunningen werken elkaar of compostering soms tegen. “Zo wordt compost met bijvoorbeeld 10% stalmest in het plantaardig beginproduct aan het eind van de rit gezien als een 100% dierlijk eindproduct, wat de toepassing meteen beperkt.”

Gebiedsgericht werken

Ook het nieuwe wettelijk kader zal hier vermoedelijk nog geen oplossing voor bieden. De verwachting is dat het nieuwe kader omschrijft dat boeren zich per drie kunnen verenigen in één samenwerkingsverband. Deze kunnen hun stromen samenbrengen. De compostkeerder mag van een derde partij komen. Victor wil zijn compostkeerder in het Waasland dan ook aanbieden aan andere boeren. “De terugverdientijd van een composteerder is moeilijk te berekenen. Het volle effect van compost zie je pas na vele jaren. Organisch materiaal gebruiken uit natuurbeheer vraagt daarnaast heel wat afspraken. Niet elk materiaal is even geschikt. Boeren en natuurbeheerders zullen elkaar moeten vinden en de juiste afspraken maken over onder andere maaitijdstippen, samenstelling en volumes. Dat zal het makkelijst gaan als er gebiedsgericht wordt samengewerkt. Ook daar wil ik een rol in spelen. Boeren willen immers vanzelfsprekend het beste eindproduct voor hun eigen velden. Natuurbeheerders en veel beleidsmensen weten dat ook, maar dat vertrouwen zou nog wat meer uit de regelgeving mogen blijken.” ■ Ivan De Clercq

copyright Boerenbond

Caroline Van der Heyden, adviseur Studiedienst

Nu is het tijd om vooruit te gaan

Op 14 september stond boerderijcompostering opnieuw volop in de belangstelling tijdens het evenement van ILVO. Daar werd niet alleen de opgebouwde kennis uit onderzoek en praktijk gedeeld, maar kwam er ook een belangrijk politiek signaal. Vlaams minister van Landbouw Brouns gaf aan dat de regelgeving voor boerderijcompostering er volgend jaar moet komen. Voor veel landbouwers is dat een langverwachte stap vooruit.

Want laten we eerlijk zijn: over weinig onderwerpen werd de voorbije jaren zoveel gesproken en overlegd als over boerderijcompostering. Terwijl in de praktijk al jarenlang wordt aangetoond welke meerwaarde compost kan bieden voor bodemstructuur, organische stof, biodiversiteit en waterbergend vermogen bleef het regelgevende kader achterwege. De voorbije jaren stonden daardoor vaak meer in het teken van studies, onderzoeken en discussies dan van concrete toepassing op landbouwbedrijven.
De aankondiging van de minister creëert eindelijk het langverwachte perspectief waardoor het kader duidelijk zal zijn hoe landbouwers ermee aan de slag kunnen. Tegelijkertijd moeten we onszelf durven afvragen waar de echte uitdaging ligt. Want regelgeving is belangrijk, maar ze zal op zich geen enkele composthoop maken. Het succes van boerderijcompostering zal uiteindelijk niet bepaald worden door wat er op papier staat, maar door wat er gebeurt op het erf en op het veld.

Dossier met lange voorgeschiedenis

Dat boerderijcompostering vandaag zo hoog op de agenda staat, komt niet uit het niets. Al meer dan twintig jaar wordt in Vlaanderen onderzoek uitgevoerd naar compostering op landbouwbedrijven. ILVO leverde hierin pionierswerk, samen met praktijkcentra, landbouwers en andere partners. In die periode groeide niet alleen de kennis over het composteerproces zelf, maar werden ook de effecten op bodemkwaliteit, koolstofopslag en nutriëntenbeheer steeds beter in kaart gebracht. ▸

© JORIS SNAET

Copyright Boerenbond

Caroline Van der Heyden, adviseur Studiedienst

Ook vanuit Boerenbond volgen we dit dossier al vele jaren van dichtbij. We hebben consequent gepleit voor een werkbaar kader dat landbouwers de mogelijkheid geeft om organische reststromen op een nuttige manier in te zetten op hun bedrijf. Daarbij vertrokken we steeds van één eenvoudige gedachte: wat goed is voor de bodem, moet ook een eerlijke kans krijgen binnen het beleid.

Dat traject verliep niet altijd vanzelfsprekend. De voorbije jaren werden verschillende denksporen onderzocht. Sommige voorstellen waren zo streng dat ze in de praktijk nauwelijks uitvoerbaar zouden zijn geweest. Er werd sterk gekeken naar mogelijke risico's, terwijl oplossingen soms moeilijker hun weg vonden naar de discussie. Verschillende administraties, onderzoeksinstellingen en organisaties brachten hun eigen invalshoek aan. Dat is logisch en zelfs noodzakelijk in een dossier dat raakt aan landbouw, milieu, vergunningen, afvalregelgeving en waterkwaliteit. Maar daardoor verliep het proces soms moeizaam.

Net daarom heeft Boerenbond meermaals aan de alarmbel getrokken wanneer het evenwicht dreigde verloren te gaan. Samen met andere landbouworganisaties, ILVO, BioForum, praktijkcentra en zelfs ook natuurorganisaties werd gezocht naar een kader dat zowel werkbaar als verantwoord is. Dat overleg heeft uiteindelijk geleid tot een belangrijke bijsturing van het traject. Waar aanvankelijk vooral beperkingen centraal stonden, kwam er geleidelijk meer aandacht voor haalbaarheid, economische realiteit en praktische toepasbaarheid.

Waarom boerderijcompostering vandaag belangrijker is dan ooit

De interesse in boerderijcompostering groeit niet toevallig. Landbouwers worden steeds vaker geconfronteerd met de gevolgen van klimaatverandering. Langere droge periodes worden afgewisseld met intense regenbuien. Bodems krijgen meer te verduren en de nood aan een sterke bodemkwaliteit wordt elk jaar duidelijker.

Een bodem met voldoende organische stof is beter bestand tegen extremen. Hij kan meer water vasthouden tijdens droge periodes en laat water beter infiltreren wanneer er veel neerslag valt. Bovendien vormt een gezonde bodem de basis voor een weerbare landbouwproductie.

Boerderijcompostering kan daarin een belangrijke rol spelen. Door lokaal beschikbare stromen te verwerken tot stabiele compost wordt organische koolstof teruggebracht naar de bodem. Tegelijk biedt het kansen om kringlopen beter te sluiten en reststromen uit landbouw, natuur- en landschapsbeheer op een zinvolle manier te valoriseren.

Dat maakt boerderijcompostering veel meer dan een technisch composteerproces. Het is een instrument dat raakt aan bodembeleid, klimaatadaptatie, circulariteit en duurzame voedselproductie. Het past bovendien binnen de ambitie van vele landbouwers om hun bedrijf verder toekomstbestendig te maken.

Vertrouwen als vertrekpunt

Als er één les uit de voorbije jaren kan worden getrokken, dan is het wel dat innovatie nood heeft aan vertrouwen. Natuurlijk moeten milieu en omgeving beschermd worden. Niemand betwist dat. Ook landbouwers zelf hebben belang bij duidelijke spelregels en een degelijk kader. Maar wanneer elk mogelijk risico aanleiding geeft tot nieuwe voorwaarden, bijkomende controles of extra administratieve verplichtingen, dreigt het systeem zichzelf vast te rijden.

© JORIS SNAET

copyright Boerenbond

Het is tijd om landbouwers het vertrouwen te geven om ermee aan de slag te gaan.

Caroline Van der Heyden
adviseur Studiedienst
caroline.van.der.heyden@boerenbond.be

Boerderijcompostering is daarvan een goed voorbeeld. De kennis is aanwezig. De onderzoeken zijn uitgevoerd. Proefprojecten hebben waardevolle ervaringen opgeleverd. Praktijkvoorbeelden tonen aan dat landbouwers hier op een verantwoorde manier mee aan de slag kunnen. Dan moet er ook een moment komen waarop vertrouwen het wint van achterdocht.

Als er één les uit de voorbije jaren kan worden getrokken, dan is het wel dat innovatie nood heeft aan vertrouwen.

Dat vertrouwen betekent niet dat alles zomaar kan. Het betekent wel dat landbouwers erkend worden als professionele ondernemers die in staat zijn om op een correcte manier met deze techniek om te gaan. Zoals bij zoveel innovaties in de landbouw zal ervaring op het terrein uiteindelijk de beste leermeester zijn. We kunnen niet blijven discussiëren alsof we nog altijd aan het begin van het traject staan. De sector heeft nood aan duidelijkheid. Niet aan nog meer rondjes rond dezelfde tafel.

Regelgeving is slechts het begin

De aankondiging van de minister is daarom een belangrijke mijlpaal. Maar ze mag niet worden beschouwd als het eindpunt van het verhaal. Integendeel. Op het moment dat de regelgeving er komt, begint eigenlijk pas de meest interessante fase. Want dan verschuift de aandacht van beleidsdocumenten naar de praktijk. Van vergaderzalen naar landbouwbedrijven. Van voorwaarden naar uitvoering. Een goede compost ontstaat immers niet omdat een regelgever dat voorschrijft. Ze ontstaat doordat een landbouwer het proces correct begeleidt. Wie compost maakt, weet dat vele factoren een rol spelen: de keuze van de inputstromen, de verhouding tussen koolstofrijke en stikstofrijke materialen, het vochtgehalte van de hoop, de temperatuurontwikkeling, de zuurstofvoorziening, het tijdig keren van de compost, de locatie, de timing, de opslag van het eindproduct … Het zijn allemaal elementen die bepalen of men uiteindelijk kwalitatieve compost produceert of niet. Daarom moet de komende periode minstens evenveel aandacht gaan naar opleiding, begeleiding, demonstratieprojecten en kennisuitwisseling als naar regelgeving. De overheid kan een kader creëren, maar het succes zal afhangen van de kennis en ervaring van de mensen die ermee aan de slag gaan.

Sector moet de kans grijpen

Ook voor de landbouwsector zelf ligt er een verantwoordelijkheid. Jarenlang hebben we gepleit voor een werkbaar kader rond boerderijcompostering. Terecht. Maar zodra dat kader er is, moeten we ook tonen dat dit vertrouwen verdiend is. Boerderijcompostering vraagt vakmanschap. Het vraagt opvolging, planning en engagement. Het vraagt investeringen in kennis en soms ook in materiaal. Dat mag echter geen reden zijn om af te wachten. Integendeel. Net omdat het potentieel zo groot is, moeten we als sector de kans grijpen om goede praktijkvoorbeelden uit te bouwen. Landbouwers leren traditioneel veel van elkaar. Demonstratiebedrijven, praktijknetwerken en ervaringsuitwisseling zullen de komende jaren waarschijnlijk minstens even belangrijk zijn als nieuwe regelgeving.
Want uiteindelijk heeft niemand baat bij een systeem dat enkel op papier bestaat. Wat we nodig hebben, zijn landbouwers die met overtuiging aan de slag gaan en die kunnen aantonen welke meerwaarde boerderijcompostering biedt voor hun bodem en hun bedrijf. ■

Tijd om vooruit te gaan

Met de aankondiging van minister Brouns op 14 september ligt er eindelijk een duidelijk politiek engagement op tafel: volgend jaar moet er een regelgevend kader voor boerderijcompostering komen. Dat is een belangrijk signaal, maar na jaren van onderzoek, overleg en praktijkervaring verwacht de sector nu vooral dat die belofte ook snel wordt omgezet in concrete en werkbare regelgeving.

De voordelen van boerderijcompostering zijn voldoende onderbouwd. We kunnen niet blijven draaien in dezelfde discussies. Het is tijd om landbouwers het vertrouwen te geven om ermee aan de slag te gaan.

Boerenbond blijft constructief meewerken aan een haalbaar kader, maar eens dat er is moet de focus verschuiven naar de praktijk. Want de toekomst van boerderijcompostering ligt niet in beleidsnota's, maar in landbouwers die werken aan sterke compost, sterke bodems en sterke landbouwbedrijven.

De overheid moet nu de deur openen. Vervolgens is het aan ons als sector om die kans met beide handen te grijpen en er op het terrein een succes van te maken.

copyright Boerenbond

Liesbet Corthout

“Muziek kan je altijd opnieuw oppikken”

Marjan Denie groeide op in het ‘dorp in de Kempen’ waarover Louis Neefs in 1960 al zong: Gierle. Intussen woont ze in Kasterlee met haar gezin, maar de band met het muzikale Gierle blijft sterk. Marjan is de dochter van een goudsmid en volgde zelf ook die opleiding. Intussen brengt ze geen sieraden meer in vorm, maar wel fruitbomen.

Hoebenschot Plant en Tuin is het bedrijf van Marjan en haar echtgenoot Geert. De ‘Tuin’ in de naam verwijst naar het bedrijf van Geert, die tuinarchitect is. ‘Plant’ is de afdeling waarin Marjan zich kan uitleven. “Het begon met te veel bestelde plantjes voor de tuinaanleg die we zelf verder gingen opkweken. Daaruit ontstond onze eigen sierplantenkwekerij. Mettertijd zijn we overgeschakeld naar het telen van fruitbomen. Er zijn niet zo veel van die telers en het bleek een leuke aanvulling. Geert noch ik komen uit een kwekersfamilie, dus we hebben veel moeten leren. We hebben ons erin verdiept en intussen mogen we zeggen dat we op de kaart staan als fruitboomkwekers.
We vinden het heel belangrijk dat we onze klanten een succesbeleving kunnen bieden. We scholen onszelf geregeld bij en delen die kennis via lessen en workshops. Daarvoor zetten we ook experts in zoals Laurent Bernaerts. Door onze klanten van nabij te begeleiden, houden we de vinger aan de pols en ontdekken we aan welke kennis het hen ontbreekt en waar zij mee worstelen. Klimaatuitdagingen zijn een realiteit. Uiteindelijk doen we wat wij doen ook uit idealisme: we moeten meer bomen planten. De afgelopen hete zomer heeft dat nog maar eens aangetoond.”

Familie op één

Dat combineert het koppel met een groot gezin met vijf kinderen. “We hebben er heel bewust voor gekozen om tijd te maken voor die kinderen, waardoor de kwekerij best wel een lange periode op een laag pitje heeft gestaan. Geert bracht de kinderen weg, ik ging ze na de middag ophalen. We zijn blij dat we dat gedaan hebben, maar het was wel pittig. Zo’n groot gezin heeft praktische én financiële gevolgen, zeker als zelfstandige. Toen onze kinderen wat ouder werden, kwamen er de hobby’s bij. Als ouder dus extra rondrijden. Daarbij komt dat wij ons heel graag engageren in het verenigingsleven. De work-life balance, dat is balanceren op een slappe koord. Maar we hebben het wel kunnen realiseren. Toen de kinderen wat ouder waren, hebben we weer meer tijd kunnen steken in de kwekerij.” Intussen is het nog wat drukker geworden bij de woning in Lichtaart. “Drie jaar geleden is mijn tante langs vaders kant in een woonunit bij ons komen wonen. Zij is intussen 93. Ook mijn schoonmoeder is hier ingetrokken in een woonunit. Zij zijn allebei nog heel zelfstandig. Het feit dat zij zo dicht bij ons zijn, maakt dat ze niet vereenzamen en dat is zo belangrijk.”

Discipline

Muziek is een constante in het leven van Marjan. “Als kind speelde ik klarinet in de harmonie in Gierle. Toen de kinderen erbij kwamen en het gezinsleven de bovenhand nam, ben ik daarmee gestopt. Maar ik miste de muziek en ging opnieuw een instrument leren. Eerst piano aan de academie, omdat je dat vrij eenvoudig in je eentje thuis kan onderhouden. Daarna zocht ik naar iets dat je samen met anderen kan doen en dat werd saxofoon in de fanfare in Lichtaart.” Toen ze in de harmonie van Gierle klarinetspelers te weinig bleken te hebben, maakte Marjan opnieuw de overstap. En er kwam nog een hobby bij: het zangkoor. “Het voordeel van muziek is dat je het altijd opnieuw kan oppikken, maar het vraagt wel veel inzet en discipline. De motivatie moet groot zijn, om er voldoende tijd en moeite in te steken om het goed te leren. Dat is hetzelfde met de kwekerij, of voor elke andere onderneming. Je moet *potverdikke* veel discipline en incasseringsvermogen hebben.”
Dat is zo voor elke ondernemer, en zeker zo voor de vrouwen. “Ik ben secretaris bij de Boomtelersfederatie Noord-België. Vroeger zat ik ook in het bestuur van AVBS. Ik heb enorm veel respect voor de – overwegend – mannen die in dat bestuur zitten. Het zijn top-bedrijfsleiders. Maar ik vraag mij soms wel af: wie heeft het huis op orde gebracht, gezorgd dat er eten op tafel stond en misschien je propere outfit klaargelegd? Voor een vrouw zijn er ook in deze tijd vaak nog andere verwachtingen. Met ons bestuur gaan we een oefening doen om onze organisatie toekomstbestendig te maken. Ik wil de siertelersvrouwen er graag meer bij betrekken, ontdekken wat zij nodig hebben. De rol van de vrouw in onze sector is vaak toch nog op de achtergrond.” ■

Bekijk de video over Marjan via deze QR-code

copyright Boerenbond

Identi-kit

Naam: Marjan Denie (55)

Getrouwd met Geert Laenen (58)

Mama van Marieke (28), Fien (27), Lowie (25), Julie (24) en Trees (22)

Woonplaats: Lichtaart (Antwerpen)

Hobby's: bestuur Boomtelersfederatie Noord-België, harmonie De Vriendenkring, Ceciliakoor Gierle

Gierle is het 'dorp in de Kempen' van zanger Louis Neefs en ook van boomkweekster Marjan Denie. Ze woont intussen wel in Kasterlee, maar de band met Gierle blijft.

Muziek is een constante in het leven van Marjan. Ze speelt klarinet bij harmonie De Vriendenkring in Gierle.

Op stap met de Boomtelersfederatie Noord-België. Marjan is secretaris van de vereniging.

© Boer&Tuinder

In beweging
Provinciaal bestuur zet in op verdieping

OOST-VLAANDEREN

Tijdens een verdiepend moment bracht Joris Relaes, administrateur-generaal van ILVO, een genuanceerd en hoopvol verhaal over de toekomst van landbouw, voeding en ondernemerschap.

Joris Relaes schetst toekomst van landbouw en voeding

Terwijl de agenda's in de zomer doorgaans wat minder vol zitten, maakt het provinciaal bestuur van Boerenbond Oost-Vlaanderen bewust tijd voor verdieping. Tijdens een jaarlijkse extra vergadering wordt ingezoomd op een actueel thema uit de land- en tuinbouw, telkens met een gastspreker. Dit jaar deelde Joris Relaes, administrateur-generaal van ILVO en co-auteur van 'Het komt goed met ons eten', zijn inzichten over de toekomst van ons voedselsysteem.

Voor deze gelegenheid werd ook het provinciaal bestuur van Landelijke Gilden uitgenodigd. Deze gezamenlijke bijeenkomst bood een mooie kans om ervaringen uit te wisselen en samen na te denken over de toekomst van landbouw, voeding en het platteland.

Hoopvol verhaal over ons voedselsysteem

Joris Relaes begon zijn uiteenzetting met een pleidooi voor meer waardering voor onze landbouw en voedselproductie.
Dat we dagelijks drie maaltijden op tafel krijgen, lijkt vanzelfsprekend, maar achter die evidentie gaat een indrukwekkende prestatie van landbouwers, verwerkers en de rest van de voedselketen schuil.
De titel van zijn boek 'Het komt goed met ons eten' klinkt hoopvol, maar neemt de uitdagingen niet weg. Relaes maakte duidelijk dat de landbouwsector voor belangrijke uitdagingen staat. De manier waarop voedsel wordt geproduceerd, verwerkt, verdeeld en geconsumeerd zal de komende jaren verder veranderen. Dat vraagt om kennis, samenwerking en ruimte voor ondernemerschap.
De spreker benadrukte ook het belang van vertrouwen. Landbouwers hebben nood aan een duidelijk kader en een beleid dat rekening houdt met de realiteit op het terrein. Tegelijk verwachten consumenten en de samenleving dat de sector blijft zoeken naar oplossingen die economisch haalbaar, sociaal gedragen en ecologisch verantwoord zijn.

Landbouwgrond is een uitdaging

Tijdens zijn toelichting ging Joris Relaes in op verschillende ontwikkelingen die bepalend zijn voor de toekomst van de land- en tuinbouw.
De eerste grote uitdaging is landbouwgrond. Dan gaat het over de beschikbaarheid van grond, die momenteel bijzonder duur is. Maar het gaat ook om de kwaliteit van de grond. Het goed zorgen voor

Maarten Stuer, provinciaal secretaris

copyright Boerenbond

onze bodem wordt een van de grootste uitdagingen voor de komende jaren. Enkel op die manier zal de sector oplossingen kunnen vinden voor veranderende klimaatomstandigheden, druk op natuurlijke hulpbronnen en regelgeving.

Het gezinsbedrijf onder druk

Volgens Joris Relaes vormt de toekomst van het gezinsbedrijf een tweede grote uitdaging. Het landbouwmodel dat de voorbije 70 jaar de ruggengraat van de Vlaamse landbouw vormde, staat steeds meer onder druk. De administratieve lasten worden niet kleiner, ongeacht de politieke beloften, terwijl de kapitaalbehoefte voor een modern landbouwbedrijf blijft toenemen. Daardoor worden bedrijfsovernames almaar moeilijker.
De sector en de overheid moet nadenken over andere samenwerkingsvormen en bedrijfsformats. In een aantal mediaoptredens had Relaes het over de agrokmo. Dit is geen ideaal beeld, maar wel een formule waar we over moeten nadenken.

Troeven

Vlaanderen beschikt over sterke troeven voor een toekomstgerichte landbouw: bekwame en ondernemende land- en tuinbouwers, een grote expertise in onderzoek en innovatie, vruchtbare productieomstandigheden, een sterke voedingsindustrie en bemiddelde consumenten die steeds meer belang hechten aan kwaliteitsvolle, lokale voeding. Door die krachten te bundelen, kan onze landbouw ook morgen economisch rendabel, ecologisch verantwoord en stevig verankerd in de samenleving blijven.

Samen werken aan de toekomst

De bijeenkomst maakte duidelijk dat de toekomst van landbouw niet door één partij alleen wordt bepaald. Boerenbond blijft zich inzetten voor een sterk en toekomstgericht landbouwbeleid, terwijl Landelijke Gilden de verbinding met het platteland en de samenleving versterkt.
De gezamenlijke avond bood ruimte voor een open gesprek over de rol van landbouw in onze maatschappij.
De aanwezigen kregen niet alleen inzicht in de uitdagingen die voor ons liggen, maar ook in de kansen om er samen mee aan de slag te gaan.
Met zijn heldere toelichting bracht Joris Relaes een genuanceerd en hoopvol verhaal. Zijn boodschap was duidelijk: er zijn grote uitdagingen, maar door samenwerking, innovatie en vertrouwen kan de landbouwsector blijven bouwen aan een sterke toekomst. ■

Joris Relaes:

“De toekomst van de landbouw wordt niet door één partij alleen bepaald.”

Onze troeven voor de toekomst

- Bekwame en ondernemende land- en tuinbouwers
- Sterke expertise in onderzoek en innovatie
- Vruchtbare productieomstandigheden
- Sterke voedingsindustrie
- Bemiddelde consumenten met focus op kwaliteit en lokaal

Door deze krachten te bundelen kan onze landbouw ook morgen economisch rendabel, ecologisch verantwoord en stevig verankerd in de samenleving blijven.

Boerenbond

Lukas Cuyle, regioconsulent

Samen werken aan wateruitdagingen, met respect voor landbouw

Water wordt steeds meer een uitdaging voor Vlaanderen. Met de lokale Blue Deals wil de Vlaamse overheid lokale besturen, waterbeheerders, landbouwers, natuurorganisaties, bedrijven en burgers rond de tafel brengen om samen werk te maken van een duurzaam waterbeheer. Het initiatief kadert binnen de Vlaamse Blue Deal 2025-2029, die de regio beter moet beschermen tegen droogte, wateroverlast en waterkwaliteitsproblemen.

Binnen een lokale Blue Deal vormen verschillende partners een **gebiedscoalitie** die samen een actieplan uitwerkt. Per gebied legt men concrete doelstellingen vast, zoals het verhogen van de waterinfiltratie, het bufferen van water, het herstellen van de waterkwaliteit of het versterken van de weerbaarheid tegen klimaatextremen.
In 2026 lanceerde de Vlaamse regering hiervoor een projectoproep waarbij zowel bestaande samenwerkingsverbanden als nieuwe coalities konden intekenen.
Boerenbond werd in verschillende regio's gevraagd om mee te stappen in deze Lokale Blue Deals. Als organisatie staan we open voor samenwerking en willen we constructief bijdragen aan oplossingen voor duurzaam waterbeheer. Tegelijk vinden we het cruciaal dat landbouwers voldoende rechtszekerheid behouden en dat de voorgestelde maatregelen geen onevenredige gevolgen hebben voor land- en tuinbouwbedrijven. Daarom koppelde Boerenbond een aantal duidelijke randvoorwaarden aan de intentieverklaringen die in het kader van de subsidieaanvragen werden ondertekend.

1. Inzetten op vrijwillige en stimulerende maatregelen

We zijn van oordeel dat deelname aan maatregelen steeds op vrijwillige basis moet gebeuren. Landbouwers moeten zelf kunnen beslissen of een maatregel op hun bedrijf of gronden past. Een gebiedscoalitie mag geen bijkomende verplichtingen creëren die verder gaan dan de bestaande regelgeving.
Vrijwillige instrumenten, begeleiding en stimulerende maatregelen zorgen voor meer draagvlak op het terrein dan verplichtingen of beperkingen. Alleen wanneer landbouwers overtuigd zijn van de meerwaarde van een maatregel, ontstaat er een duurzame samenwerking.

2. Maatregelen moeten een netto positieve impact hebben op de land- en tuinbouw

Elke maatregel die vanuit een gebiedscoalitie wordt voorgesteld, moet rekening houden met de economische leefbaarheid van landbouwbedrijven. Boerenbond pleit voor oplossingen waarbij waterdoelen en landbouwdoelen elkaar versterken.
De coalitie mag geen strengere beperkingen opleggen dan wat al in de bestaande wetgeving is voorzien. Als maatregelen toch leiden tot inkomensverlies, bijkomende beheerlasten of gebruiksbeperkingen, moet daar een volledige en billijke vergoeding tegenover staan.

3. Publieke gronden moeten in primair landbouwgebruik blijven

Publieke gronden spelen vandaag een belangrijke rol voor de landbouwsector. Ze bieden kansen aan actieve landbouwers om gronden te gebruiken of uit te breiden en zorgen mee voor een betaalbaar aanbod van landbouwgrond.
Boerenbond vraagt daarom dat gronden van overheden en publieke instellingen in eerste instantie hun landbouwfunctie behouden. Het systematisch omvormen van deze gronden naar andere functies kan de druk op de toch al schaarse landbouwgrond verder verhogen.

4. Structurele betrokkenheid van landbouw vanaf de start

Landbouw moet van bij de opstart van een gebiedscoalitie betrokken worden bij de uitwerking van doelstellingen, maatregelen en acties. Het is niet voldoende om landbouw pas in een latere fase te informeren of om advies te vragen wanneer de grote lijnen al vastliggen.
Door landbouw vanaf het begin mee rond de tafel te brengen, kunnen potentiële knelpunten tijdig worden gesignaleerd en kunnen maatregelen beter afgestemd worden op de realiteit op het terrein.

5. Landbouw moet als volwaardige partner erkend worden

Landbouw is niet enkel een doelgroep waarop maatregelen betrekking hebben, maar een actieve partner in het waterbeheer van een gebied. Daarom vraagt Boerenbond een evenwichtige vertegenwoordiging van de verschillende sectoren binnen de coalitie.
Belangrijke beslissingen moeten zoveel mogelijk in consensus worden genomen. Daarnaast moet voldoende draagvlak aanwezig zijn bij de landbouwers die uiteindelijk met de maatregelen geconfronteerd worden. Zonder lokaal draagvlak dreigt de uitvoering immers vast te lopen.

6. De inspanningen moeten evenredig verdeeld worden

Wateruitdagingen zijn een maatschappelijke verantwoordelijkheid die verschillende sectoren aanbelangt. Het is daarom

copyright Boerenbond

niet aanvaardbaar dat één sector, zoals de landbouw, een onevenredig groot deel van de inspanningen of lasten zou dragen.
De maatregelen en de daarbij horende verantwoordelijkheden moeten op een billijke manier verdeeld worden over alle betrokken actoren, zoals overheden, bedrijven, natuurorganisaties, burgers en landbouwers.

7. Een deel van het budget moet naar landbouw gaan

Landbouwers leveren vaak een belangrijke bijdrage aan de realisatie van waterdoelen door ruimte beschikbaar te stellen, investeringen te doen of aangepaste beheermaatregelen uit te voeren.
Het is daarom logisch dat een deel van de beschikbare middelen rechtstreeks ten goede komt aan landbouwbedrijven. Daarbij mag geen onderscheid gemaakt worden tussen verschillende landbouwvormen. Zowel gangbare als gespecialiseerde landbouwbedrijven moeten toegang hebben tot ondersteuning wanneer zij bijdragen aan de doelstellingen van de coalitie.

8. Duidelijkheid over doelstellingen, maatregelen en impact

Van bij de start moet duidelijk zijn welke doelstellingen de coalitie nastreeft, welke maatregelen worden overwogen en welke gevolgen deze kunnen hebben voor landbouwbedrijven.
Landbouwers moeten vooraf weten welke impact mogelijke acties kunnen hebben op hun bedrijfsvoering, grondgebruik, investeringen en toekomstperspectieven.
Transparantie is een noodzakelijke voorwaarde voor vertrouwen en constructieve samenwerking.

9. Voldoende tijd voor overleg en terugkoppeling

Boerenbond vertegenwoordigt landbouwers en lokale afdelingen die zorgvuldig moeten kunnen beoordelen welke voorstellen op tafel liggen.
Daarom moet er voldoende tijd worden voorzien om documenten grondig te analyseren en te bespreken met de betrokken achterban.
Complexe dossiers vragen overleg en afstemming. Een te korte timing kan ertoe leiden dat belangrijke bezorgdheden onvoldoende worden meegenomen in het besluitvormingsproces.

10. Uitstap uit de coalitie moet mogelijk zijn

De samenwerking binnen een gebiedscoalitie moet gebaseerd zijn op wederzijds vertrouwen en respect voor de gemaakte afspraken. Wanneer gedurende het proces blijkt dat de vooropgestelde randvoorwaarden niet worden nageleefd, moet een partner de mogelijkheid hebben om zich terug te trekken uit de samenwerking.
Deze uitstapmogelijkheid vormt een belangrijk signaal dat deelname aan een coalitie geen blanco engagement is, maar afhankelijk blijft van een evenwichtige behandeling van alle betrokken partners en van het respecteren van de gemaakte afspraken.
Boerenbond wil constructief bijdragen aan een duurzaam waterbeheer en erkent het belang van samenwerking binnen lokale Blue Deals. Waterbeschikbaarheid en waterkwaliteit zijn immers cruciale randvoorwaarden voor een toekomstgerichte landbouw. Tegelijk moet gewaarborgd worden dat landbouwers als volwaardige partners worden betrokken, dat hun eigendoms- en gebruiksrechten worden gerespecteerd en dat maatregelen economisch haalbaar blijven. Enkel op die manier kunnen waterdoelstellingen en een sterke, toekomstbestendige landbouw hand in hand gaan. ■

Lees meer op
www.boerenbond.be/bluedeal

Overzichtskaart van alle gebiedscoalities in Vlaanderen die intekenden op de subsidieaanvraag.

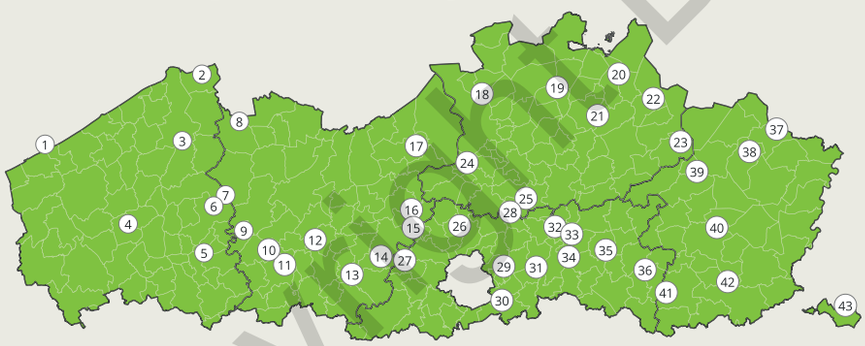

1. Westkust duinen en Langeleed
2. Zwinstreek
3. Kerkebeek
4. IJzer en Handzamevallei
5. Mandelvallei
6. Poekebeek
7. Bulskampveld
8. Dekzandrug
9. Zaubeek - Kattebeek
10. Oude Kale-Merebeek
11. Vlaamse Ardennen
12. Stampkotbeek
13. Molenbeek
14. Bellebeek
15. Samenwerken aan een denderend landschap
16. Vondelbeek
17. Grote geule - Zuidelijke Watergang
18. Scheldezand
19. Het Schijn schittert
20. Groot Schijn
21. De Aa
22. Kleine Nete
23. Bovenlopen Kleine Nete I en Wamp
24. Bovenlopen Grote Nete en Molse Nete
25. Rupelstreek
26. Sponslandschap Groene Noordrand
27. Vrouwvliet
28. Rubensland - Barebeek
29. Sponslandschap Leve(n)de Woluwe
30. De WaterBatterij van de Brabantse Wouden
31. LBD ValLEIen in Balans
32. Demer en Laak
33. Wingevallei
34. Leibeek-Laakbeek-Weesbeek
35. Velpe
36. Getestreek
37. Abeek-Itterbeek
38. Dommel-Warmbeek
39. Zwarte Beek
40. Wijers
41. Melsterbeek
42. Herk&Mombeek
43. Voerstreek

Copyright Boerenbond

Iris Janssens en Lukas Cuyle, regioconsulenten

Na het openbaar onderzoek

Wat betekenen de plannen voor landbouwers?

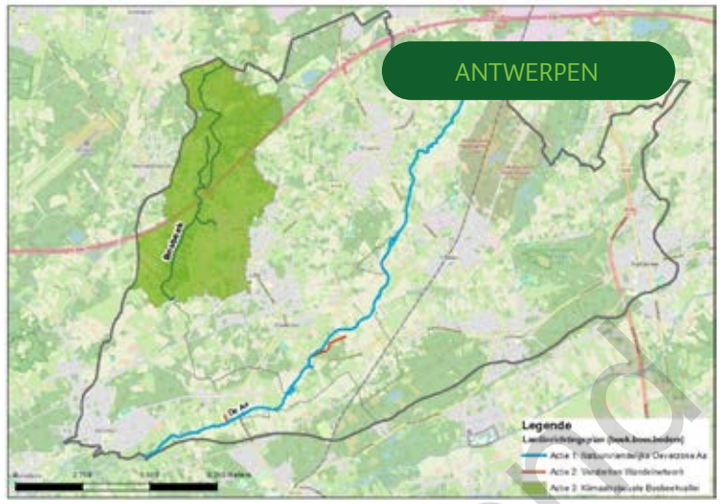

Inrichtingsvisie landinrichtingsplan {beek.boer.bodem}

Water meer ruimte geven zonder landbouwgrond uit het landschap te duwen: het blijft een delicate evenwichtsoefening. In zowel de Aa- en Bosbeekvallei als de Zennebeemden lopen ambitieuze landinrichtingsprojecten (LIP) die de regio beter moeten wapenen tegen droogte en wateroverlast. Na de openbare onderzoeken wordt duidelijk waar de grootste kansen én bezorgdheden liggen. We maken de stand van zaken op in beide dossiers.
Nu het openbaar onderzoek is afgerond, is het uitkijken naar de manier waarop de ingediende opmerkingen en bezwaren worden meegenomen in het verdere traject.

{beek.boer.bodem} in een notendop

Projectgebied: Herentals, Kasterlee, Lille Vorselaar
Doel: de Aa- en Bosbeekvallei klimaatrobuuster maken binnen het programma Water+Land+Schap
3 acties:
- Natuurvriendelijke oeverzones langs de Aa
- Versterking van het wandelnetwerk
- Klimaatrobuuste inrichting van de Bosbeekvallei

Stand van zaken:
- Openbaar onderzoek: 13 april tot en met 12 mei 2026
- Adviezen en bezwaren worden momenteel verwerkt
- Bespreking van de resultaten in de volgende stuurgroep

Waar staat {beek.boer.bodem} vandaag?

Het landinrichtingsplan {beek.boer.bodem} heeft betrekking op Herentals, Kasterlee, Lille en Vorselaar en bouwt voort op eerdere projecten binnen Water+Land+Schap. Met het plan willen de initiatiefnemers de Aa- en Bosbeekvallei klimaatrobuuster maken via drie sporen: de aanleg van natuurvriendelijke oeverzones langs de Aa, de versterking van het wandelnetwerk en maatregelen tegen droogte en wateroverlast in de Bosbeekvallei.
Nu het openbaar onderzoek is afgerond, worden alle ingediende opmerkingen en bezwaren geëvalueerd. De bevindingen worden dit najaar besproken in de stuurgroep, die zich vervolgens buigt over het verdere verloop van het traject.

Samen werken aan oplossingen

Boerenbond erkent de uitdagingen in het gebied. Droogte en wateroverlast vragen om een doordachte, gebiedsgerichte aanpak. Landbouwers willen meewerken aan oplossingen die ook hun bedrijven versterken, bijvoorbeeld door een betere waterbeschikbaarheid, een gezondere bodem en een grotere klimaatrobuustheid. Eerdere projecten bewezen dat samenwerking tussen landbouw, waterbeheerders en andere partners resultaten kan opleveren.

Draagvlak blijft cruciaal

Toch blijven er belangrijke aandachtspunten. Vooral de voorgestelde oeverzones langs de Aa roepen vragen op. Boerenbond wees eerder al op het beperkte draagvlak voor bepaalde voorstellen en pleitte ervoor om alternatieven, zoals bestaande grasstroken en oeververstevigiging via wilgentakken, verder te onderzoeken. Ook tijdens het openbaar onderzoek uitten landbouwers hun bezorgdheid over de impact op hun percelen en bedrijfsvoering. Duidelijkheid over de exacte afbakening, de gevolgen voor eigendommen en gebruik én de in te zetten instrumenten is noodzakelijk. Rechtszekerheid en transparantie zijn daarbij onmisbaar.

Evenwicht als sleutel

Volgens Boerenbond kan het project alleen duurzaam slagen wanneer water, natuur én landbouw in balans worden ontwikkeld. De Aa-vallei is vandaag in belangrijke mate landbouwgebied. Daarom blijft
Boerenbond, samen met de lokale bedrijfsgilden en landbouwers, het dossier van nabij opvolgen en pleiten voor haalbare maatregelen, voldoende draagvlak en een correcte compensatie waar landbouwbedrijven onvermijdelijk worden getroffen. ■

Meer informatie over landinrichtingsplannen kan je vinden door deze QR-code te scannen.

copyright Boerenbond

LIP Zennebeemden in Beersel en Sint-Pieters-Leeuw

Het openbaar onderzoek over het landinrichtingsproject (LIP) Vallei van de Zennebeemden liep van 26 maart tot en met 25 april. Ook dit project wil de open ruimte in Sint-Pieters-Leeuw en Beersel beter beschermen tegen wateroverlast en droogte. Na afgelopen zomer is het natuurlijk een thema dat letterlijk en figuurlijk 'hot' is. Voor de landbouwers die betrokken zijn in het LIP blijft één vraag essentieel: hoe worden de geplande ingrepen concreet uitgevoerd én beheerd op lange termijn?

Drie thema's voor een weerbaarder gebied

De geplande inrichtingswerken vallen uiteen in drie grote thema's: water, biodiversiteit en beleving.

Voor **water** wil de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) via het LIP de Oude Gracht en de Biezeweidebeek een natuurlijkere inrichting geven. Beide waterlopen zouden meer ruimte krijgen om te meanderen en hun bedding zou worden aangepast, zodat er meer water kan worden vasthouden. Dat kan helpen om piekbuien beter op te vangen en droogteperiodes te milderen, aldus de VLM. Ook voor landbouwers is een robuuster watersysteem belangrijk, op voorwaarde dat de uitvoering geen nieuwe onzekerheden creëert voor percelen, bereikbaarheid en bedrijfsvoering. Bij de landbouwers blijft er nog steeds onduidelijkheid over het beheer achteraf. Landbouwers stellen zich vragen bij de haalbaarheid van het beheer van de Oude Gracht. Doordat het onderhoud door de verschillende aangelanden afzonderlijk moet worden uitgevoerd en gefinancierd, dreigt een gecoördineerde aanpak uit te blijven, met mogelijke problemen op langere termijn tot gevolg.

Binnen het thema **biodiversiteit** is het herstel van het boccagelandschap voorzien. Daarbij gaat het onder meer om gemengde hagen, houtkanten, bomenrijen en boomgaarden in de vallei van de Lotbeek en op de zuidwestelijke flank in Beersel. Deze maatregel staat open voor iedereen en is op vrijwillige basis.

Het thema **beleving** omvat onder andere de aanleg van het Lotbeekpad, wandelbruggen tussen woonwijken en wandelroutes, en een vlonderpad over de historische linnengrachten op een bosperceel van de gemeente Sint-Pieters-Leeuw. Initieel was er ook een wandelroute voorzien langs de Biezeweidebeek, maar door een gebrek aan lokaal draagvlak komt de wandelweg er niet en zoekt men naar eventuele andere alternatieve routes.

Hermeandering

De Bedrijfsgilde van Beersel formuleerde tijdens het openbaar onderzoek verschillende opmerkingen en aanbevelingen bij het ontwerp omtrent de eerder genoemde thema's en voorziene inrichtingswerken. De voornaamste bezorgdheden gaan over de geplande hermeandering van de Oude Gracht en de Biezeweidebeek. De leden van de bedrijfsgilde vrezen voor een ongecontroleerde meanderende beek als het beheer niet zal worden uitgevoerd door de gemeente of provincie.

Zoals eerder aangehaald is er daarnaast nog de cruciale vraag naar het beheer en onderhoud na de werken. De Oude Gracht is een niet-geklasseerde waterloop. Dat betekent dat het beheer vandaag bij de aangelanden ligt. Wanneer een waterloop opnieuw ruimte krijgt om te meanderen, neemt de nood aan een samenhangend en deskundig beheer toe. Zonder heldere afspraken bestaat het risico dat iedere aangelande afzonderlijk moet optreden, terwijl het functioneren van de waterloop net afhankelijk is van een gecoördineerde aanpak over de volledige lengte.

Boerenbond zal deze laatste bezorgdheden ook nog formeel meegeven tijdens de laatste planbegeleidingsgroep voor de finale goedkeuring van het LIP. ■

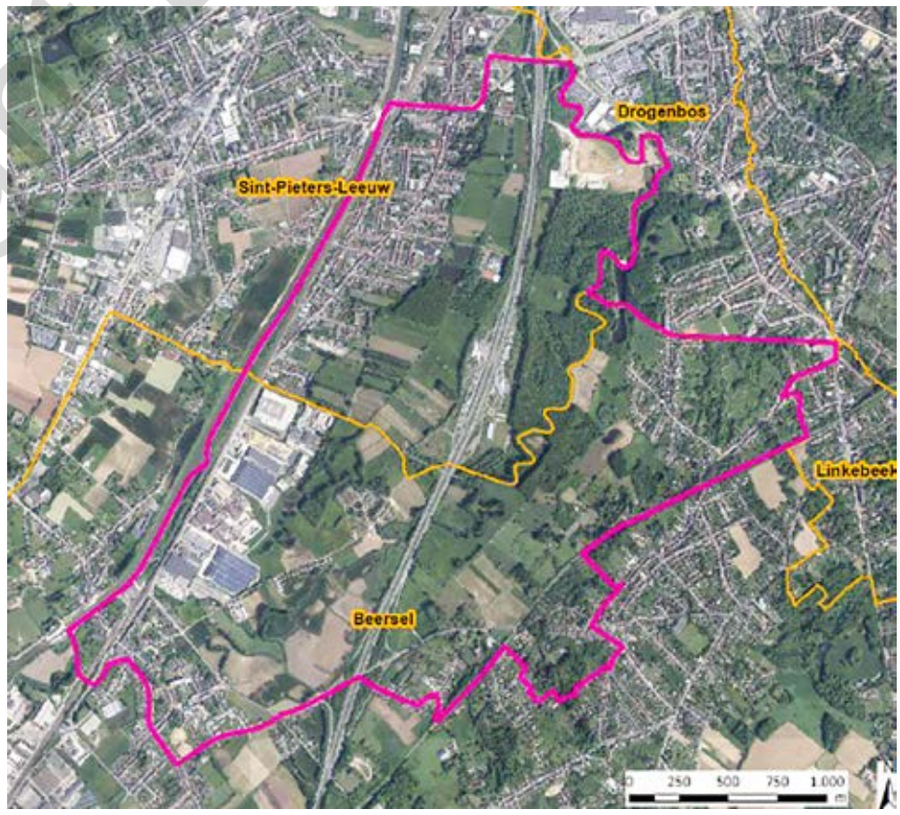

Perimeter van het projectgebied van LIP Zennebeemden.

copyright Boerenbond

Ann-Sophie Decroos, regioconsulent

Praktijktest toont mogelijkheden van mobiele waterkeringen voor landbouwbedrijven

Hoe kunnen landbouwbedrijven zich beter beschermen tegen wateroverlast? Op die vraag zocht de provincie West-Vlaanderen eind mei een antwoord tijdens een grootschalige demonstratie van mobiele waterkeringssystemen in Roesbrugge. Vier leveranciers uit binnen- en buitenland stelden hun systemen voor in realistische omstandigheden. De proefopstellingen werden bewust uitgevoerd op oneffen en onverhard terrein, zoals die ook in de praktijk voorkomt.

WEST-VLAANDEREN

Oplossing bij hevige overstromingen?

De demonstratie kaderde binnen de lopende opdracht 'Aankoop modulaire mobiele beschermingssystemen tegen wateroverlast bij landbouwbedrijven'. Binnen het gebiedsprogramma IJzer- en Handzamevallei zet de provincie West-Vlaanderen, samen met haar partners, sterk in op een grotere weerbaarheid tegen wateroverlast. In het kader van het subsidietraject 'Weerbaar Water+Land+Schap' werd de actie 'Testcase individuele protectiemaatregelen voor landbouwbedrijven in de Zuidijzerpolder' goedgekeurd. Het doel is om na te gaan in welke mate modulaire mobiele beschermingssystemen een doeltreffende, haalbare en praktisch inzetbare oplossing kunnen bieden voor landbouwbedrijven in overstromingsgevoelige gebieden.

Vier systemen in de praktijk

Tijdens de demonstratie werden vier verschillende systemen getest: Slamdam van het Nederlandse WaveSave, GeoDesign Barrier van WaterSupport BV (Nederland), NoFloods TwinTubes van Aqwatt (Hasselt) en Velox van Aggéres (Antwerpen).
Elk systeem werkt volgens een ander principe. Zo bestaat Slamdam uit watergevulde flexibele barrières die na het uitrollen worden gevuld en gekoppeld tot een lange waterkering. De GeoDesign Barrier maakt gebruik van stalen draagframes met een waterkerend membraan, waarbij de waterdruk zelf voor de stabiliteit zorgt. Het NoFloods TwinTubes-systeem bestaat uit lange, met water gevulde tubes die snel kunnen worden uitgerold en gekoppeld tot een tijdelijke dam. Velox ten slotte is een licht en flexibel systeem dat zich automatisch opricht naarmate het water stijgt.
Tijdens de demonstratie werden alle systemen beoordeeld op onder meer opbouw- en afbraaktijd, stabiliteit op oneffen terrein, waterdichtheid, benodigde mankracht, logistieke vereisten en algemene gebruiksvriendelijkheid. Ook de inzetbaarheid in een realistische landbouwcontext stond centraal.

Resultaten leiden tot aankoop

Na de demonstratie werden de verschillende systemen beoordeeld op basis van de gunningscriteria uit het bestek. Daarbij telden niet alleen de technische prestaties tijdens de proefopstelling mee, maar ook de kostprijs en de praktische inzetbaarheid in het veld.
De demonstratie vormt een belangrijke stap in de aankoopprocedure voor mobiele waterkeringssystemen. Welk systeem uiteindelijk wordt aangekocht, wordt later bekendgemaakt. De waterkeringen zullen

Van test naar aankoop

Systemen beoordeeld op techniek, kostprijs en praktische inzetbaarheid

Onderdeel van de aankoopprocedure

Inzet: bescherming bij extreme wateroverlast en tijdelijk bufferen van irrigatiewater

Samen met brandweer Westhoek: opleidingen en oefeningen

copyright Boerenbond

Diverse systemen worden getest op het terrein:

Slamdam

GeoDesign Barrier

NoFloods TwinTubes

Velox

in eerste instantie worden ingezet om landbouwbedrijven te beschermen tegen wateroverlast bij extreme weersomstandigheden. Daarnaast bieden ze ook andere mogelijkheden, zoals het tijdelijk bufferen van irrigatiewater tijdens droge periodes. Samen met Brandweer Westhoek wordt bovendien bekeken hoe de systemen jaarlijks kunnen worden ingezet voor opleidingen en oefeningen, zodat ze in noodsituaties snel en efficiënt kunnen worden ingezet.

Kennis delen

De demonstratie kon rekenen op heel wat belangstelling bij waterbeheerders, brandweer, landbouwers en lokale besturen. Ze bood niet alleen waardevolle inzichten voor de verdere uitrol van individuele beschermingsmaatregelen, maar vormde ook een belangrijk leermoment voor de leveranciers zelf. De provincie zal de resultaten van de demonstratie verder evalueren en delen met de partners binnen en buiten het gebiedsprogramma IJzer- en Handzamevallei. Ook zal worden onderzocht of een gezamenlijke aankoop van mobiele beschermingssystemen voor landbouwbedrijven mogelijk is. Vanuit andere stroomgebieden is er alvast interesse in deze aanpak. De testcase levert zo niet alleen waardevolle inzichten op voor landbouwers in overstromingsgevoelige gebieden, maar draagt ook bij aan de verdere ontwikkeling van klimaatadaptieve oplossingen voor waterbeheer in Vlaanderen. ■

copyright Boer&Tuinder

Ivan De Clercq

Circlair wil kalversector bijkomende broodnodige techniek aanbieden

Landbouwers staan voor een enorme taak om tegen 2030 aan hun PAS-referentie te voldoen en hun stikstofuitstoot fors te reduceren. Beschikbare technieken zijn er nog te weinig en voor sommige sectoren zelfs niet. Circlair hoopt met de ontwikkeling van een nitraatwasser varkens- en kalverhouders een nieuwe techniek te bieden.

Het zijn spannende tijden voor Lander Hollevoet van Circlair. De metingen aan de Circlair-nitraatwasser zitten erop en er wordt hard aan het dossier gewerkt om het meetrapport spoedig bij het WeComV in te dienen. Voor een vergelijkbare wasser op varkensstallen zijn de metingen net afgerond. Lander verwacht deze over enkele maanden in te dienen. Het meetrapport bij de kalverhouderij bundelt de meetresultaten die Circlair uitvoerde in twee kalverhouderijen. Eén ervan is het bedrijf van kalverhouder Stijn Nys uit Dessel. Acht maanden lang was er een nitraatwasser van Circlair aangesloten op twee compartimenten. Op basis van die metingen zal het WeComV een ammoniakreductiepercentage kleven op de Circlair-techniek. Hierna kunnen veehouders deze techniek gebruiken om hun ammoniakemissie te reduceren.

Geconcentreerd eindproduct

"Onze nitraatwasser vertoont op het vlak van uitzicht en hardware veel gelijkenissen met een chemische luchtwasser", vertelt Lander. In een grote 'douchebak' wordt de ammoniak uit de uitgaande stallucht gewassen. Een eerste groot verschil is dat de Circlair-luchtwasser werkt op basis van salpeterzuur in plaats van zwavelzuur. "Dat maakt dat de installatie veel minder spuiwater produceert. Het spuiwater dat er geproduceerd wordt is daardoor ook veel geconcentreerder. Het bevat zo'n 220 gram stikstof per liter. Dat maakt het vergelijkbaar met kunstmestproducten op basis van vloeibaar ammoniumnitraat die in de glastuinbouw veel gebruikt worden", legt Lander uit. "Ons spuiwater heeft door zijn geconcentreerde karakter dus ook een economische waarde."

Veel loggen

Het verschil gaat verder dan alleen het gebruikte aanzuurmiddel in het waswater. Zo weet Circlair de parameters van de luchtwasser heel nauwkeurig op te volgen en te sturen. "Op die manier weten we onder andere kristallisatie van zouten in het wasbed te vermijden. Ik denk dat we in totaal om en bij de 40 parameters loggen. Dat laat ons toe om zeer precies te sturen en zo de werking te optimaliseren, en ook om bij problemen heel gericht in te grijpen."

© IVAN DE CLERCQ

In een grote 'douchebak' wordt de ammoniak uit de uitgaande stallucht gewassen.

copyright Boerenbond

copyright Boerenbond

Strenge procedure

Circlair is het geesteskind van Lander. Hij heeft een verleden als hoofdonderzoeker aan KU Leuven. Daar deed hij onderzoek naar duurzame manieren om ammoniak te produceren. Dat produceren verschoof naar efficiënt afvangen uit uitgaande stallucht. Toen bleek dat dit mits een uitgekiende sturing erg efficiënt kon, werd in 2024 Circlair opgericht als spin-off.
“Door mijn achtergrond als onderzoeker weet ik hoe meetprotocollen worden opgesteld. Dat heeft in de lopende procedure zeker in ons voordeel gespeeld. Het was een veeleisende procedure, maar ik begrijp dat men streng wil zijn.”

Gewenst in de kalverhouderij

Lander twijfelt er niet aan dat de Circlair-nitraatwasser zijn ding doet. Traditionele luchtwassers hebben een erkend reductiepercentage van 70% ammoniak en 30 of 40% geur. In Nederland zijn luchtwassers zelfs erkend voor 95% ammoniakreductie. Zonder vooruit te willen lopen op de conclusies van het WComV verwacht Lander toch vlot boven 70% te belanden.
Dat zou niet alleen goed nieuws zijn voor Circlair, maar ook heel specifiek voor de kalverhouderij, waar er nauwelijks ammoniakreducerende technieken beschikbaar zijn. Bestaande kalverstallen van tien jaar en ouder zijn vaak nog gecompartimenteerd en maken gebruik van grote luiken langs de zijkant als luchtinlaat. Dat maakt de installatie van een bestaande luchtwasser niet evident. “Hier in onze proefopstelling in Dessel hebben we de luchtinlaten geautomatiseerd en aangesloten op de werking van de wasser. Onder praktijkomstandigheden zal het toch meer richting een centraal afvoerkanaal gaan. Maar oplossingen zijn zeker mogelijk”, is Lander optimistisch.
Het bedrijf biedt ook de mogelijkheid om de luchtwasser uit te rusten met een bijkomende geurreducerende stap, wat voor heel wat bedrijven een belangrijk aandachtspunt is.
Naast de kalversector mikt Circlair ook op varkensbedrijven. Daar zijn luchtwassers couranter. Mocht de Circlair-techniek erkend worden, kunnen zelfs bestaande luchtwassers omgebouwd worden.

PAS-innovatiesteun

Dat de sector reikhalzend uitkijkt naar nieuwe technieken blijkt ook uit de steun die Circlair ontving. Zo kon het onder andere rekenen op financiële middelen uit de innovatiesteun voor PAS-oplossingen van Boerenbond. Ook krijgt de start-up ondersteuning vanuit Scale it Agro.
Dat is een initiatief van AIF, Arvesta, Boerenbond, Cera en KBC dat gerichte begeleiding biedt aan startende ondernemingen die zich richten op de land- en tuinbouw. Het is ondersteuning die het verschil kan maken. “Zonder PAS-innovatiesteun van onder andere Boerenbond hadden we ons in de eerste plaats beperkt tot de varkenshouderij. Dat is immers een grotere markt dan de kalverhouderij. Maar in de kalverhouderij is de nood aan nieuwe technieken het grootst. Dat we deze sector meteen konden meenemen in onze erkenningsprocedure is voor iedereen mooi meegenomen.” ■

Aquarama Trade Fair, dé ontmoetingsplaats voor de watersector

Op 29 oktober vindt in de Brabanthal in Leuven de 21ste editie van Aquarama Trade Fair plaats. De vakbeurs brengt opnieuw technologiebedrijven, industriële watergebruikers, studiebureaus, waterbedrijven, onderzoekers en beleidsmakers samen rond de belangrijkste wateruitdagingen van vandaag en morgen.

138253M103625

Water staat hoger dan ooit op de maatschappelijke en economische agenda. Klimaatverandering, strengere regelgeving, PFAS, waterhergebruik en investeringen in infrastructuur dwingen organisaties om anders naar waterbeheer te kijken. Aquarama Trade Fair speelt daarop in door oplossingen, kennis en praktijkervaring samen te brengen op één locatie.

Een van de centrale thema's dit jaar is de aanpak van PFAS en andere emerging pollutants. Hoewel de beschikbare technologie sterk geëvolueerd is, blijft de vertaalslag naar concrete investeringen vaak een uitdaging. Ook de impact van nieuwe regelgeving en de rol van innovatie in duurzaam waterbeheer komen uitgebreid aan bod.

Daarnaast krijgt circulair watergebruik een prominente plaats op de agenda. Praktijkvoorbeelden rond grijswaterrecuperatie en tweedecircuitwater tonen hoe alternatieve waterstromen steeds vaker deel uitmaken van een toekomstgericht waterbeleid. De focus verschuift daarbij van pilootprojecten naar grootschalige toepassing.

Ook investeringen in waterinfrastructuur blijven een belangrijk aandachtspunt. Nieuwe Europese en Vlaamse beleidskaders zullen de komende jaren aanleiding geven tot aanzienlijke investeringen in zowel drinkwater- als afvalwatersystemen. Tijdens de beurs wordt aandacht besteed aan strategieën om die investeringen op een doordachte en risicogebaseerde manier aan te pakken.

Verder wordt ingezoomd op regenwaterbeheer in de industrie en op het potentieel van alternatieve waterbronnen voor drinkwaterproductie. Innovatieve projecten tonen hoe regenwater, gezuiverd afvalwater en andere alternatieve bronnen kunnen bijdragen aan een robuuste watervoorziening in de toekomst.

Met een uitgebreide beursvloer met 158 exposanten, een sterk seminarieprogramma (watercircle.be, VLARIO, AquaFlanders, Cebedeau en Vito) en de aanwezigheid van de belangrijkste spelers uit de sector bevestigt Aquarama Trade Fair haar positie als hét jaarlijkse ontmoetingsmoment voor iedereen die professioneel met water bezig is.

Wie de vakbeurs wenst te bezoeken of één of meerdere sessies wenst bij te wonen kan zich registeren via www.aquaramatradefair.be.

copyright Boerenbond

Laurens Vandelannoote, onderzoekscoördinator Ondernemen & Innovatie

19 nieuwe landbouwtrajecten bouwen aan de landbouw van morgen

Hoe maken we de land- en tuinbouw weerbaarder, duurzamer en toekomstbestendiger? In 19 nieuwe Vlaio-landbouwtrajecten zoeken onderzoekers en praktijkpartners vanaf dit najaar naar concrete antwoorden op de uitdagingen van vandaag en morgen. Boerenbond ondersteunt deze projecten actief.

Wat zijn landbouwtrajecten?

Een landbouwtraject is een onderzoeksproject dat door het Vlaams Agentschap Innoveren & Ondernemen (Vlaio) wordt gesubsidieerd en waarin onderzoekers, proefcentra en landbouwers samenwerken rond een concrete uitdaging of opportuniteit op het land- en tuinbouwbedrijf.

Tijdens het vierjarig traject ontwikkelt en test men nieuwe technieken, methoden en inzichten in de praktijk, zodat landbouwers op relatief korte termijn over bruikbare en rendabele oplossingen beschikken. De betrokkenheid van land- en tuinbouwers staat daarbij centraal: zij helpen de onderzoeksvragen scherp te stellen, denken mee over oplossingen en testen innovaties onder reële bedrijfsomstandigheden.

Opvallend is dat de 19 goedgekeurde landbouwtrajecten zich concentreren rond een beperkt aantal thema's.

Weerbare bodem

Via verschillende insteken wil men met zes trajecten ervoor zorgen dat onze bodem en substraten weerbaarder worden en een stevige basis zijn voor een duurzame en productieve land- en tuinbouw:

1. Derebo: detectie en remediatie van bodemverdichting;
2. Valorstrook: valorisatie van beschermingsstroken voor bodem, biodiversiteit en boerenpraktijk;
3. TGV: tijdelijke gras-kruidenmengsels voor meer voederautonomie;
4. Subcidu: substraat, circulariteit en duurzaamheid in vruchtgroenten;
5. MixGrain: graanmengsels met vlinderbloemigen;
6. EcoVlinder: ecosysteemdienstgerichte onderzaai van complexe gras-kruidenmengsels bij vlinderbloemigen in mengteelt met granen als klimaatadaptief teeltsysteem. ▸

Boerenbond helpt actief mee om onderzoeksvragen te beantwoorden.

copyright Boerenbond

Luzerne draagt dankzij haar stikstofbindend vermogen bij aan een robuustere en duurzamere teeltrotatie, een thema dat in verschillende Vlaio-landbouwtrajecten aan bod komt.

Duurzame gewasbescherming en IPM

Door de strengere Europese regelgeving verdwijnen steeds meer actieve stoffen van de markt. Daardoor beschikken landbouwers over minder middelen om ziekten, plagen en onkruiden onder controle te houden, terwijl de risico's op opbrengstverlies toenemen. De nood aan nieuwe en doeltreffende oplossingen is dan ook groot. Daarom zijn we bijzonder tevreden dat maar liefst zeven van de weerhouden landbouwtrajecten inzetten op dit belangrijke thema:

- Integrai: Insectenmonitoring met temporele, ecologische, gewas- en ruimtelijke artificiële intelligentie;
- Vamedat: datagedreven aanpak van valse meeldauw in uien;
- BeLeaf: geïntegreerde beheersing van bladluizen en rupsen in bladgewassen;
- inSITkii: integratie van steriele insecttechnologie (SIT) in een duurzame beheersingsstrategie voor *Drosophila suzukii* in de Vlaamse fruitteelt;
- Duurzame beheersing van nieuwe trips soorten in de sierteelt;
- IPM-Champ: duurzame beheersing van schimmelziekten en insectenplagen in de champignonteelt;
- SmartProtecFru: datagedreven stroomversnelling naar praktijkrijpe predictiemodellen voor beschermde niet-serre zachtfruitteelten.

Diergezondheid en dierenwelzijn

Op het vlak van diergezondheid zet Boerenbond in op gericht onderzoek naar preventie, monitoring en innovatieve gezondheidssystemen die de robuustheid van dieren versterken, hun gezondheid verbeteren en het antibioticagebruik helpen terugdringen. Rond dierenwelzijn vragen we naar de ontwikkeling van duidelijke standaarden en communicatiemiddelen die inspelen op marktverwachtingen en de geloofwaardigheid van onze sector versterken. Hierbij is een koppeling aan economische haalbaarheid en praktische toepasbaarheid op Vlaamse landbouwbedrijven voor onze organisatie essentieel. Volgende drie trajecten voldoen hieraan:

- Bestrijding van Campylobacter in de primaire pluimveesector;
- Freefarrow: transitie naar vrijloopkraamhokken in Vlaanderen;
- Conzole 2.0: Conditiemeting en -sturing van zeugen voor optimaal leven en levensproductie.

Robuuste teelten en nieuwe verdienmodellen

- Het traject BirdWise draagt bij aan gezonde en robuuste teelten via een geïntegreerde aanpak om gewasschade door vogels in de vollegrondsgroente- en fruitteelt te beperken.
- In de trajecten QuinoaPlus en Lokamos willen de onderzoekers dan weer respectievelijk een keten ontwikkelen voor quinoa en lokale mosterd. ■

Hoe volgt Boerenbond deze trajecten op?

Elk landbouwtraject wordt opgevolgd door een begeleidingsgroep die minstens eenmaal per semester samenkomt. Die groep fungeert zowel als klankbord als sturend orgaan en bewaakt de uitvoering en voortgang van het collectieve onderzoeksproject. Daarnaast ziet ze erop toe dat het onderzoek relevant, kwalitatief en nauw aansluit bij de behoeften van de praktijk. De consulenten en adviseurs van Boerenbond maken steevast deel uit van deze begeleidingsgroepen en vormen zo een belangrijke schakel tussen onderzoek en praktijk. Zij brengen signalen, vragen en ideeën vanuit de sector aan bij de onderzoekers en zorgen er tegelijk voor dat onderzoeksresultaten hun weg vinden naar de land- en tuinbouwers.

Heb je vragen, suggesties of ideeën voor een van deze landbouwtrajecten? Dan kan je steeds terecht bij de betrokken consulenten en adviseurs van Boerenbond. Zij zorgen ervoor dat jouw input wordt meegenomen in de verdere uitvoering en opvolging van het project.

copyright Boerenbond

Copyright Boerenbond

Anne-Marie Vangeenberghe, consulent ondernemerschap

Bereid je bedrijfsoverdracht tijdig voor

De generatiewissel is voor veel land- en tuinbouwbedrijven een van de grootste uitdagingen van vandaag. Waar familiale opvolging vijftien jaar geleden vaak vanzelfsprekend was, blijkt dat vandaag steeds minder het geval. Slechts 15% van de Belgische landbouwers geeft aan zeker te zijn van een opvolger. Het Kenniscentrum Bedrijfsopvolging begeleidt starters en stoppers, familiaal en niet-familiaal, bij de bedrijfsoverdracht.

Generatiewissel vraagt tijd

Of de overdracht nu familiaal of niet-familiaal gebeurt, een bedrijf overlaten vraagt een grondige voorbereiding, en die vraagt tijd. Daarenboven gebeurt een overname van een land- of tuinbouwbedrijf zelden in één keer. Het gaat enerzijds om de overdracht van eigendom en anderzijds om de overdracht van de bedrijfsleiding. Beide aspecten worden in de praktijk stapsgewijs overgedragen.
Vaak is er ook een periode van samenwerken, wat toelaat de complexe stielkennis en de bedrijfseigenheden door te geven.
Ook bij niet-familiale overdracht is een periode van samenwerken aangewezen.

Kom naar de inspiratieavond

In de Week van de Bedrijfsoverdracht, van 13 tot 20 november, organiseert het Vlaams Agentschap Innovatie en Ondernemen (Vlaio) in heel Vlaanderen diverse activiteiten rond bedrijfsoverdracht.
Ook het Kenniscentrum Bedrijfsopvolging (KCBO) start voor land- en tuinbouwers die week haar jaarlijkse vormingscyclus rond de generatiewissel.
Op 17 november (Turnhout) en 19 november (Kortrijk) organiseert het KCBO een **inspiratieavond**. Hier maak je kennis met de werking van het kenniscentrum en de vele aspecten die te maken hebben met de bedrijfsoverdracht. Experten van KBC, SBB, Boerenbond en Groene Kring zijn aanwezig en helpen je over de eerste drempels rond de bedrijfsoverdracht.
Deze inspiratieavond richt zich tot overlaters en overnemers en alle gezinsleden die indirect betrokken zijn. Ook de kinderen die niet overnemen zijn immers danig verweven met het ouderlijk bedrijf dat ook zij moeten leren loslaten.

Vormingscyclus rond bedrijfsoverdracht

Na de inspiratie-avond kan je je inschrijven voor een vijfdelige cyclus '**Generatieoverdracht doordacht**' waar de partners van het KCBO dieper ingaan op de juridische, fiscale, financiële maar ook emotionele kant

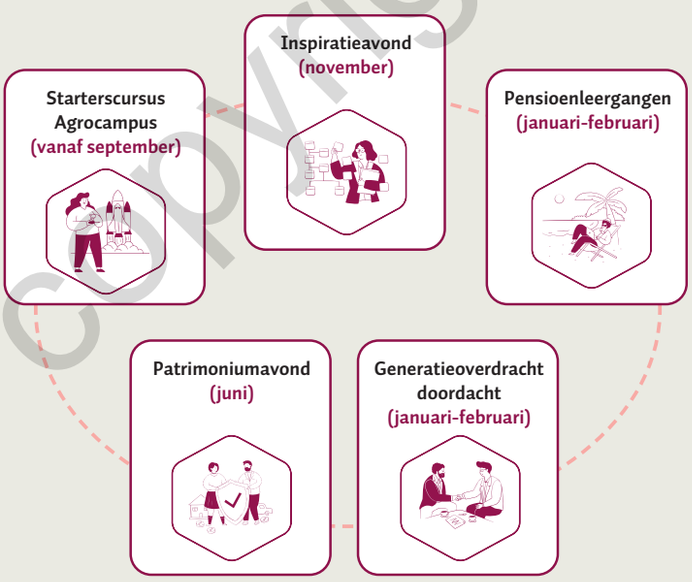

Onze vormingscyclus

Er komt heel wat kijken bij het opstarten (al dan niet na overname) en stopzetten van een land- of tuinbouwbedrijf (al dan niet met overname). Daarom organiseert het Kenniscentrum Bedrijsopvolging elk jaar verschillende vormingen.
Je kan de vormingen los van elkaar volgen. Sommige opleidingen bestaan uit één vormingsmoment. Andere bestaan uit meerdere opleidingsmomenten, zoals de starterscursus, de pensioenleergangen en Generatieoverdracht doordacht. Klik de vorming aan die jou interesseert en je krijgt meer informatie over de doelgroep, inhoud, timing en organistor van de opleiding.

www.kenniscentrumbedrijfsopvolging.be/vormingen

Copyright Boerenbond

© SHUTTERSTOCK.COM

van de bedrijfsoverdracht. Die vorming vindt plaats in januari en februari 2027. Tijdens de **patrimoniumavond** (juni 2027) geven KBC en SBB duiding bij de overdracht van roerend en onroerend goed. Naast de vormingen van het KCBO wijzen we ook graag op de **pensioenleergangen** van Boerenbond. In deze tweedaagse opleiding bereiden Boerenbond, KBC en Acerta je voor op het effectieve pensioen. AgroCampus organiseert dan weer de **starterscursussen A en B**, de ideale voorbereiding op een loopbaan in de land- en tuinbouw. De starterscursus leidt naar het installatieattest dat toegang geeft tot VLIF-overname en -opstartsteun.

Individueel advies

Naast de vele vormingsmodules kan je bij het KCBO ook aankloppen voor individueel advies en begeleiding. De bedrijfsoverdracht vereist heel wat expertise. Wat je moet doen en wanneer je wat best doet, is heel belangrijk. Gelukkig kunnen we binnen het Kenniscentrum Bedrijfsopvolging terugvallen op de expertise en ervaring van de partners KBC, SBB, Boerenbond en Groene Kring. ■

Aanwezigheid van een opvolger in 2023

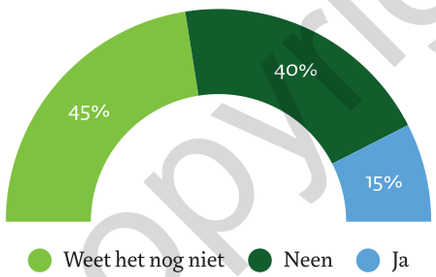

Verdeling leeftijd bedrijfsleiders volgens hun leeftijd in 2023

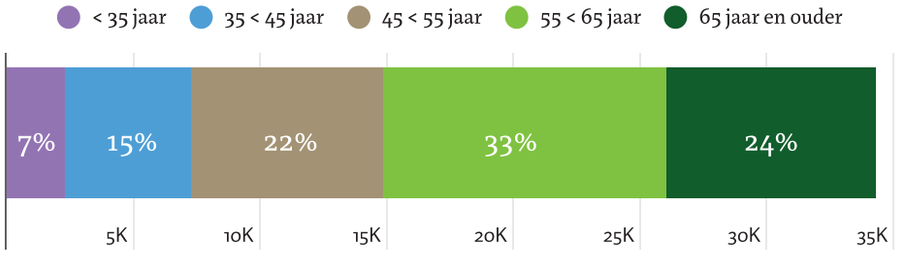

© BRON: KERNCIJFERS VAN DE BELGISCHE LAND- EN TUINBOUW (JULI 2025)

KCBO, hier begint je toekomst

Waar je ook staat in het overnameproces – van vaag idee tot concrete case – neem als overnemer of overlater vrijblijvend contact met ons op. Zo kunnen we nagaan hoe en wie jullie verder op weg helpt en willen de partners van het Kenniscentrum Bedrijfsopvolging inzetten op een vlotte generatiewissel, cruciaal voor de toekomst van onze Vlaamse land- en tuinbouw. Tegelijk zorgt een doordachte bedrijfsoverdracht voor een optimale start voor overlaters en overnemers. Die beginnen immers beiden aan een nieuwe levensfase.

Op www.kenniscentrum-bedrijfsopvolging.be vind je naast heel wat informatie en inspiratie ook de weg naar onze experten.

copyright Boerenbond

Guy Vandepoel, lid hoofdbestuur

Polen boert beter,

maar de uitdagingen groeien mee

Polen is uitgegroeid tot een landbouwmacht van formaat. Met 1,4 miljoen landbouwbedrijven, een bloeiende export en een sterke positie in onder meer fruit, pluimvee en zuivel speelt het land een steeds prominentere rol op de Europese markt. Toch schuilt achter die groeicijfers een landbouwsector vol contrasten: van piepkleine familiebedrijven tot grootschalige ondernemingen, van Europese kansen tot concurrentievrees voor Oekraïne. Hoe staat de Poolse landbouw er vandaag voor?

Kleinschaligheid troef

Polen telt ongeveer 1,4 miljoen land- en tuinbouwbedrijven die samen 14,7 miljoen hectare landbouwgrond bewerken. De sector wordt gekenmerkt door een uitgesproken kleinschalige structuur: ruim de helft van de bedrijven is kleiner dan 5 hectare en slechts 2,4% beschikt over meer dan 50 hectare grond. Anders dan in landen als Tsjechië en Slowakije werd de landbouw tijdens het Sovjetbewind nauwelijks omgevormd tot grootschalige collectieve bedrijven. Daardoor bleef de Poolse landbouw grotendeels kleinschalig georganiseerd, een kenmerk dat vandaag nog steeds zichtbaar is. De gemiddelde bedrijfsoppervlakte bedraagt ongeveer 10 hectare. Toch vertellen gemiddelden niet het hele verhaal. Naast de vele kleine familiebedrijven zijn er ook grote ondernemingen actief. De grootste 2% van de bedrijven bewerkt elk duizenden hectares landbouwgrond.

Voor een groeiende groep landbouwers met minder dan 10 hectare is landbouw bovendien geen hoofdactiviteit meer. Zij verdienen hun inkomen voornamelijk buiten het bedrijf, vaak in de stad, en zien het landbouwbedrijf als een aanvullende bron van inkomsten. Daardoor zijn ze minder geneigd hun grond te verkopen aan grotere bedrijven. Elke extra euro die het bedrijf oplevert, weegt voor hen vaak zwaarder door dan een eenmalige opbrengst uit grondverkoop. Bovendien vormt deze grote groep kleine landbouwers een belangrijke electorale achterban, waardoor beleidsmakers hun belangen niet zomaar kunnen negeren.

Klassieke akkerbouwteelten overheersen

Het areaal akkerbouwgewassen bedroeg vorig jaar 10,9 miljoen hectare en bleef daarmee de voorbije tien jaar opmerkelijk stabiel. Granen domineren het bouwplan en nemen bijna driekwart van de oppervlakte in. Iets meer dan 10% van het areaal is bestemd voor ▸

Boer&Tuinder

Polen ligt in Centraal-Europa en telt bijna **38 miljoen inwoners**. Met een oppervlakte van ruim **313.000 km²** behoort het tot de grootste lidstaten van de Europese Unie. De hoofdstad is Warschau.

1,4 miljoen
Poolse land- en tuinbouwbedrijven

14,7 miljoen ha
landbouwgrond

ruim de helft van de bedrijven is **< 5 ha**

2,4% beschikt over meer dan 50 hectare grond

10 ha gemiddelde bedrijfsoppervlakte

Akkerbouw vormt de ruggengraat van de sector. Granen nemen bijna driekwart van het areaal in. Daarnaast zijn aardappelen, groenten en suikerbieten belangrijke teelten. Ook de **veehouderij** speelt een belangrijke rol, met circa 2,2 miljoen melkkoeien en ruim 11 miljoen varkens.

De landbouw is goed voor ongeveer **2,5% van het Poolse bbp** en realiseert een exportwaarde van 27,5 miljard euro. Opvallende trends zijn de stijgende grondprijzen en de sterke groei van de sojateelt. Tegelijk blijft Afrikaanse varkenspest een belangrijke uitdaging voor de Poolse varkenshouderij.

groenten, al staat die teelt de laatste jaren onder druk en neemt de totale oppervlakte af.
Ook de veehouderij blijft een belangrijke pijler van de Poolse landbouw. Het land telt ongeveer 2,2 miljoen melkkoeien, ruim 11 miljoen varkens en produceert jaarlijks 2,5 miljoen ton pluimveevlees. De landbouw draagt ongeveer 2,5% bij aan het Poolse bruto binnenlands product. Dat vertaalt zich in een exportwaarde van 27,5 miljard euro, tegenover een import van 17 miljard euro.
De grondprijzen zitten al jaren in de lift en bedragen vandaag gemiddeld 15.384 euro per hectare. De varkenssector blijft ondertussen kampen met de gevolgen van Afrikaanse varkenspest. Hoewel het aantal geregistreerde besmettingen vorig jaar afnam, werden nog steeds bijna 2.500 gevallen vastgesteld.
Een opvallende evolutie is de sterke groei van de sojateelt. Met een areaal van 104.000 hectare is de oppervlakte in vijf jaar tijd verviervoudigd. Die opmars biedt perspectieven voor een grotere Europese zelfvoorziening in plantaardige eiwitten en kan de afhankelijkheid van ingevoerde eiwitbronnen verder verminderen.

Dubbel gevoel bij Europa

De directe betalingen uit het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) zijn van groot belang voor de Poolse landbouw. In 2015 was gemiddeld 30% van het bedrijfsinkomen afkomstig uit deze directe steun. Samen met andere steunmaatregelen liep dat aandeel zelfs op tot 45%. Het Poolse GLB-budget bedraagt 23,7 miljard euro en wordt vrijwel volledig gefinancierd met Europese middelen. Voor bepaalde teelten, zoals suikerbieten en zetmeelaardappelen, voorziet Polen bovendien in direct gekoppelde steun.
Tegelijk ligt Europa ook mee aan de basis van enkele grote uitdagingen. Door de vaak kleinschalige bedrijfsstructuur hebben veel Poolse landbouwers het moeilijk om te concurreren op de Europese markt. Ook een mogelijke toetreding van Oekraïne tot de EU baart de sector zorgen. De combinatie vruchtbare grond, enorme schaal en investeringen van grote conglomeraten dreigt ervoor te zorgen dat Poolse boeren uit de markt zullen worden gedrukt.
De massale invoer van agrarische producten uit Oekraïne blijft vooral in Polen een twistpunt. Volgens de Europese Commissie zijn de transporten bedoeld voor doorvoer, maar vaak blijven die volumes boven de Poolse markt hangen en beïnvloeden ze de prijsvorming. Ook een gebrek aan controles op die importen blijft voor de Poolse boeren een twistpunt.

Exportaandeel Poolse landbouw groeit

Sinds jaar en dag fungeert Polen als het kruispunt van Europa voor de handel tussen oost en west. Na de toetreding tot de EU is de export van Poolse landbouw- en voedingsproducten explosief gegroeid. De exportwaarde is in die periode ruim tien keer zo groot geworden, mede door toegang tot de interne Europese markt en het afschaffen van handelsbelemmeringen. In 2004 was Polen nog relatief bescheiden op de EU-markt maar tegen 2023 stond het land al in de top 10 van EU-exporteurs van agrarische producten, vlak achter landen als Nederland, Duitsland, Frankrijk en Spanje. Van de totale Poolse exportwaarde is bijna 13%, goed voor 31,4 miljard euro, afkomstig uit de agrarische sector. Van de totale import is dat ruim 8% (21,1 miljard euro). EU-lidstaten nemen 80% van de Poolse producten af. De Poolse agrarische export beslaat een breed scala producten, waaronder vooral vlees en vleesproducten (pluimvee en rundvlees), tabak, zuivel (kaas en melk), graan en meelproducten en chocolade en suiker- en zoetwaren. Daarnaast ontpopt

copyright Boerenbond

Polen zich steeds meer tot een belangrijke speler in de fruit- en groentesector. Het land exporteert grote hoeveelheden verse en diepgevroren producten, die vooral hun weg vinden naar andere EU-lidstaten. Bovendien is Polen Europees marktleider en behoort het land wereldwijd tot de topproducenten van hard- en zachtfruit, met onder meer appels, aardbeien en kersen als belangrijkste teelten.

Poolse plukkers worden zelf fruitteler

Wie van Warschau naar Krakau rijdt door de regio Grójec, ziet kilometerslange appelboomgaarden voorbijtrekken, afgewisseld met steeds meer perenaanplantingen. Het onderstreept de indrukwekkende ontwikkeling die de Poolse fruitsector sinds 2014 heeft doorgemaakt.

Met 146.000 hectare appelboomgaarden is Polen met ruime voorsprong de grootste appelproducent van de Europese Unie. Het land is goed voor 28% van de totale Europese appelproductie. Ter vergelijking: België sluit de Europese top tien af met 4.460 hectare appelen en ongeveer 2% van de productie.

De sterke groei van de Poolse fruitsector is niet toevallig. Heel wat Poolse fruittelers deden ervaring op in West-Europa, onder meer in België en Nederland, en pasten die kennis vervolgens toe op hun eigen bedrijf. Ze investeerden in productievere rassen, moderne teeltsystemen en efficiëntere bedrijfsvoering. ▸

Met 146.000 hectare appelboomgaarden is Polen met ruime voorsprong de grootste appelproducent van de Europese Unie.

Akkerbouwers kiezen voor klassieke teelten

In de buurt van Krakau runt de familie Wochynski een naar Poolse normen groot akkerbouwbedrijf. Het vader-zoonbedrijf teelt 100 hectare korrelmais, 100 hectare wintertarwe, 80 hectare soja en 20 hectare wintergerst.

Tot voor kort werden ook 1.500 vleesvarkens gehouden, maar door de lage rentabiliteit staan de stallen momenteel leeg. Het bedrijf wisselt stro uit tegen dierlijke mest van naburige varkensbedrijven.

Sojateelt in opmars

Vier jaar geleden verving soja het koolzaad in het teeltplan. Met een gemiddelde opbrengst van 3,5 ton per hectare is de teelt rendabel en speelt ze in op de groeiende vraag naar Europese eiwitgewassen. Vroeger werden ook suikerbieten en zetmeelaardappelen geteeld, maar na de sluiting van verwerkende fabrieken verdwenen die gewassen uit rotatie. Om kosten te besparen wordt nog nauwelijks kunstmest gebruikt, behalve in de wintergranen.

Van 15 naar 200 hectare

Voor de Poolse toetreding tot de EU beschikte het bedrijf over 15 hectare grond. Na de val van het communisme kon de familie ongeveer 200 hectare aankopen van de overheid aan 10.000 euro per hectare. Vandaag bedraagt de grondprijs in de regio meer dan 25.000 euro per hectare.

Volgens de bedrijfsleider was de overgang naar de markteconomie zelfs belangrijker voor de bedrijfsontwikkeling dan de EU-toetreding. Dankzij bijkomende grond, investeringen in mechanisatie en opslagcapaciteit kon het bedrijf verder groeien. De landbouw geniet bovendien nog steeds van een gunstig fiscaal regime. “We betalen jaarlijks een grondbelasting, maar verder wordt de sector relatief weinig belast”, vertelt hij. “Landbouw blijft economisch én politiek belangrijk in Polen.”

Copyright Boer&Tuinder

Melkveebedrijf Jablonski zet in op fokkerij

Nabij Warschau runt de familie Jablonski een van de grotere melkveebedrijven van Polen. Het bedrijf kent een lange geschiedenis en was tijdens het communistische tijdperk een staatsboerderij. Sinds de heropstart van de melkveetak in 1997 groeide de veestapel uit tot zo'n 600 melkkoeien en 700 stuks jongvee. Op 600 hectare wordt voornamelijk mais, gras en luzerne geteeld voor de eigen voederwinning.
Met een gemiddelde melkproductie van 12.500 liter per koe behoort het bedrijf tot de Poolse top. De dieren worden gemolken in een 40-stands draaimelkstal en het bedrijf stelt 28 medewerkers tewerk, onder wie zes Oekraïners. Door de krapte op de arbeidsmarkt wordt ook gekeken naar de inzet van melkrobots. De bedrijfsleider maakt zich zorgen over dalende melkprijzen en stijgende kosten, maar investeert tegelijk in de toekomst. Na een vergunningsprocedure van vijf jaar kreeg het bedrijf groen licht voor een biogasinstallatie op basis van rundvee- en pluimveemest. Daarmee wil het meer energie zelf produceren en minder afhankelijk worden van externe leveranciers.

copyright Boerenbond

Intussen verschuift de aandacht steeds meer naar peren. Met een areaal van ruim 6.000 hectare is Polen in enkele jaren uitgegroeid tot de zevende grootste perenproducent van de EU. Nederland en België blijven met elk ongeveer 10.000 hectare en een hoge productiviteit de toon zetten in Europa, maar de Poolse sector zit duidelijk in de lift. De investeringen in nieuwe aanplantingen, moderne infrastructuur en innovatie tonen aan dat de groei nog lang niet ten einde is.

Nieuwe variëteiten

We bezochten Gospodarstwo Sadownicze. Deze gespecialiseerde appelteler verdubbelde zijn areaal in enkele jaren tot 55 hectare van diverse rassen. Door zijn iets hogere ligging is fruit er minder gevoelig voor late nachtvorst. De regio is historisch gespecialiseerd in de productie van fruit en schakelde de laatste jaren massaal over op nieuwe Europese rassen. Door de aanslepende conflicten met Rusland en Oekraïne sinds de inval in de Krim in 2014, kwam de export naar Rusland volledig stil te liggen. Voor meer dan 1,4 miljoen ton appelen moesten nieuwe afzetmarkten gezocht worden. Door nieuwe markten zoals Egypte en India aan te boren, bleek ook dat de oude rassen bestemd voor de Russische markt geen toekomst hadden. De totale Poolse appelproductie bedraagt in een normaal jaar 4 miljoen ton, waarvan slechts 600.000 ton op de binnenlandse markt kan worden afgezet. Een groot deel gaat naar de verwerking. De rest gaat op export. 2026 kondigt zich voor de Poolse appelsector niet aan als een topjaar. De teelt werd zwaar getroffen door late nachtvorst, waardoor men er een 30% lagere appeloogst verwacht.

Forse stijging van kosten

Een gemiddeld Pools fruitbedrijf beschikt over ongeveer 12 hectare productief areaal. Tijdens de oogst wordt vooral een beroep gedaan op seizoenarbeiders uit Oekraïne. Bij oudere appelrassen gebeurde de oogst vroeger vaak machinaal, waarbij de vruchten hoofdzakelijk werden verwerkt tot sap. De loonkosten zijn de voorbije jaren echter sterk gestegen. Op amper vier jaar tijd verdrievoudigde het uurloon van plukkers tot ongeveer 6 euro per uur. Ter vergelijking: in andere economische sectoren bedraagt de gemiddelde loonkost in Polen ongeveer 8 euro per uur. Voor de fruitteelt geldt wel een gunstige regeling die tot 180 dagen seizoenarbeid toelaat. De sterke groei van de sector heeft intussen ook de grondprijzen de hoogte ingejaagd. Landbouwgrond kost vandaag in sommige regio's bijna 50.000 euro per hectare. ■

Aveve

Broncho Mix & Broncho Liquid

Ondersteun de luchtwegen van je paard tijdens koude en vochtige dagen.

- Vrijer ademen
- Verzacht keel en luchtwegen
- Ondersteunt de weerstand
- Met natuurlijke kruiden en planten
- Voor gezonde luchtwegen en extra comfort.

Kruidenmix

Vloeibaar

Copyright Bo

Gerrit Budts

© SHUTTERSTOCK.COM

Kansen voor Europese productie bij strengere invoerregels

Via de Food & Feed Omnibus wil de EU Europese regels rond voedsel- en voederveiligheid vereenvoudigen, administratieve lasten verlagen en innovatie sneller op de markt te brengen. Daarbij moeten wel de hoge normen voor voedselveiligheid, gezondheid en milieubescherming behouden blijven. De Europese Commissie wil voorkomen dat de meest gevaarlijke gewasbeschermingsmiddelen die in de EU verboden zijn via ingevoerde landbouwproducten toch op de Europese markt terechtkomen. Het Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek (JRC) onderzocht wat de economische gevolgen zouden zijn van strengere residunormen, of zelfs detectienormen, voor ingevoerde producten.

Eerst nog … verder onderzoek

Het is geen verrassing, maar volgens de studie kan een strenger invoerbeleid voor verboden pesticiden leiden tot meer Europese landbouwproductie en een eerlijker speelveld voor boeren. De economische impact zou voor sommige producten wel voelbaar zijn. Zo kan koffie 332% duurder worden, maar ook de prijzen voor sojaschroot (105%) en citrus (85%) kunnen stijgen.
De effecten verschillen zeer sterk per stof, gewas en land, waardoor algemene aannames onvoldoende zijn. Daarom pleit het JRC voor verdere, meer gedetailleerde stof- en landspecifieke impactanalyses voordat beleidsbeslissingen worden genomen.

Gelijk speelveld = absolute doel

Voor Boerenbond moet een gelijk speelveld het absolute doel zijn. Het kan niet dat terwijl hier verschillende gewasbeschermingsmiddelen worden verboden, men intussen de achterdeur openzet voor buitenlandse producten die aan een veel lagere normering voldoen.

Ban op Braziliaans vlees

Een recent voorbeeld is de importban op Braziliaans vlees. Brazilië kan onvoldoende garanderen dat de productie voldoet aan de Europese regels rond het gebruik van antibiotica in de veehouderij. Begin september volgde dan ook een Europees importverbod op Braziliaans rundvlees en pluimvee. Die ban is tijdelijk en Brazilië zal zich hiervoor de komende periode wellicht wel in regel stellen, maar de ongelijkheid in productienormen zoals dierenwelzijn, arbeid en duurzaamheid blijft wél bestaan. Er is nog lang geen sprake van een gelijk speelveld.

Daarom roept Boerenbond, samen met onze Europese koepelorganisatie Copa-Cogeca, Europa op om deze lijn consequent door te trekken in het verdere handelsbeleid.
Wie toegang wil tot de Europese markt, moet kunnen aantonen dat men voldoet aan Europese normen, zowel wat product als productie betreft. ■

Wie toegang wil tot de Europese markt, moet kunnen aantonen dat men voldoet aan Europese normen.

copyright Boerenbond

Europa moet landbouw beter wapenen tegen klimaatextremen

De uitzonderlijke hittegolven van deze zomer hebben in grote delen van Europa zware schade veroorzaakt in de landbouw. Extreme weersomstandigheden zijn duidelijk geen uitzondering meer. Daarom ging Copa-Cogeca, onze Europese landbouwkoepel, samen met een aantal landelijke vertegenwoordigers – waaronder Boerenbond – kort na de zomermaanden in overleg met Europees landbouwcommissaris Christophe Hansen. We vragen om op Europees niveau werk te maken van een structurele versterking van de weerbaarheid van de landbouwsector.
Landbouwers hebben nood aan prioritaire toegang tot water, vlottere vergunningen voor waterbassins, ruimte om te bemesten wanneer de weersomstandigheden optimaal zijn (en dus geen kalenderlandbouw) en een degelijk Europees kader om zich betaalbaar te kunnen te verzekeren tegen klimaatrisico's. ■

© SHUTTERSTOCK.COM

© EUROPEAN UNION / CHRISTOPHE LICOPPE

State of the Union

In de jaarlijkse State of the Union legde Europees Commissievoorzitter Ursula von der Leyen de prioriteiten voor het beleid uit. We zien een aantal positieve signalen rond klimaatweerbaarheid, waterbeheer, innovatie, concurrentiekracht en minder regeldruk. Maar intenties alleen volstaan niet meer.

De Commissievoorzitter erkende in haar speech opnieuw het belang van de landbouw. Dat is telkens mooi om te horen, maar nu moeten woorden worden omgezet in daden. Minder administratie, een einde aan gold-plating, eerlijke concurrentie en een vlottere vergunningverlening zijn cruciaal. Vandaag blijven landbouwers te vaak vastlopen in regelgeving die investeringen, innovatie en verduurzaming afremt. Ook de aangekondigde maatregelen rond klimaatverzekering en waterbeheer moeten snel concreet worden gemaakt. Het is tijd om te handelen.

Lees onze ruimere analyse via deze QR-code.

Boerenbond

Tom Dewanckele

Ledenvoordeel zonnepanelen helpt bij keuze en investering

Steeds meer land- en tuinbouwbedrijven kijken naar zonnepanelen om hun energiefactuur beheersbaar te houden. De combinatie van ruime dakoppervlakken en een relatief hoog stroomverbruik maakt die investering vaak interessant. Een doordachte aanpak blijft daarbij essentieel: een correcte inschatting van het verbruik, de nodige capaciteit en de technische haalbaarheid bepalen mee het rendement op lange termijn. Boerenbond helpt leden op weg met gericht advies en aantrekkelijke voordelen bij verschillende partners.

Het ledenvoordeel bestaat uit kortingen bij vier geselecteerde partners: ExtraPower, Intellisol, Linea Trovata, ESE en Argona. Afhankelijk van de partner en de gekozen installatie kunnen Boerenbondleden een bepaalde korting genieten.
De ledenvoordeelpartners werden door Boerenbond geselecteerd en gescreend op hun ervaring, dienstverlening en aanbod voor land- en tuinbouwbedrijven.
Zo kunnen onze leden rekenen op betrouwbare partners die de specifieke energiebehoeften van een landbouwbedrijf kennen. De uiteindelijke keuze blijft uiteraard afhankelijk van de technische situatie en de plannen op het eigen bedrijf.

Op maat van jouw bedrijf

Dankzij de samenwerking met verschillende partners kunnen onze leden verschillende oplossingen en bijbehorende voorwaarden naast elkaar afwegen.
De precieze korting en voorwaarden verschillen per partner en installatie. Het loont daarom om vooraf na te gaan welk aanbod het best aansluit bij je geplande investering.
Het ledenvoordeel is niet bedoeld als vervanging van een goede vergelijking. Een zonnepaneleninstallatie moet technisch en economisch passen bij je bedrijf. Toch kan de korting een belangrijk extra argument zijn als je sowieso van plan bent om te investeren.

Ook wie nog in de verkennende fase zit, kan eerst zijn energieverbruik en de mogelijke installatie laten bekijken. Zo wordt duidelijker welke capaciteit zinvol is en kunnen offertes gerichter worden beoordeeld.

Begin bij je verbruik

Hoe interessant zonnepanelen zijn, hangt sterk af van de manier waarop elektriciteit op je bedrijf wordt gebruikt. Een bedrijf met een groot elektriciteitsverbruik overdag kan een aanzienlijk deel van de geproduceerde stroom onmiddellijk zelf benutten. Denk bijvoorbeeld aan melkkoeling, melkrobots, ventilatie, verlichting of koel- en bewaarcellen.
Daarom is het niet vanzelfsprekend dat een zo groot mogelijke installatie ook de beste keuze is. Het eigen verbruiksprofiel vormt een belangrijk vertrekpunt. Ook de beschikbare dakoppervlakte, oriëntatie, hellingsgraad, eventuele schaduw en de technische toestand van het dak spelen een rol.

Meer aandacht voor eigen verbruik

Een belangrijke evolutie bij zonnepanelen is de toenemende aandacht voor het aandeel elektriciteit dat rechtstreeks op het bedrijf wordt gebruikt. Elektriciteit produceren wanneer de zon schijnt is één zaak, die stroom op hetzelfde moment nuttig inzetten is nog iets anders.

Voor bedrijven met een wisselend verbruik kan daarom ook energieopslag of een slimme sturing interessant zijn. Een batterij kan bijvoorbeeld een deel van de overdag geproduceerde elektriciteit beschikbaar maken op een later moment. Ook het verschuiven van bepaalde verbruikers naar momenten waarop de zonnepanelen produceren, kan het eigen gebruik verhogen. Ook voor batterijopslag heeft Boerenbond verschillende ledenvoordelen.
De keuze voor zonnepanelen maakt daardoor steeds vaker deel uit van een bredere energiebeslissing. De vraag is niet alleen hoeveel panelen er op het dak passen, maar vooral hoe de geproduceerde energie binnen de bedrijfsvoering kan worden benut.

De vraag is niet alleen hoeveel panelen er op het dak passen, maar vooral hoe de geproduceerde energie binnen de bedrijfsvoering kan worden benut.

Niet enkel de prijs telt

Bij het vergelijken van offertes is de prijs per geïnstalleerde kilowattpiek een belangrijk criterium, maar niet het enige. Ook de verwachte productie, het eigen verbruik, eventuele opslag, garanties en de levensduur van de componenten spelen een rol.
Bovendien kan het energieprofiel van een bedrijf veranderen. Een geplande melk-

copyright Boerenbond

© SHUTTERSTOCK.COM

robot, koelinstallatie of elektrische machine kan het verbruik de komende jaren verhogen. Het is daarom nuttig om bij een investering met een lange levensduur ook rekening te houden met de toekomstige bedrijfsvoering.

Extra voordeel voor Boerenbondleden

Voor wie sowieso zonnepanelen wil plaatsen, kan het ledenvoordeel een directe besparing opleveren. De kortingen bij ExtraPower, Intellisol, Linea Trovata, ESE en Argona kunnen, afhankelijk van de voorwaarden, oplopen tot 6%. Het voordeel komt daarmee bovenop het advies dat Boerenbond rond energie aanbiedt.
Wie plannen heeft voor zonnepanelen, kan best eerst de eigen energiebehoefte in kaart brengen, vervolgens verschillende oplossingen vergelijken en daarbij het ledenvoordeel meenemen in de uiteindelijke keuze.

Op de ledenvoordelenpagina van de Boerenbondwebsite vind je een overzicht van de deelnemende partners en de actuele voorwaarden. Heb je nog vragen over de energiebehoefte van je bedrijf of de technische mogelijkheden? Dan staan onze energieconsulenten klaar met advies op maat. Zo kun je het ledenvoordeel meteen meenemen wanneer je offertes opvraagt en je investeringsplannen concreet vorm krijgen.
Voor een investering die vele jaren meegaat, is dat een belangrijk onderscheid. Het ledenvoordeel zorgt voor een financieel voordeel, terwijl een goede voorbereiding helpt om de gekozen installatie ook bij de bedrijfsvoering te laten passen. ■

Onze energieconsulenten Maarten van den Broek en Fien Van Esch staan voor je klaar. Contacteer hen via e-mail: maarten.van.den.broek@boerenbond.be of fien.van.esch@boerenbond.be.

Het aanbod aan ledenvoordelen verandert geregeld. Check zeker onze website www.boerenbond.be/ledenvoordelen

Fien Van Esch Maarten van den Broek

copyright

Leden voordeel
Need more power?
Make your own!
Stroom van eigen kweek
esegroup.be
+32 (0)58 59 39 50
ese

JOSKIN
3 year warranty
info@joskin.com
+32 4 377 35 45
VRAAG NAAR ONZE
VOORSEIZOEN VOORWAARDEN
Focus voor elke machine
Gratis JOSKIN-miniatuur
Geïndividualiseerd onderdelenboek
Naast de speciale voorwaarden:
Al de technische expertise van JOSKIN om u te helpen de juiste keuze te maken
www.joskin.com
JOSKIN

Boerenbond

Noor Van Roy, Centrum Agrarische Geschiedenis

Waar we vandaag vooral beducht zijn voor de brandbaarheid van veen, zagen vroegere generaties er een onmiskenbare energiebron in.

Toen turf de Kempense haard warm hield

Midden augustus werd ons land geconfronteerd met een van de grootste en zwaarste natuurbranden uit de Belgische geschiedenis. Wat de brand in de Hoge Venen zo uitzonderlijk en hardnekkig maakte, was de veenbodem waarop hij woedde. Veen is een natte, sponsachtige bodem die ontstaat door de ophoping van gedeeltelijk afgebroken plantaardig materiaal. De natte en zuurstofarme omstandigheden veroorzaken een vertraagde afbraak waardoor zich over duizenden jaren dikke veenlagen kunnen vormen. Wanneer veen uitdroogt, kan het vuur niet alleen bovengronds om zich heen grijpen, maar ook ondergronds blijven smeulen waardoor het wekenlang opnieuw kan oplaaien.

Waar we vandaag vooral beducht zijn voor de brandbaarheid van veen, zagen vroegere generaties er een onmiskenbare energiebron in. Gedroogd veen, beter bekend als turf, werd eeuwenlang in tal van veenrijke streken gebruikt voor het verwarmen van woningen en het bereiden van voedsel. De manier waarop turf werd gewonnen, hing af van waar het veen zich bevond ten opzichte van de grondwatertafel. In hoogvenen werd het veen uitgestoken, terwijl men in laagvenen het veen opbaggerde. Na het drogen werd het materiaal in blokken gesneden en opgeslagen voor gebruik.

Energielandschappen

In Beringen, waar de foto is genomen, maakte turfwinning eeuwenlang deel uit van een breder plattelandssysteem. De streek werd lange tijd gekenmerkt door uitgestrekte heidegebieden. Door het gebrek aan bossen was brandhout er schaars en duur. Turf bood daarom een betaalbaar alternatief voor de lokale bevolking. Aanvankelijk gebeurde de winning vooral op gemeenschappelijke gronden, de zogenaamde *commons*. Via lokale afspraken kregen gezinnen een perceel toegewezen waar ze veen mochten afgraven voor eigen gebruik. Die gemeenschappelijke gronden vervulden tegelijk tal van andere functies. Ze werden gebruikt voor begrazing, het steken van plaggen en het verzamelen van allerlei natuurlijke hulpbronnen.

Vanaf de 18de en vooral de 19de eeuw verschoof de turfwinning steeds vaker naar private percelen in de natte riviervalleien. Op verschillende plaatsen ontstonden uit de vroegere turfputten vijvers en waterplassen die nog steeds getuigen van die historische activiteit.

Niets verloren dan de rook

Het belang van turf beperkte zich bovendien niet tot de haard. Na verbranding, die gepaard ging met een doordringende geur, bleef turfas over. Archiefbronnen beschrijven deze as als een waardevolle bodemverbeteraar voor de arme Kempense zandgronden en benadrukken dat akkergewassen er sterk afhankelijk van waren. Zo leverde één grondstof zowel energie voor het huishouden als voedingsstoffen voor de landbouw. In de Kempen ging er niets verloren. Een 19de eeuwse waarnemer vatte dat treffend samen met de uitspraak: *"Rien ne se perd que la fumée"* of *"Niets gaat verloren behalve de rook."*

Veengebieden waren ooit onmisbare energielandschappen voor het platteland. De rol van turf als brandstof is ondertussen verdwenen, maar de maatschappelijke betekenis van veen blijft groot. Vandaag staan veengebieden centraal in discussies over natuurbeheer, waterhuishouding, klimaat en brandpreventie. De recente brand in de Hoge Venen toont aan dat deze eeuwenoude landschappen nog altijd een belangrijke plaats innemen in onze samenleving. ■

© CAG, COLLECTIE NELS

Turfwinning, zoals hier in Beringen, was eeuwenlang een belangrijke bron van energie voor plattelandsgezinnen. De sporen ervan zijn her en der nog zichtbaar.

Copyright Boerenbond

Boer&Tuinder

Maandblad voor leden van Boerenbond

ISSN 0772-7054

REDACTIE
Elisabeth Mertens (directeur),
Tessa De Prins (woordvoerder),
Sandra Michiels (hoofdredacteur),
Liesbet Corthout (adjunct-hoofdredacteur),
Jo Gennez (redactiecoördinator),
Gerrit Budts, Ivan De Clercq , Arthur De Graef,
Tom Dewanckele en Sanne Nuyts (journalist),
Christel Vanhoof (redactiesecretariaat).

VORMGEVING
Kris Thielemans en Frank Taillieu
(grafisch redacteur)
Basiel Dehasselair, Hans Haegemans
(vormgeving).

REDACTIEADRES
Diestsevest 40, 3000 Leuven,
boer&tuinder@boerenbond.be
T. 016 28 61 61

RECLAMEREGIE
Philippe Persoons (verkoop),
Eleni Baert (productie en administratie).

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Loes Lysens, Boerenbond vzw,
Diestsevest 40, 3000 Leuven

DRUKKERIJ
Graphius Group, Oostakker

Voor het overnemen van artikelen uit *Boer&Tuinder* is steeds schriftelijke toestemming van de redactie nodig. Bronvermelding is altijd verplicht.

***Boer&Tuinder* niet ontvangen?**
Bel 016 28 60 00 of mail naar tijdschriften@boerenbond.be

Wil je adverteren in *Boer&Tuinder?*
Contacteer ons via 016 28 63 33 of adverteren@boerenbond.be
www.boerenbond.be/adverteren

Zoek je andere info?
Recente marktberichten, de contactgegevens van je consulent, het startuur van een voordracht ... raadpleeg onze website:
www.boerenbond.be

Volg ons op Facebook, www.facebook.com/boerenbond

Volg ons op Instagram, @boerenbond.be

Blijf groeien met Boerenbond

Nieuwe inzichten opdoen, bijleren van experts en ervaringen uitwisselen met collega's? Met het uitgebreide vormingsaanbod van Boerenbond blijf je mee met de snel veranderende land- en tuinbouwsector.
Of je nu je vakkennis wil verdiepen, inspiratie zoekt voor je bedrijf of op de hoogte wil blijven van nieuwe ontwikkelingen: er is altijd een vorming die bij jou past.

Ontdek het aanbod en schrijf je vandaag nog in via www.boerenbond.be/vormingen

Te onthouden

1 oktober tot 30 november

Staalnameperiode nitraatresidu (nieuwe einddatum!)

12 oktober

13-14 uur: actuawebinar regio Oost

15 oktober

Uiterste datum voor bemonstering van de verplichte stikstofstalen met bemestingsadvies in de vollegrondstuinbouw

31 oktober

Uiterste datum om nateelten, vanggewassen en duurzame terugverdienpraktijken te wijzigen in de verzamelaanvraag

Laatste dag uitrijperiode stalmest (uitgezonderd rond de stam van fruitbomen)

Ook interessant

4 oktober • Open Bedrijvendag
in heel Vlaanderen. In Bierbeek kan je onder meer TRANSfarm hub bezoeken.
Meer weten? www.openbedrijvendag.be

29 oktober • Aquarama Trade Fair
vakbeurs over watertechnologie in de Brabanthal in Leuven.
Meer info: www.aquaramatradefair.be

Copyright Boerenbond

Doelgroep: alle landbouwers

Duurzame waterzuiverings-oplossingen

Woensdag 21 oktober
13 tot 16.30 uur
Vanderhaegen Potatoes
Dorpsstraat 3, Horebeke

Tijdens de demodag bij Vanderhaegen Potatoes krijgen landbouwers en agro-voedingsbedrijven een inkijk in duurzame waterzuivering. We bezoeken de innovatieve installatie van HelloWater en ontdekken hoe waterstromen efficiënter beheerd en hergebruikt kunnen worden. Samen met HelloWater en Flanders Food verkennen we uitdagingen en kansen rond waterbeheer en zie je hoe technologie bijdraagt aan toekomstgericht watergebruik. We sluiten de dag af met lekkere frietjes.

Doelgroep: alle landbouwers

Vlaamse Carbon Farming Dag

Maandag 26 oktober
9 tot 16.30 uur
Landbouwbedrijf Stijn Carton
Gustaaf Breynaertstraat 2
Sint-Kwintens-Lennik

Innovatieve technologieën kunnen koolstoflandbouw ondersteunen. Tijdens de Vlaamse Carbon Farming Dag brengen we landbouwers, technologie-aanbieders, beleidsmakers en andere stakeholders samen rond de nieuwste ontwikkelingen in carbon farming. Op het demoveld tonen ILVO en Agrometius hun toepassingen en deelt een landbouwer praktijkervaring met machines die hij inzet binnen zijn bedrijfsvoering.

Doelgroep: alle landbouwers

Energie opslaan op het landbouwerf, iets voor mij?

Woensdag 28 oktober
12.30 tot 15.30 uur
Melkveebedrijf Vandebrouck
Leenstraat 8, Hasselt

Slim energiegebruik staat centraal tijdens de demodag bij Ludo Vandebrouck in Hasselt. Je ontdekt hoe je op je erf efficiënter omgaat met energie en welke oplossingen vandaag al renderen. Boerenbond deelt inzichten en praktische tips voor energiebeheer. EcoWise toont hoe je inzet op efficiëntie en hernieuwbare energie. PowerYourself geeft praktijkgerichte toelichting over batterijen, zodat je meteen aan de slag kan op je eigen bedrijf.

Deelnemen aan alle demodagen is ***gratis!***

BOEREN BOND
vormt

Demodagen in oktober

Laat je inspireren door innovatie in de praktijk

Scan de QR-code voor een overzicht van alle demo's en om je in te schrijven.

Copyright Boerenbond

Tarwetoppers in de kijker
seizoen 2026-2027

Op zoek naar een wintertarweras met hoge opbrengst, kwaliteit en teeltzekerheid?

Maak alvast kennis met enkele toppers die onze experten met plezier in de kijker plaatsen, geselecteerd op basis van hun prestaties in de praktijk.

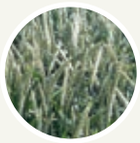

KWS Sverre

De complete tarwe bij uitstek!

- ✔ Super stro-opbrengst
- ✔ Zeer gezond op alle ziekten
- ✔ Opbrengsttopper

RGT Farmeo

De gebaarde met tal van troeven

- ✔ Zeer hoog hectolitergewicht
- ✔ Topopbrengst
- ✔ Vroege oogst

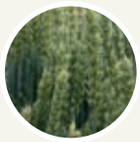

LG Tomjol

Gezond van blad tot aar!

- ✔ Uiterst gezond
- ✔ Goede stro-opbrengst
- ✔ Hoog opbrengstpotentieel

KWS Sabrum

Uitstekende voedertarwe!

- ✔ Zeer legervast
- ✔ Topper op de zwaar(dere) grond
- ✔ Mooi hectolitergewicht

Graag meer informatie?
Scan de QR-code voor de technische fiches of onze volledige zaaigraancatalogus.

Contacteer jouw Aveve-zaakvoerder voor meer informatie over onze zaaigranen. **www.aveveagrarisch.be**

Aveve
passie voor landbouw

Copyright Boerenbond